Maaelu
Teadmuskeskus

PÕLLUMAJANDUSE KESTLIKKUSE ANDMEVÕRGU AASTARAAMAT

Aastad 2021–2025

FARM SUSTAINABILITY DATA NETWORK (FSDN)

2026

Koostanud / Drafted by: Kersti Vill-Sulp, Anne Varendi, Eduard Matveev, Katre Kirt

Väljaandja: Maaelu Teadmuskeskus (METK)
J. Aamisepa 1, Jõgeva alevik, 48309 Jõgeva maakond
https://metk.agri.ee

Compiled by: *Centre of Estonian Rural Research and Knowledge (METK)*
J. Aamisepa 1, Jõgeva alevik, 48309 Jõgeva county Estonia

ISSN 2228-348X
Autoriõigus / *Copyright*: Maaelu Teadmuskeskus 2026

Väljaande andmete kasutamisel palume viidata allikale
When using data included in this issue, please indicate the source

SISUKORD

PEAMISED TÄHELEPANEKUD 4
TABELITE LOETELU 4
JOONISTE LOETELU 5
LÜHENDITE JA MÕISTETE LOETELU 6
SISSEJUHATUS 7
INTRODUCTION 9
1.1. Andmete kogumise lühitutvustus 11
1.2. Tootmistüübid ja majanduslik suurus 12
1.3. Põllumajandustootjate üldkogum ja valim 14
1.4. Standardtulemuste arvutusskeemid 16
2. FSDNi LISANDUNUD UUED ANDMED 18
3. PÕLLUMAJANDUSTOOTJATE STANDARDTULEMUSED 21
3.1. Valimi esindatus, ettevõtlusvorm, tootmisviis, juhtide ja töötajate sooline jaotus 21
3.2. Maakasutus 22
3.3. Tööjõud 24
3.4. Kogutoodang ja toetused 25
3.5. Kogukulud 28
3.6. Lisandväärtus 31
3.7. Müügitulu 35
3.8. Varad 37
3.9. Majanduslik jätkusuutlikkus 40
4. EUROOPA KOMISJONI FINANTSPERIOODI 2028-2034 ETTEPANEKU MÕJU EESTI PÕLLUMAJANDUSTOOTJATE MAJANDUSTULEMUSTELE 44
KOKKUVÕTTEKS 50
SUMMARY 51
LISAD 54

PEAMISED TÄHELEPANEKUD

Tähelepanek 1. FSDN tugineb Eestis järgmistel põhimõtetel 7
Tähelepanek 2. Olulised muudatused FSDN valimis 2025. aastal ja nende mõju 8
Tähelepanek 3. Näide tootmistüübi ja majandusliku suuruse määramisest 13
Tähelepanek 4. FSDNi lisandunud uued näitajad 2025. aastal 18
Tähelepanek 5. Maakasutus ja rendihind 23
Tähelepanek 6. Tööjõu kasutus 25
Tähelepanek 7. Kogutoodang ja toetused (v.a investeeringutele) 28
Tähelepanek 8. Kogukulud 31
Tähelepanek 9. Milliseks kujunes 2025. aasta lisandväärtus ja ettevõtjatulu? 35
Tähelepanek 10. Müügitulu 37
Tähelepanek 11. Varad ja investeeringud 39
Tähelepanek 12. Majanduslik jätkusuutlikkus 2025 43
Tähelepanek 13. Erineva väheneva pindalapõhise sissetulekutoetuse ühikumäära rakendamise mõju 47

TABELITE LOETELU

Tabel 1. Majandusliku suuruse klassid 12
Tabel 2. Majandusliku suuruse alampiir EL liikmesriikides, 2025 13
Tabel 3. Põllumajanduslike majapidamiste liigitus tootmistüüpide üldisel ja peamisel tasandil 14
Tabel 4. Üldkogumi struktuur tootmistüübi ja majandusliku suuruse klasside lõikes, 2023 15
Tabel 5. FSDN valimi struktuur tootmistüübi ja majandusliku suuruse klasside lõikes, 2025 15
Tabel 6. Oma tööjõu, kapitali ja maa alternatiivkulu arvutamise alused, 2021–2025 41
Tabel 7. Kahe stsenaariumi ja erinevate PST ühikumäärade rakendamise mõju tootmistüüpide majandusliku suuruse klasside majapidamiste NLV/tjü-le 49
Tabel 8. Standardtoodangu koefitsiendid, 2020 54
Tabel 9. Standardtulemuste loetelu 55
Tabel 10. FSDN valimiplaani struktuur tootmistüübi ja majandusliku suuruse klasside lõikes, 2025 57

JOONISTE LOETELU

Joonis 1. Arvestusskeem: peamised majandusnäitajad 16
Joonis 2. Arvestusskeem: taimekasvatustoodang 16
Joonis 3. Arvestusskeem: loomakasvatustoodang 16
Joonis 4. Arvestusskeem: varade maksumus 17
Joonis 5. Arvestusskeem: bilansinäitajad 17
Joonis 6. Arvestusskeem: bruto- ja netoinvesteering 17
Joonis 7. Suurima müügituluga saaduse turustuskanalid tootmistüüpide lõikes, 2025 19
Joonis 8. Üle 60-aastaste juhtide tulevikuplaanid, 2025 20
Joonis 9. Põllumajandusmaa kasutamise struktuur, 2025 22
Joonis 10. Põllumajandusmaa kasutusviis ja maarent, 2021–2025 23
Joonis 11. Põllumajandusmaa struktuur tootmistüüpide lõikes tava- ja mahetootmises, 2025 23
Joonis 12. Tööjõu kasutus tootmistüüpide lõikes, tjü, 2025 24
Joonis 13. Kogutoodangu väärtus ja toetused (v.a investeeringutoetused) hektari kohta tava- ja mahetootmises, 2021–2025 26
Joonis 14. Kogutoodangu väärtus ja toetused (v.a investeeringutoetused) hektari kohta tootmistüüpide lõikes, 2025 26
Joonis 15. Toetuste (v.a investeeringutoetused) struktuur tootmistüüpide lõikes, 2025 27
Joonis 16. Tulu komponentide muutus perioodil 2021-2025, €/ha 28
Joonis 17. Kogukulude struktuur tootmistüüpide lõikes, 2025 29
Joonis 18. Kogukulud hektari kohta tava- ja mahetootmises, aastatel 2021-2025 30
Joonis 19. Kogutoodangu väärtuse ja kogukulude suhe keskmises majapidamises, 2021–2025 30
Joonis 20. Kogutoodangu väärtuse ja kogukulude suhe tava- ja mahetootmises, aastatel 2021-2025 31
Joonis 21. Brutolisandväärtus, netolisandväärtus ja ettevõtjatulu keskmises majapidamises, 2021-2025, euro 32
Joonis 22. Netolisandväärtuse (NLV) osakaal kogu põllumajandussektori NLV-s tootmistüüpide lõikes, 2021–2025 33
Joonis 23. NLV tööjõu aastaühiku kohta ja EVT tasustamata tööjõu aastaühiku kohta tava- ja mahetootmises, 2021–2025 33
Joonis 24. Müügitulu ja toetused (va investeeringutele) keskmises majapidamises, 2021–2025, euro 36
Joonis 25. Müügitulu ja erikulude suhe tava- ja mahetootmises tootmistüüpide lõikes, 2025 37
Joonis 26. Kapitalistruktuur seisuga 31.12 ja võlakordaja, 2021–2025 38
Joonis 27. Müügitulu ja varade keskmise väärtuse suhe tootmisviiside ja -tüüpide lõikes, 2025 38
Joonis 28. Brutoinvesteeringu ja põhivara kulumi suhe tootmisviiside ja -tüüpide lõikes, 2025 39
Joonis 29. Põllumajandusettevõtete jaotumine majandusliku jätkusuutlikkuse gruppidesse, 2021–2025 41
Joonis 30. Põllumajandusettevõtete jaotumine majandusliku jätkusuutlikkuse gruppidesse aastatel 2021–2025, kui toetused (v.a investeeringutele) arvestusest välja jätta 42
Joonis 31. Põllumajandusettevõtete jaotumine majandusliku jätkusuutlikkuse gruppidesse tootmistüüpide lõikes, 2025 43
Joonis 32. Netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta toetusaluse pindala gruppides baasperioodil 2023–2025 ja ühikumäära 90 €/ha korral, euro 45
Joonis 33. Netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta toetusaluse pindala gruppides baasperioodil 2023–2025 ja ühikumäära 130 €/ha korral, euro 46
Joonis 34. Netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta toetusaluse pindala gruppides baasperioodil 2023–2025 ja ühikumäära 240 €/ha korral, euro 47

LÜHENDITE JA MÕISTETE LOETELU

BLV	Brutolisandväärtus
EAGF	*European Agricultural Guarantee Fund* Euroopa Põllumajanduse Tagatisfond
EAFRD	*European Agricultural Fund for Rural Development* Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond
EL	Euroopa Liit
EK	Euroopa Komisjon
EVT	Ettevõtjatulu
EÜ	Euroopa Ühendus
EPJ	Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS
FADN	Põllumajandusliku raamatupidamise andmevõrk *(Farm Accountancy Data Network)*
FSDN	Põllumajanduse kestlikkuse andmevõrk *(Farm Sustainability Data Network)*
LÜ	Loomühik
Majanduslik suurus	Põllumajandusliku majapidamise majanduslikku suurust mõõdetakse selle standardtoodangu koguväärtuse järgi ja väljendatakse eurodes
METK	Maaelu Teadmuskeskus
NLV	Netolisandväärtus
PRIA	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet
PTA	Põllumajandus- ja Toiduamet
SA	Statistikaamet
Standardtoodang	Kogutoodangu standardväärtus - põllumajandusliku majapidamise toodanguühikute ja nende vastavate standardtoodangu koefitsientide korrutiste summa. Standardtoodangu näitajat kasutatakse põllumajanduslike majapidamiste liigitamiseks tootmistüüpide alusel (milles põllumajandustootmise viisi määravad peamised tootmistegevused) ja põllumajanduslike majapidamiste majandusliku suuruse kindlaksmääramiseks.
TJÜ	Tööjõu aastaühik (arvestuslikult 2200 töötundi aastas)
ÜPP	Ühine põllumajanduspoliitika

SISSEJUHATUS

Põllumajanduse kestlikkuse andmevõrk (FSDN) on Euroopa Liidu ühisel metoodikal toimiv põllumajandustootjate andmeid koondav võrgustik, mis on välja kasvanud põllumajandusliku raamatupidamise andmevõrgust (FADN), hõlmates varasemast laiemat andmekoosseisu. Andmevõrgu eesmärk on anda terviklik ülevaade põllumajandusettevõtete kestlikkusest, eelkõige hindamaks ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) mõju.

Eestis alustati põllumajandusliku raamatupidamise andmevõrgu loomisega 1996. aastal, 2026. aastal täitus 30 tegevusaastat. Kolme aastakümne jooksul kogunenud andmed võimaldavad jälgida Eesti põllumajandustootjate majandusnäitajate muutumist ja võrrelda tulemusi läbi aastate. Selle aja jooksul on muutunud nii põllumajandus kui ka andmevõrk ise – FADNist on saanud FSDN ning majandusnäitajatele on järjest lisandumas keskkonna- ja sotsiaalse kestlikkuse näitajad. Andmevõrgu 30-aastase ajaloo teevad eriliseks ka need põllumajandusettevõtted, kes on selles osalenud algusest peale ja esitanud oma andmeid järjepidevalt kõigi nende aastate jooksul.

Hoolimata sisu laienemisest on kindlaks jäädud algselt kokku lepitud põhimõtetele ühise metoodika, andmekaitse ja valimi koostamise osas.

Tähelepanek 1: FSDN tugineb Eestis järgmistel põhimõtetel:

- metoodika on Euroopa Liidu tasemel kokku lepitud;
- osalemine on andmeesitajatele vabatahtlik, kuid igal ELi liikmesriigil on kohustus esitada andmeid Euroopa Komisjonile;
- ettevõtete valimisel ja koostöölepingute sõlmimisel lähtutakse siseriikliku komisjoni poolt kinnitatud valimiplaanist;
- andmeesitaja nõusolekul kasutatakse asjakohaseid andmeid erinevatest riiklikest registritest (näiteks PRIA, PTA, SA);
- kogutud andmed edastatakse Euroopa Komisjonile anonüümitult vastavalt kokku lepitud sisule ja vormile;
- andmeid kasutatakse üksnes ÜPP hindamiseks ning muude põllumajandust ja maaelu puudutavate uuringute statistiliseks toeks. Igasugune ettevõtete kontroll ja maksustamine nende andmete alusel on keelatud.
- andmed avaldatakse agregeeritult juhul, kui olemas on vähemalt viie ettevõtte andmed.

FSDNi vaatluse alt jäävad välja väga väikesed majapidamised, kus tegeletakse põllumajandusega peamiselt oma pere tarbeks ja tootmine ei ole turule orienteeritud. Euroopa Liidus (EL) kogutakse FSDN andmeid rohkem kui 75 000 põllumajandusettevõttelt, kes esindavad ligi 3,5 miljonit ettevõtet kõigis liikmesriikides. FSDNi valimiga on esindatud ligikaudu 90% põllumajanduslikust tootmisest ELis[1].

Andmevõrgu kontaktasutuseks Eestis on Maaelu Teadmuskeskus[2].

2025. aastal koguti andmeid 586 aruandvalt majapidamiselt.

Käesolevas väljaandes on esitatud ülevaade perioodi 2021–2025. aasta andmete alusel koostatud standardtulemustest, mis on laiendatud kogu Eesti põllumajandustootjate üldkogumile. Andmeid esitanud ettevõtete tulemuste üldistamisel põllumajandustootjate üldkogumile on kasutatud statistikaameti 2023. aastal läbi viidud põllumajanduse struktuuriuuringu andmeid põllumajanduslike majapidamiste arvu ning nende liigituse kohta majandusliku suuruse ja tootmistüüpide lõikes.

Perioodi 2006–2024 standardtulemused on endiselt avaldatud Maaelu Teadmuskeskuse kodulehel

[1] https://agriculture.ec.europa.eu/data-and-analysis/farm-structures-and-economics/fsdn_en
[2] Põllumajandusliku kestlikkuse andmevõrk (FSDN) | Maaelu Teadmuskeskus

Standardtulemused

Tähelepanek 2: Olulised muudatused FSDN valimis 2025. aastal ja nende mõju

- **Vähenes valimi suurus:** perioodil 2010–2024 oli valimi suuruseks 658 majapidamist. Alates 2025. aastast 580 majapidamist.
- **Valimisse kuuluvad suuremad ettevõtted:** kuni 2024. aastani oli majapidamise valimisse kuulumise eelduseks tema majanduslik suurus vähemalt 4000 eurot. Alates 2025. aastast kuuluvad valimisse majapidamised, mille majanduslik suurus on vähemalt 8000 eurot.
- **Endiselt on andmevõrgu esindatus kõrge:** üle 8000 euro majandusliku suurusega oli 2023. aasta struktuuriuuringu andmetel 50% põllumajanduslikest majapidamistest, kelle kasutada on 94% kogu kasutatavast põllumajandusmaast, 99% kõikidest põllumajandusloomade loomühikutest. Nende standardtoodangu väärtus moodustab 98% kogu põllumajandussektori standardtoodangu väärtusest. Nendes majapidamistes tehakse 82% kogu põllumajandussektoris tehtavast tööst
- **Muudatustest tulenevalt on aastate 2021–2024 andmed ümberarvutatud ning perioodi 2021-2025 aegrida on avaldatud siin:** Standardtulemused

Majandusliku suuruse lävendi tõus 8000 eurole suurendas keskmise majapidamise standardtulemusi. Järgnevalt on kirjeldatud muudatuse mõju ulatus 2024. aasta (viimane aasta majandusliku suuruse 4000 euro lävendiga) kohta.

Keskmise majapidamise standardtulemuste võrdlus 2024. aastal peale ümberarvutusi:

- keskmine maakasutust suurenes 33 hektari võrra;
- omandi struktuuris suurenes mitte omandis oleva maa osakaal ühe protsendi võrra;
- tasustatud töötundide arv suurenes 470 tunni võrra ja tasustamata töötundide arv vähenes 63 tunni võrra;
- keskmine tööjõukulu tunnis suurenes 6 sendi võrra;
- kogutoodangu väärtus suurenes 48 042 euro võrra (25%), kuid kuna suurenes ka keskmise ettevõtte maakasutus, suurendas lävendi tõus taimekasvatustoodangu hektariväärtust 9 euro võrra (1,5%) ja loomakasvatustoodangu väärtust lü kohta 22 euro (1%) võrra;
- kogukulude väärtus suurenes 54 522 euro võrra (25%), kuid kuna suurenes ka keskmise ettevõtte maakasutus, suurendas lävendi tõus kogukulusid hektari kohta 27 euro võrra (1,8%); eurole
- netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta suurenes 2053 euro võrra (6%) ja ettevõtjatulu tasustamata tööjõu aastaühiku kohta 2000 euro võrra (15%);
- keskmine varade väärtus suurenes 119 651 euro võrra (23%), brutoinvesteeringute väärtus 10 068 euro võrra (25%).

Põllumajandustootjate tegevust ja majandustulemusi mõjutavad olulisel määral ilmastikuolud. Keskkonnaagentuuri andmetel [3] oli 2025. aasta normist tunduvalt soojem. Eesti keskmine õhutemperatuur oli 8,0 °C, mis ületas pikaajalist keskmist 1,6 °C võrra. Vaatlusajaloos on veel soojemad olnud vaid 2020. ja 2024. aasta. Sademeid oli aasta kokkuvõttes normist 8% rohkem ning päikesepaistelisi tunde ligi 4% vähem. Põllumajandust mõjutasid 2025. aastal eelkõige jahe ja sajune kasvuperiood, kevadised öökülmad ning piirkonniti väga suur sademete hulk. Jahedus ja liigniiskus raskendasid külvi- ja taimekaitsetöid ning pidurdasid taimede arengut. Suured sademed muutsid põllud kohati raskesti ligipääsetavaks ning raskendasid hiljem ka saagikoristust ja taliviljade külvi. Ebasoodsad

[3] https://www.ilmateenistus.ee/ilmatarkus/publikatsioonid/aastaraamatud/

ilmastikutingimused mõjutasid nii saagikust kui ka saagi kvaliteeti ning suurendasid muu hulgas koristus- ja kuivatuskulusid. Eriti keerulised olid tingimused Lõuna-Eestis.

Põllumajandustootjate majanduskeskkonda mõjutab jätkuvalt ka Venemaa-Ukraina sõda. Sõja mõju ulatub nii tootmiseks vajalike sisendite hindadesse kui ka põllumajandustoodete turule. Sõja algusega kaasnes energia, kütuse ja väetiste hinnatõus, mis suurendas põllumajandustootjate kulusid. Samal ajal on Ukraina teravilja jõudmine Euroopa turule suurendanud pakkumist ja avaldanud survet teravilja hindadele. Eesti põllumajandustootja jaoks tähendab see olukorda, kus tootmiskulud võivad püsida kõrged, kuid toodangu müügihind sõltub maailmaturul toimuvast. Selline hindade kõikumine muudab ettevõtte tulude ja kulude planeerimise keerulisemaks.

INTRODUCTION

Farm Sustainability Data Network (FSDN) is a network for collecting data from agricultural holdings based on a common European Union methodology. It has evolved from the Farm Accountancy Data Network (FADN) and now covers a broader range of data than before. The purpose of the network is to provide a comprehensive overview of the sustainability of agricultural holdings, particularly for assessing the impact of the Common Agricultural Policy (CAP).

In Estonia, the establishment of the Farm Accountancy Data Network began in 1996, and in 2026 the network marked its 30th year of operation. Data accumulated over three decades make it possible to monitor changes in the economic performance of Estonian farms and compare results over time. During this period, both agriculture and the data network itself have evolved. FADN has become FSDN, and economic indicators are increasingly complemented by environmental and social sustainability indicators. The 30-year history of the network is also distinguished by those farms that have participated from the very beginning and have consistently provided data throughout the entire period.

Despite the expansion of its scope, the network has remained committed to the principles originally agreed upon regarding common methodology, data protection, and sample design.

FSDN in Estonia is based on the following principles:

- The methodology is agreed at the European Union level.
- Participation is voluntary for data providers, but each EU Member State is obliged to submit data to the European Commission.
- The selection of farms and the conclusion of cooperation agreements are based on a sampling plan approved by a national committee.
- With the consent of the data provider, relevant data are obtained from various national registers (e.g. the Agricultural Registers and Information Board (PRIA), the Agriculture and Food Board (PTA), and Statistics Estonia).
- Collected data are transmitted to the European Commission anonymously, in accordance with the agreed content and format.
- The data are used exclusively for CAP evaluation and as statistical support for other studies related to agriculture and rural development. Any use of these data for farm inspections or taxation purposes is prohibited.
- Data are published only in aggregated form and only where information from at least five farms is available.
-

Very small holdings engaged primarily in subsistence farming and not oriented towards the market are excluded from the FSDN population. Across the European Union, FSDN data are collected from more than 75,000 agricultural holdings representing approximately 3.5 million farms in all Member States. The FSDN sample covers around 90% of agricultural production in the European Union.

The national liaison agency for the network in Estonia is the Centre of Estonian Rural Research and Knowledge (METK)[4]. In 2025, data were collected from 586 reporting holdings.

[4] Põllumajandusliku kestlikkuse andmevõrk (FSDN) | Maaelu Teadmuskeskus

This publication presents an overview of the standard results for the period 2021–2025, extrapolated to the entire population of Estonian agricultural holdings. The extrapolation of results from participating farms to the national farm population is based on the Agricultural Structure Survey conducted by Statistics Estonia in 2023, including data on the number of agricultural holdings and their classification by economic size and farming type.

The standard results for the period 2006–2024 continue to be available on the website of the Centre of Estonian Rural Research and Knowledge.

The main changes in 2025 were:

- Sample size decreased: between 2010 and 2024 the sample consisted of 658 holdings; from 2025 onwards it consists of 580 holdings.
- Larger farms are included in the sample: until 2024, farms with an economic size of at least EUR 4,000 were eligible for inclusion. From 2025 onwards, only farms with an economic size of at least EUR 8,000 are included. The rise of the economic size threshold had increasing impact on holdings standard esitmates.

The representativeness of the network remains high: according to the 2023 Agricultural Structure Survey, farms with an economic size above EUR 8,000 account for: 50% of all agricultural holdings, 94% of utilised agricultural area, 99% of all livestock units, 98% of total agricultural standard output, and 82% of total labour input in the agricultural sector.

As a result of these changes, data for 2021–2024 have been recalculated, and a revised time series for 2021–2025 has been published here: Standardtulemused

Weather conditions have a significant impact on agricultural activities and economic performance. According to the Estonian Environment Agency, the year 2025 was considerably warmer than normal. The average air temperature in Estonia was 8.0°C, which exceeded the long-term average by 1.6°C. Only 2020 and 2024 were warmer in the meteorological record.
Annual precipitation was 8% above normal, while sunshine duration was nearly 4% below normal. Agricultural production in 2025 was particularly affected by a cool and wet growing season, spring frosts, and exceptionally high rainfall in certain regions. Cool temperatures and excess moisture complicated sowing and crop protection operations and slowed plant development. Heavy rainfall made fields difficult to access in some areas and later hampered harvesting and the sowing of winter crops. These unfavourable weather conditions affected both crop yields and product quality while increasing harvesting and drying costs. Conditions were especially challenging in Southern Estonia.

The operating environment of agricultural producers continues to be influenced by the Russia–Ukraine war. Its impact extends to both input prices and agricultural commodity markets. The outbreak of the war led to increases in energy, fuel, and fertilizer prices, raising production costs for farmers. At the same time, the arrival of Ukrainian grain on European markets has increased supply and exerted downward pressure on grain prices. For Estonian farmers, this creates a situation where production costs may remain high while output prices depend increasingly on developments in global markets. Such price volatility makes the planning of farm revenues and expenditures more difficult.

1. METOODIKA

1.1. Andmete kogumise lühitutvustus

Andmete kogumise meetodid ja korraldus on iga liikmesriigi enda otsustada. Andmete kogumise vorm, koosseis ja mõisted on kirjeldatud Euroopa komisjoni rakendusmääruses (EL) nr 2024/2746[5].

Andmevõrgu töös osalemine on põllumajandustootjale vabatahtlik. Andmeesitaja kasu on nii otsene kui kaudne. Kaudselt mõjutatakse andmete esitamisega kogu Eesti põllumajandussektori käekäiku, kuna andmevõrgu andmed võimaldavad analüüsida põllumajandustootjate olukorda ning hinnata ÜPP mõju. FSDN andmed kirjeldavad detailselt uuemaid keskmise põllumajandusettevõtte tootmise tulude, kulude, varade ja toetuste struktuuri, mis annab võimaluse edasisteks modelleerimisteks ning seostamiseks teiste statistiliste andmetega. Kogutud andmed võimaldavad teha mitmesuguseid analüüse põllumajandussektori majandusliku olukorra kirjeldamiseks. Ühtne metoodika tagab erinevate EL liikmesriikide tulemuste omavahelise võrreldavuse. Võrreldavuse tagamiseks tuleb sel juhul alati kasutada EK andmebaasist[6] saadud andmeid.

Andmete esitamise otsene mõju avaldub METKi poolt andmeesitajale koostatud tagasisides, mis aitab ettevõttel ennast positsioneerida võrdluses teiste sarnaste ettevõtetega ning on aluseks ka nõuande küsimisel. Tagasiside sisaldab ettevõtte majandustulemuste analüüsi, kus näidatakse arengutendentsid viimastel aastatel ning tuuakse välja võrdlused tootmistüübi ja majandusliku suuruse poolest sarnase tootjate grupi vastavate näitajatega. Mida kauem on ettevõte oma andmeid esitanud, seda põhjalikumalt on võimalik tema majandustulemusi analüüsida. Alates 2025. aasta andmetest on tagasisidesse lisatud ka uute kogutud andmete koondnäitajad.

Andmete kogumiseks on Maaelu Teadmuskeskus sõlminud koostöölepingud andmete esitajatega, järgides kinnitatud valimiplaanis ette nähtud ettevõtete arvu tootmistüüpides ja majandusliku suuruse klassides. Andmete kogumisega tegelevad METKiga sõlmitud lepingutele alusel andmekogujad, kelle kontaktid on avaldatud METKi kodulehel[7].

Ettevõtte tasandil toimub andmete kogumine tavapäraselt aprillist augustini, järgneb andmete kontroll ja edastamine Euroopa Komisjonile (EK) ning tulemuste analüüs ja avalikustamine. 2025. aasta andmete kogumine lõpetati 31. augustil 2026, millele järgnes andmete kontroll ja vajadusel täpsustamine.

Andmed kogutakse esmaste küsitlustega, kuid üha enam kasutatakse ka teiste riiklike registrite andmeid, kui selleks on olemas andmeesitaja nõusolek. Peamisteks andmeallikateks on ettevõtte majandusaasta aruanne ja muud raamatupidamise dokumendid. Lisaks raamatupidamisandmetele kogutakse täiendavaid andmeid ettevõtte struktuuri ja tootmise kohta. Andmeallikatena kasutatakse Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti (PRIA) põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri ning põllumajandusloomade registri andmeid, samuti Põllumajandus- ja Toiduameti (PTA) mahepõllumajandustootjate registri andmeid ning Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS (EPJ) andmeid põllumajandusloomade kohta. Andmete kogumiseks ja analüüsimiseks on Maaelu Teadmuskeskuses välja töötatud spetsiaalne tarkvara.

Andmete esitamine EKle on igale liikmesriigile kohustuslik ning tähtaeg on 15. detsember. Lisaks EKle edastatavatele kohustuslikele andmetele kogutakse Eestis veel mitmeid näitajaid, mis on vajalikud siseriiklikul tasandil põllumajandussektori majandustulemuste mitmekülgsemaks analüüsimiseks ja maaelu arendamiseks rakendatud toetusmeetmete tulemuslikkuse hindamiseks. ELi tasandil on FSDN süsteem väga mahukas ja andmete töötlemine võtab palju aega, mistõttu esimesed kokkuvõtted avaldatakse kaks aastat peale aruande aasta lõppemist[8].

[5] Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2024/2746, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32024R2746
[6] Results andleh analysis
[7] https://metk.agri.ee/fsdn#fsdn-andmete-kogujat
[8] https://agridata.ec.europa.eu/extensions/FSDNPublicDatabase/FSDNPublicDatabase.html

1.2. Tootmistüübid ja majanduslik suurus

Põllumajanduslike majapidamiste arv tehakse kindlaks Statistikaameti poolt korraldatava põllumajandusloenduse või struktuuriuuringu andmetest lähtuvalt. 2025. aasta andmete kogumisel on aluseks 2023. aasta põllumajanduse struktuuriuuring[9].

Põllumajandusliku majapidamisena käsitletakse ühtse majandusliku ja tehnilise juhtimisega üksuseid, kus on täidetud vähemalt üks järgmistest tingimustest:

- 5 hektarit kasutatavat põllumajandusmaad
- 2 hektarit põllumaad
- 0,5 hektarit kartulit
- 0,5 hektarit köögivilja või maasikat
- 0,2 hektarit ravim- ja maitsetaimi, lilli ja ehistaimi, seemnekasvatust, puukoole
- 0,3 hektarit viljapuu- ja marjaaedasid, muid püsikultuure (v.a puukoolid)
- 100 m² katmikalasid
- 1,7 loomühikut põllumajandusloomi[10]

Üksused, kus põllumajandussaadusi ei toodeta, kuid säilitatakse maad heades põllumajandus- ja keskkonnatingimustes, arvestatakse samuti põllumajanduslike majapidamiste hulka.

Igale põllumajanduslikule majapidamisele määratakse tootmistüüp ja majanduslik suurus. Põllumajanduslike majapidamiste tootmistüübi ja majandusliku suuruse määramisel on aluseks majapidamise standardkogutoodangu väärtus eurodes[11]. 2025. aasta valimiplaani koostamisel lähtuti 2020. aasta standardtoodangu koefitsientidest, mis põhinevad aastate 2018–2022 keskmistel loomade ja põllumajanduskultuuride ühikuväärtustel (lisas tabel 8).

Ettevõtte majanduslik suurus määrab tema kuulumise vastavasse majandusliku suuruse klassi. Majandusliku suuruse klasse võib esitada üksikult (ES14) või grupeerides neid väiksematesse gruppidesse (ES6) (tabel 1)[12].

Tabel 1. Majandusliku suuruse klassid

Klass (ES14)	Majanduslik suurus, euro	Klass ES6	Majanduslik suurus, euro
1	< 2000	1	2000 -< 8000
2	2000 –< 4000		
3	4000 –< 8000		
4	8000 -< 15 000	2	8000 –< 25 000
5	15 000 –< 25 000		
6	25 000 –< 50 000	3	25 000 –< 50 000
7	50 000 –< 100 000	4	50 000 –< 100 000
8	100 000 –< 250000	5	100 000 –< 500 000
9	250 000 –< 500 000		
10	500 000 –< 750 000	6	>= 500 000
11	750 000 –< 1 000 000		
12	1 000 000 –< 1 500 000		
13	1 500 000 –< 3 000 000		
14	>= 3 000 000		

[9] https://stat.ee/et/esita-andmeid/andmete-esitamisest/ettevotete-uuringud/pollumajanduse-struktuuriuuring-2023
[10] Statistika esitus
[11] Komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 2024/2746, lisa 6
[12] Komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 2024/2746, lisa 5

Tagamaks, et kogutud andmed esindavad vähemalt 90% Eesti põllumajanduslikust tootmisest (sh toodangu väärtus, haritav maa, loomade arv), on kehtestatud majandusliku suuruse alampiir. Eestis on alates 2025. aruandeaastast endise 4000 euro asemel piirmäär 8000 eurot. See tähendab, et ettevõte standardkogutoodangu väärtus peab olema vähemalt selles mahus, et teda saab pidada turule suunatud tootjaks. Liikmesriikide lõikes on majandusliku suuruse alampiir erinev (tabel 2)[13].

Tabel 2. Majandusliku suuruse alampiir EL liikmesriikides, 2025

EL liikmesriik	Alampiir, euro
Belgia, Prantsusmaa, Holland, Saksamaa, Taani, Luksemburg, Slovakkia	25 000
Rootsi, Austria, Tšehhi, Soome	15 000
Bulgaaria, Eesti, Iirimaa, Kreeka, Itaalia, Hispaania, Poola, Ungari	8 000
Horvaatia, Küpros, Läti, Leedu, Malta, Portugal, Rumeenia, Sloveenia	4 000

Ettevõtte tootmistüüp määratakse selle põhjal, milline tootmissuund (näiteks piimatootmine, teraviljakasvatus jne) moodustab kõige suurema osa tema standardkogutoodangust[14]. Tootmistüüpide lõikes on võimalik ettevõtteid grupeerida üldisel, peamisel või detailsel tasandil. Andmete avaldamisel lähtutakse konfidentsiaalsuse tagamiseks eeldusest, et avaldatavate andmete grupis peab olema vähemalt viis ettevõtet.

Tähelepanek 3

Näide tootmistüübi ja majandusliku suuruse määramisest:

Kui majapidamisel on 500 ha nisu, 100 ha rapsi ja rüpsi ja 75 ammlehma, siis:

Nisu pind korrutatud standardtoodangu koefitsient
(500 ha x 904 euro/ha)
+
Rapsi ja rüpsi pind korrutatud standardtoodangu koefitsient
(100 ha x 1159 euro/ha)
+
Ammlehmade arv korrutatud standardtoodangu koefitsient
(75 ammlehma x 482 euro/ muud lehmad)
=

Majanduslik suurus 604 025 eurot (klass 10), millest suurima osa annab nisu standardtoodang ja ettevõte kuulub seetõttu **Taimekasvatuse tootmistüüpi.**

Majandusliku suuruse ja tootmistüübi kalkulaator on leitav METK kodulehel
https://fadn.agri.ee/so_kalkulaator/

Kõige sagedamini kasutatakse üldist ja peamist tootmistüübi tasandit – see annab piisavalt infot, ilma et tekiks probleeme liiga väikese ettevõtete arvuga mõnes alamrühmas. Detailsemat tasandit kasutatakse vaid siis, kui andmete hulk seda võimaldab. Üldisel tasandil on Eestis välja toodud seitse tootmistüüpi (tabel 3). Peamisel tasandil on tootmistüübid jaotatud spetsialiseerumise järgi. Nii näiteks on loomakasvatuse tootmistüüp (F) jaotatud spetsialiseerumise alusel lihaveisekasvatuseks (46), piima- ja lihaveisekasvatuseks (47) ning lamba- ja kitsekasvatuseks koos muude karjatatavate loomadega (48). Piisava ettevõtete arvu korral on sea- ja linnukasvatuse tootmistüübis võimalus eristada seakasvatust (51), linnukasvatust (52) ja muude erinevate teratoiduliste loomade kasvatust (53).

[13] Komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 2024/2746, lisa 1
[14] Komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 2024/2746, lisa 4

Tabel 3. Põllumajanduslike majapidamiste liigitus tootmistüüpide üldisel ja peamisel tasandil

Tootmistüübid üldisel tasemel	Tootmistüübid peamisel tasemel ja põhiline tootmissuund
Taimekasvatus (A)	15 Teravilja, õli- ja valgukultuuride kasvatamine
	16 Üldine taimekasvatus
Aiandus (B)	21 Aiandus katmikalal
	22 Aiandus avamaal
	23 Muu aiandus (k.a puukoolid)
Püsikultuurid (D)	35 Viinamarjakasvatus
	36 Puuviljakasvatus
	38 Erinevate püsikultuuride kasvatamine
Piimatootmine (E)	45 Piimatootmine
Loomakasvatus (F)	46 Lihaveisekasvatus
	47 Piima- ja lihaveisekasvatus
	48 Lamba- ja kitsekasvatus, muud karjatatavad loomad
Sea- ja linnukasvatus (G)	51 Seakasvatus
	52 Linnukasvatus
	53 Erinevate teratoiduliste kasvatamine
Segatootmine (H)	61 Segataimekasvatus (põllukultuurid, aiandus, püsikultuurid)
	73 Segaloomakasvatus, peamiselt karjatatavad loomad
	74 Segaloomakasvatus, peamiselt teratoidulised
	83 Segataimekasvatus, lisaks karjatatavad loomad
	84 Muud taime- ja loomakasvatuse kombinatsioonid

1.3. Põllumajandustootjate üldkogum ja valim

Usaldusväärse ülevaate saamiseks kogu Eesti põllumajandussektori majandustulemustest koostab Statistikaamet valmiplaani, millest lähtuvalt teeb METK põllumajandustootjatele ettepaneku koostööleppingu sõlmimiseks. Valimisse kuuluvate ettevõtete andmete alusel üldistatakse tulemused üle 8000 euro majandusliku suurusega majapidamiste üldkogumile.

Eestile on alates 2025. aruandeaastast kehtestatud valimi plaaniliseks suuruseks 580 ettevõtet[15] (Tabel 10). Euroopa Komisjon on soovitanud säilitada valimis andmeesitajaid võimalikult kaua või kasutada kombineeritud valikuviisi ehk et vähemalt pooled ettevõtted võiksid jääda valimisse neljaks aastaks järjest ning kui keegi loobub, siis lisatakse uus tootja juhuvaliku meetodil[16].

Statistikaameti poolt 2023. aastal läbiviidud põllumajandusliku struktuuriuuringu andmetel oli Eestis 10 712 põllumajanduslikku majapidamist. 2023. aasta struktuuriuuringuga tuvastatud põllumajanduslike majapidamiste majandusliku suuruse ja tootmistüübi määratlemise aluseks on standardtoodangu koefitsiendid '2020' (aastate 2018–2022 keskmine).

Majandusliku suuruse alampiiri 8000 eurot ületas neist 5327 põllumajandustootjat ja nemad moodustavad põllumajandustootjate üldkogumi FSDNi mõistes (tabel 4). Põllumajandustootjate üldkogumist jääb välja 5385 väga väikest majapidamist. Samas on üldkogumiga kaetud 50% põllumajanduslike majapidamiste koguarvust, 98% põllumajandusliku tootmise standardkogutoodangust, 94% kasutatavast põllumajandusmaast ning 98% loomühikutest. Ligi kolmandik (35%) FSDN üldkogumist moodustavad väikesed tootjad (majanduslik suurus 8000–25 000 eurot).

Valimisse kuuluvate ettevõtete majandustulemuste laiendamisel põllumajandustootjate üldkogumile saadakse üldpilt põllumajandussektori majandustulemustest tervikuna. Laiendamisel võetakse arvesse, mitut üldkogumi ettevõtet tegelikult andmeid esitanud ettevõte esindab.

[15] Komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 2024/2746, lisa 2
[16] Guidelines for Selection Plans, RI/CC 1526

2025. aruandeaasta valimiplaani täitmiseks koguti andmed 586 majapidamise kohta, kellest 86 olid valimis uued.

Valimiplaani struktuur tootmistüüpide ja majandusliku suuruse klasside lõikes on toodud tabelis 5.

Tabel 4. Üldkogumi struktuur tootmistüübi ja majandusliku suuruse klasside lõikes, 2023*
Structure of the field of survey by type of farming and economic size class, 2023

			Majandusliku suuruse klass											Kõik	%
			4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14		
A	15	Teravilja, õli- ja valgukultuuride kasvatamine	230	177	309	381	480	210	63	28	21	10	2	**1911**	*35,9*
	16	Üldine taimekasvatus	297	195	167	151	100	34	9	3	4	3		**963**	*18,1*
B	21	Aiandus katmikalal	9	7	9	19	7	3						**54**	*1,0*
	22	Aiandus avamaal	4	2	5		6	2				1		**20**	*0,4*
	23	Muu aiandus (k.a puukoolid)	3	7	16	6	7	1	2					**42**	*0,8*
D	36	Puuviljakasvatus	30	31	21	7	4	1	1	1				**96**	*1,8*
	38	Erinevate püsikultuuride kasvatamine	1	6	2	2								**11**	*0,2*
E	45	Piimatootmine	53	29	35	50	68	55	41	12	26	40	40	**449**	*8,4*
F	46	Lihaveisekasvatus	157	157	251	129	82	22	4					**802**	*15,1*
	47	Piima- ja lihaveisekasvatus	30	33	48	28	26	5	1					**171**	*3,2*
	48	Lamba- ja kitsekasvatus, muud karjatatavad loomad	124	64	54	23	10	2						**277**	*5,2*
G	51	Seakasvatus	2	1	1	2	3	5	3	5	4	6	3	**35**	*0,7*
	52	Linnukasvatus	3	1	3	2	2				1	2	2	**16**	*0,3*
	53	Erinevate teratoiduliste kasvatamine	2		1									**3**	*0,1*
H	61	Segataimekasvatus (põllukultuurid, aiandus, püsikultuurid)	36	31	16	3	3	1						**90**	*1,7*
	73	Segaloomakasvatus, peamiselt karjatatavad loomad	6	4	2									**12**	*0,2*
	74	Segaloomakasvatus, peamiselt teratoidulised	1											**1**	*0,0*
	83	Segataimekasvatus, lisaks karjatatavad loomad	34	22	35	43	50	27	9	4	2	5	5	**236**	*4,4*
	84	Muud taime- ja loomakasvatuse kombinatsioonid	57	36	18	15	6	1	1	2	1	1		**138**	*2,6*
		Kõik	**1079**	**803**	**993**	**861**	**854**	**369**	**134**	**55**	**59**	**68**	**52**	**5327**	*100*
		%	*20,3*	*15,1*	*18,6*	*16,2*	*16,0*	*6,9*	*2,5*	*1,0*	*1,1*	*1,3*	*1,0*	*100*	

Allikas: Põllumajanduse struktuuriuuring 2023

Tabel 5. FSDN valimi struktuur tootmistüübi ja majandusliku suuruse klasside lõikes, 2025*
Structure of the FSDN sample by type of farming and economic size class, 2025

			Majandusliku suuruse klass											Kõik	%
			4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14		
A	15	Teravilja, õli- ja valgukultuuride kasvatamine	14	12	21	24	68	26	11	4	8	4	1	**193**	*32,9*
	16	Üldine taimekasvatus	5	4	8	16	11	9	1		1			**55**	*9,4*
B	21	Aiandus katmikalal	1	1		1	5	1						**9**	*1,5*
	22	Aiandus avamaal	5	2	2	3	3	1	1					**17**	*2,9*
	23	Muu aiandus (k.a puukoolid)	1	1	2	5	1							**10**	*1,7*
D	36	Puuviljakasvatus	3	2	3	2	3							**13**	*2,2*
	38	Erinevate püsikultuuride kasvatamine													
E	45	Piimatootmine	3	1	3	5	9	13	7	5	9	13	21	**89**	*15,3*
F	46	Lihaveisekasvatus	7	14	16	11	17	3						**68**	*11,7*
	47	Piima- ja lihaveisekasvatus	1	1		3	1	1						**7**	*1,2*
	48	Lamba- ja kitsekasvatus, muud karjatatavad loomad	10	9	3	7	1							**30**	*5,1*
G	51	Seakasvatus			1	3		4	2	2	3	4		**19**	*3,2*
	52	Linnukasvatus	2	2	2	1	1					1	1	**10**	*1,7*
	53	Erinevate teratoiduliste kasvatamine													
H	61	Segataimekasvatus (põllukultuurid, aiandus, püsikultuurid)	1	2	2	1								**6**	*1,0*
	73	Segaloomakasvatus, peamiselt karjatatavad loomad		1										**1**	*0,2*
	74	Segaloomakasvatus, peamiselt teratoidulised	1	1										**2**	*0,3*
	83	Segataimekasvatus, lisaks karjatatavad loomad	1	4	4	7	8	5	1	1	2	4	3	**40**	*6,8*
	84	Muud taime- ja loomakasvatuse kombinatsioonid	7	3	2	2	1	1			1			**17**	*2,9*
		Kõik	**62**	**60**	**69**	**91**	**129**	**64**	**23**	**12**	**24**	**26**	**26**	**586**	*100*
		%	*10,7*	*10,2*	*11,8*	*15,6*	*22,0*	*10,9*	*3,9*	*2,0*	*4,1*	*4,4*	*4,4*	*100*	

** Informatsioon tootmistüüpide liigituse ja majandusliku suuruse klasside kohta on tabelites 1 ja 3. Kinnitatud valimiplaan on toodud lisas, Tabel 10*

1.4. Standardtulemuste arvutusskeemid

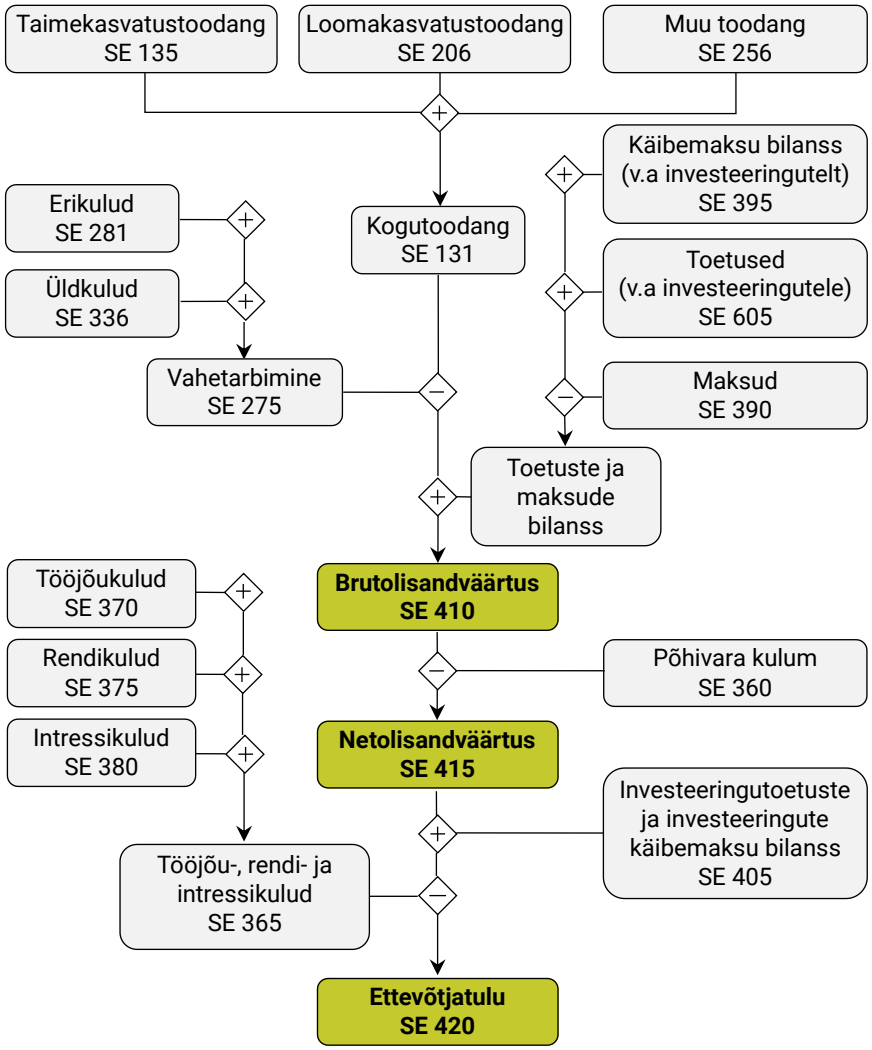

Joonis 1. Arvestusskeem: peamised majandusnäitajad

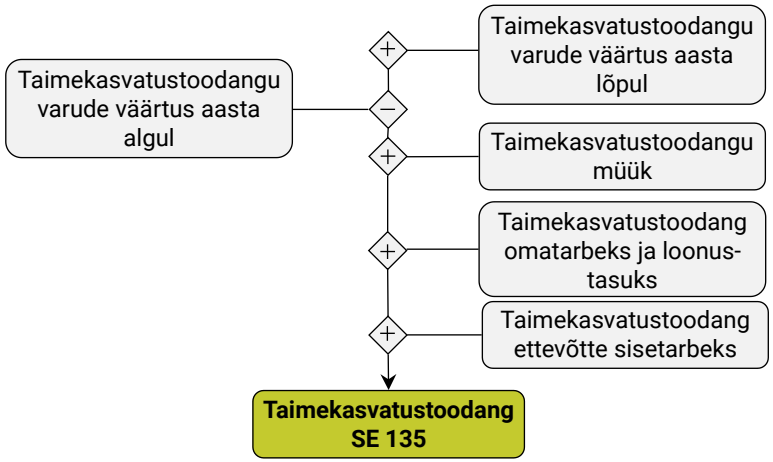

Joonis 2. Arvestusskeem: taimekasvatustoodang

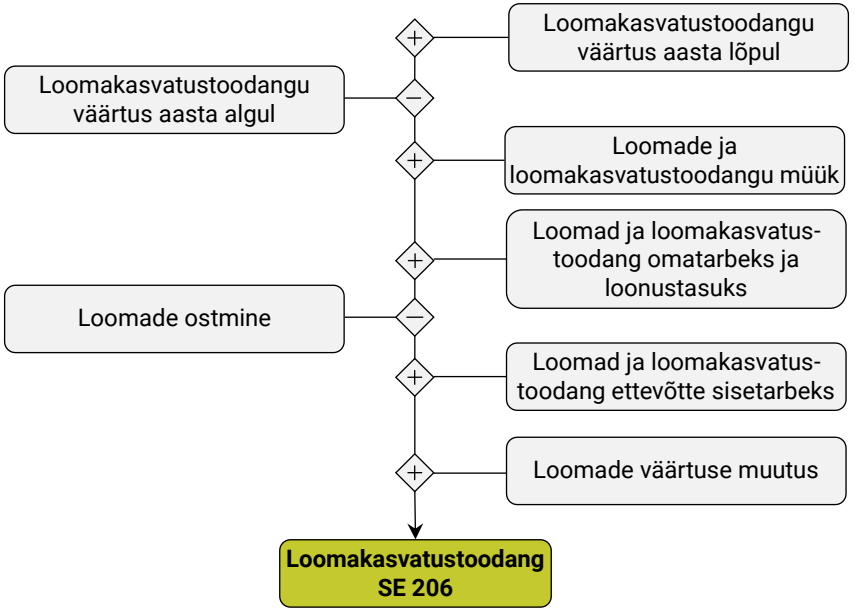

Joonis 3. Arvestusskeem: loomakasvatustoodang

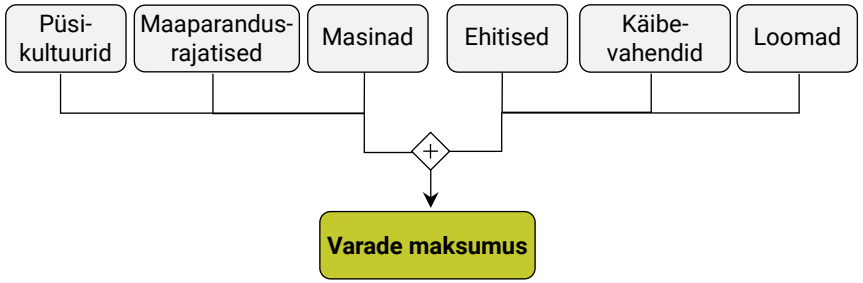

Joonis 4. Arvestusskeem: varade maksumus

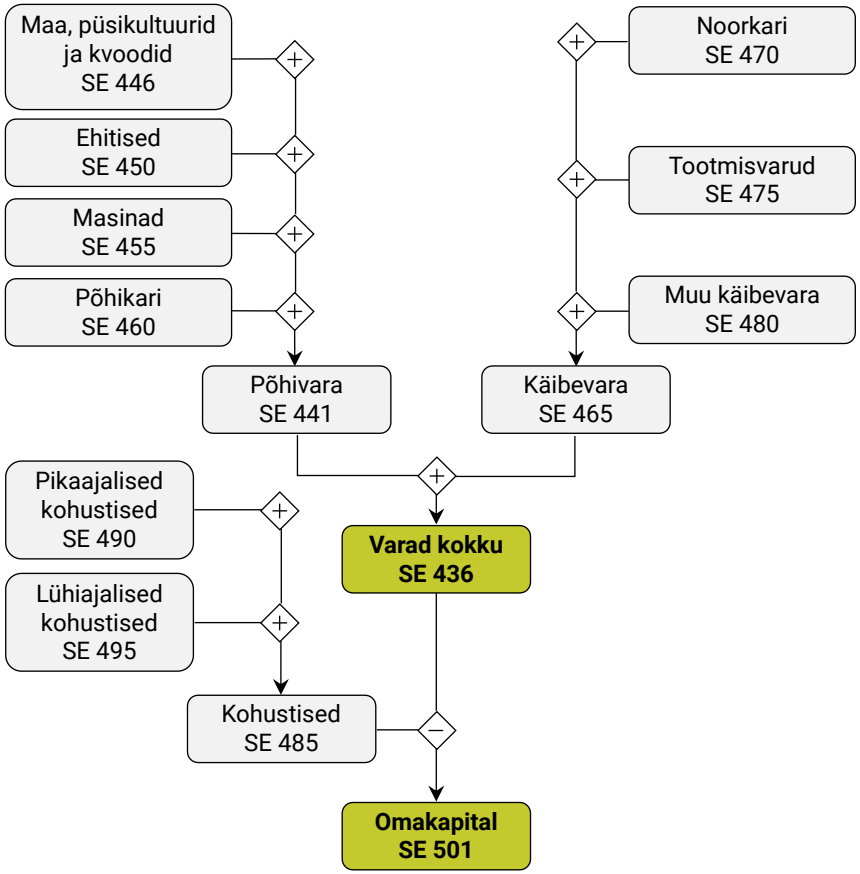

Joonis 5. Arvestusskeem: bilansinäitajad

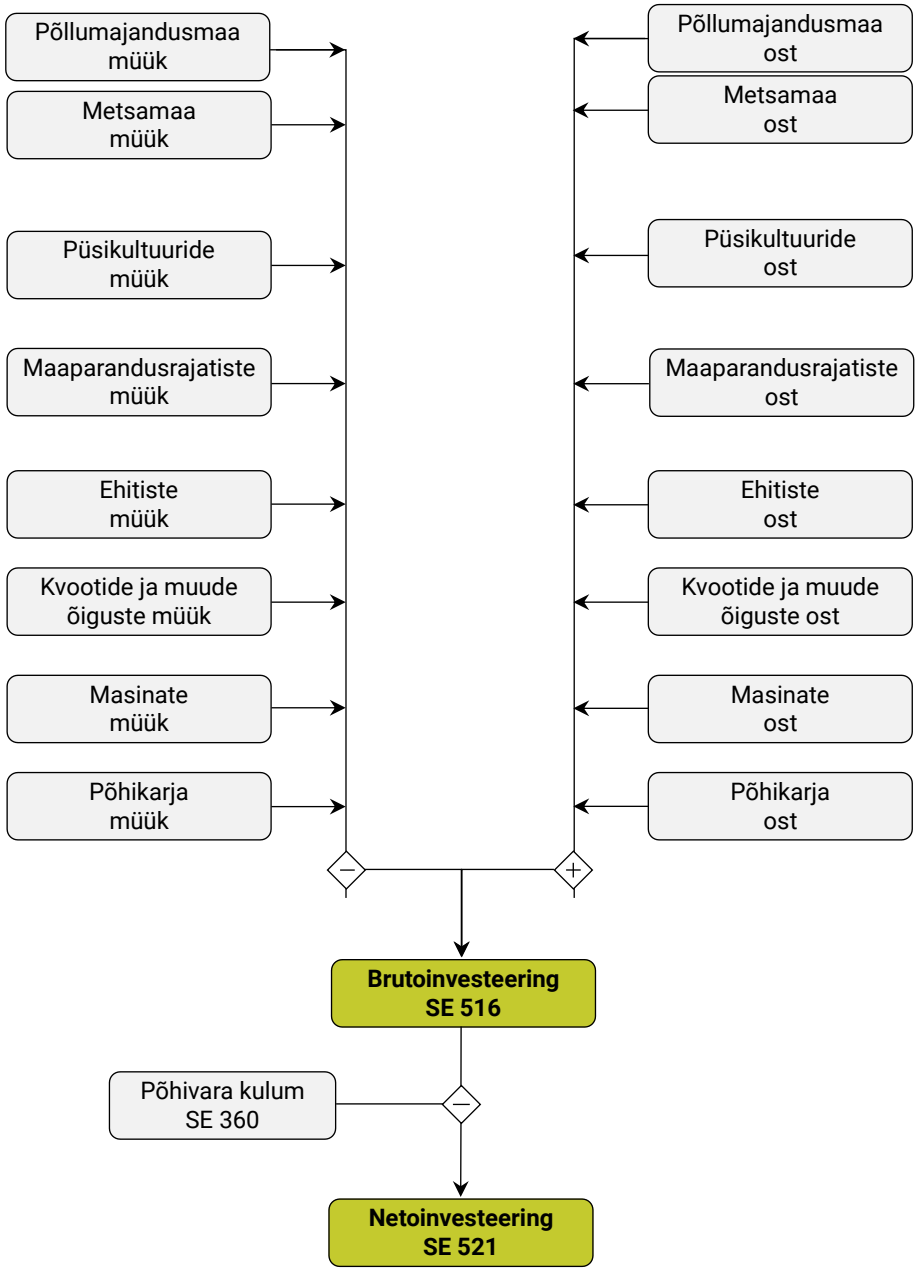

Joonis 6. Arevestusskeem: bruto- ja netoinvesteering

2. FSDNi LISANDUNUD UUED ANDMED

FSDN üleminekuperiood kestab kuni 2028. aastani, mil liikmesriikidel on kohustus esitada Euroopa Komisjonile kõik komisjoni rakendusmääruses nr (EL) 2024/2746 nimetatud andmed. Liikmesriikidele on antud võimalus jagada andmekogumise ulatuslik laienemise rakendamine aastate vahel.

Tähelepanek 4 – FSDNi lisandunud uued näitajad 2025. aastal

- Mitmed lisandunud andmed võimaldavad tekitada analüüsis uusi **võrdlusrühmi.** Näiteks karjatamine võrdluses mittekarjatamine, sotsiaalne kaasamine võrdluses mittekaasamine.
- Lisanduvad näitajad **ei pruugi olla esinduslikud üldkogumi vaates**, kuna FSDN valim on koostatud arvestades majapidamiste majanduslikku suurust ja tootmistüüpi, kuid annavad ülevaate valimis olevate majapidamiste kohta.
- **42 EL tasemel kokku lepitud teema**[1] sisustamiseks koguti esimest korda 2025. aastal järgnevaid andmeid:
  - mahepõllumajandustoodete müügi osakaal;
  - kahjude hüvitamise allikad;
  - koosseisuvälised töötajad;
  - töötajate sooline jaotus;
  - majapidamise juhi õigus pensionile;
  - täpsustatud mahepinnad ja maheloomad;
  - piimalehmade, ammlehmade ja uttede või emakitsede karjatamine;
  - loomade juurdepääs välialale ja pidamisviisid:
  - turustamiskanal ja suurima müügituluga saaduse lepingutingimused;
  - sõnnikuhoidlad;
  - keskkonnaalased sertifikaadid:
  - tööohutus;
  - sotsiaalne kaasamine;
  - interneti kättesaadavus;
  - põlvkondade vahetus (üle 60- aastaste juhtide tulevikuplaanid).

Peamise saaduse turustuskanalid

Põllumajandustootjate turujõu seireks uuriti valimis olevatelt majapidamistelt, millise turustuskanali kaudu realiseeritakse suurima müügituluga saadus ja kas saaduse müügil on olemas kirjalik ostu-müügileping. Kirjaliku lepingu olemasolul paluti märkida ka lepingu üldised tingimused: kas on nõutud regulaarsed tarned, kas tegu on aastase või pikemaajalise lepinguga, kas maksetähtaeg on alla või üle 30 päeva ja kas lepingutingimuste mittetäitmisel on ette nähtud sanktsioonid.

Kõige enam turustatakse suurima müügituluga saadust hulgimüüja või vahendaja kaudu, sh peamiselt kasutavad seda kanalit taimekasvatuse tootmistüübi majapidamised. Aianduse tootmistüübi majapidamised turustavad peamiselt otsemüügi või jaekaubanduse kaudu ja piimatootmise tootmistüübi majapidamised peamiselt tootjaorganisatsiooni või ühistu, kuid ka töötleja kaudu (Joonis 7). Ühest turustuskanalist sõltuvus suurendab finantsilist riski, mistõttu andmete edasisel analüüsil tuleks vaadelda ka ühe turustuskanali kaudu realiseeritavat mahtu.

Kirjaliku lepingu olemasolu märkis 586-st majapidamisest 302, seejuures lepingu tingimuste kombinatsioone märgiti erinevalt (üks kuni kõik neli). Kõige enam on kirjalikes lepingutes kokku lepitud maksetähtaeg kuni 30 päeva, mida märkisid 77%. Lepingu kehtivus kuni aasta märkis 55%, regulaarsete tarnete nõuet 34% ja sanktsioone lepingu rikkumisel 28%. Ligi pooltel (48%) valimis olevatest majapidamistest puudub kirjalik ostu-müügi leping oma peamise saaduste turustamiseks.

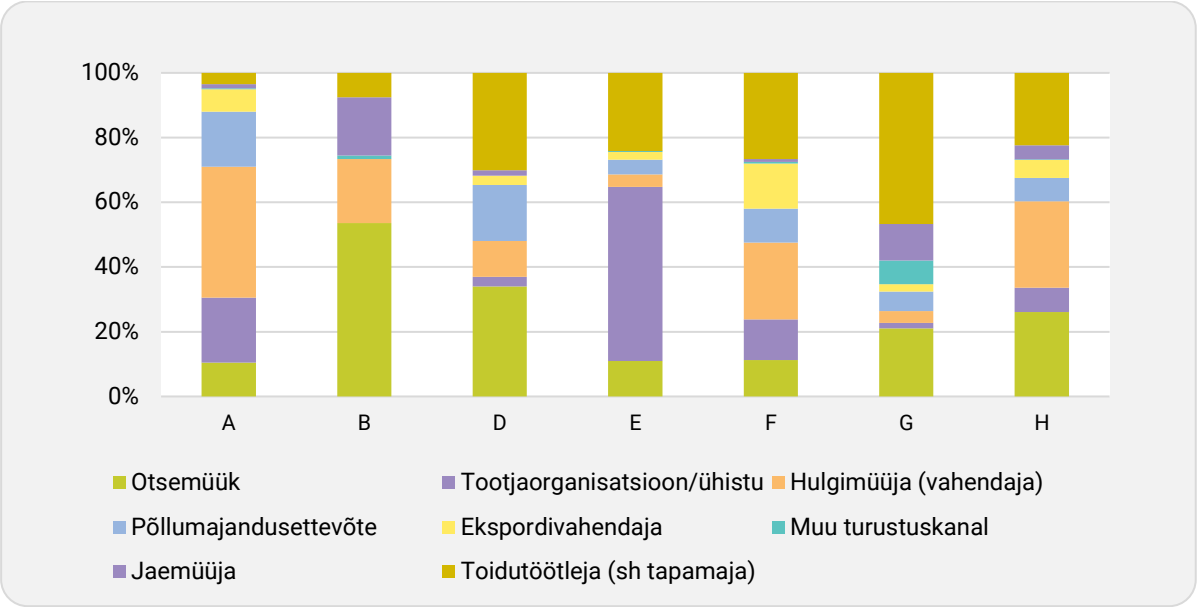

Tootmistüübid: A-Taimekasvatus, B-Aiandus, D-Püsikultuurid, E-Piimatootmine, F-Loomakasvatus, v.a piimatootmine, G-Sea- ja linnukasvatus, H-Segatootmine

Joonis 7. Suurima müügituluga saaduse turustuskanalid tootmistüüpide lõikes, 2025

Loomade heaolu ja sõnnikumajandus

Oluline osa 2028. aastaks planeeritud FSDN majapidamise põhise kasvuhoonegaaside heite arvutustes on sõnnikumajandusel. 2025. aastal alustati FSDNis sõnnikuhoidlate ja loomade pidamisviiside kaardistamisega. Valimis olevatest majapidamistest 300-l on sõnnikuhoidla, sh 25-l vaid vedelsõnnikuhoidla, 192-l tahesõnnikuhoidla ja 83-l nii tahe- kui vedelsõnnikuhoidla.

Loomade heaolu teemaga seonduvalt lisandusid küsimustikku piimalehmade, ammlehmade, uttede ja emakitsede karjatamise küsimused ning märge loomade välialale juurdepääsu kohta. Piimatootmise tootmistüübis karjatatakse põhikarja loomi 43% valimis olevatest majapidamistes, seejuures mida suurem on majapidamise majanduslik suurus, seda vähem piimalehmi karjatatakse. Lihaveisekasvatuse, lamba- ja kitsekasvatuse tootmistüübis karjatasid kõik valimis olnud majapidamised oma põhikarja loomi, segaveisekasvatuse tootmistüübis oli see näitaja 86%.
Põhikarja loomadel on juurdepääs välialale piimatootmise tootmistüübi 39-l majapidamisel 89-st, samal ajal loomakasvatuse tootmistüübis on välialale juurdepääs kõikides majapidamistes.

Kokkuvõtvalt on veiste pidamisviisiks peamiselt vabapidamine (sh boksides). Selliselt peetakse valimis olevate majapidamiste veistest 94%. Lõaspidamist on märgitud 2% veiste puhul (peamiselt piimalehmad ja üle aasta vanused lehmmullikad) ning alati väljas olemist 4% veiste puhul (ammlehmad ja alla kaheaastane noorkari). Majapidamiste arvu alusel jaotuvad veiste pidamisviisid teisiti. 8% majapidamistest peab veiseid lõas, 70% vabapidamisel ning 21% majapidamistest on märkinud, et veised on alati väljas.

Lammaste ja kitsede peamiseks pidamisviisiks on sügavallapanu (96% valimis olevate majapidamiste lammastest ja kitsedest ja 91% majapidamistest), kuid esineb ka täispõrandaga sügavallapanuta lautasid (2% lammastest ja kitsedest, 5% majapidamistest) ning alati väljas pidamist (2% lammastest ja kitsedest, 3% majapidamistest).

Sigade pidamisviiside puhul domineerivad täielik restpõrand (45% sigadest, 19% majapidamistest), osaliselt restpõrand (34% sigadest ja 38% majapidamistest). Tagasihoidlikumalt on esindatud tahesõnnikuga täispõrand (14% sigadest, kuid 27% majapidamistest) ja sügavallapanu (6% sigadest, 10% majapidamistest).

Kodulinde peetakse peamiselt sõnnikulindiga puurides (84% lindudest, kes on 3% majapidamiste karjades) ja sügavallapanul (14% lindudest, 59% majapidamistest). Vabapidamisel kodulinde ja muul viisil pidamist kasutatakse kokku 2% kodulindude puhul (30% majapidamistest).

Sotsiaalse iseloomuga näitajad

Sotsiaalsete näitajate seiresse lisandusid registreeritud tööõnnetuste ja töökeskkonna riskianalüüsi olemasolu, mis on osa eeldusest riskijuhtimise analüüsil. Tööõnnetusi oli registreerinud 4% valimis olevatest majapidamistest. Töökeskkonna riskianalüüsi olemasolu kinnitas 49%.

Sotsiaalse kaasamisega, kus põllumajandustootmisse on kaasatud inimesi sotsiaalselt haavatavatest rühmadest (näiteks õpiraskustega lapsed, puuetega inimesed, kodutud jt), tegeleb FSDN valimis kokku 50 majapidamist erinevatest tootmistüüpidest. Enim taimekasvatuse, loomakasvatuse ja piimatootmise tootmistüübis.

Interneti kättesaadavus

Põllumajanduse digitaliseerimisel on oluline roll interneti kättesaadavusel. Majapidamiste ärimudelid on erinevad, mistõttu on olukordi, kus omavahel seotud majapidamistel on ühine interneti kasutuse leping või ei ole interneti kasutusleping sõlmitud ettevõtte nimele, vaid on majapidamise juhi nimel. Seetõttu tuleb andmete tõlgendamisel arvestada eelkõige interneti kättesaadavusega. Valimis olevatest majapidamistest märkis neli, et puudub nii mobiilse kui statsionaarse interneti kasutamise võimalus. 63%-l puudub statsionaarse interneti võimalus, kuid on kättesaadav mobiiliside. Neist 7%-l katab mobiilside võrk kasutusel oleva maa osaliselt. 35%-l on nii mobiilse kui statsionaarse internetiühenduse kättesaadavus olemas.

Põlvkondade vahetus

Põlvkondade vahetus põllumajanduses on ÜPP fookuses aina enam, mistõttu uuriti ka üle 60-aastastelt juhtidelt nende tuleviku plaanide kohta. FSDNi valimis on 26 ettevõttel kaks juhti ja ühel ettevõttel kolm juhti. Juhtide vanuselise struktuuri koostamisel võeti nendes majapidamistes, kus oli märgitud mitme juhi olemasolu, peamise juhina arvesse kõige suurema töötundide arvuga või võrdse tundide arvu korral ettevõtte palgaline juht või omanik. FSDN valimis on üle 60-aastaseid juhte 32%, neist 84% märkis plaanide puudumist, kuid 10%-l on plaan anda majapidamine üle oma pere liikmele (joonis 8). Kuni 40-aastaste juhtide osakaal on FSDN valimis 25%, mis on kõrgem kui põllumajanduse 2023. aasta struktuuriuuringu andmetel põllumajandussektoris tervikuna (17%).

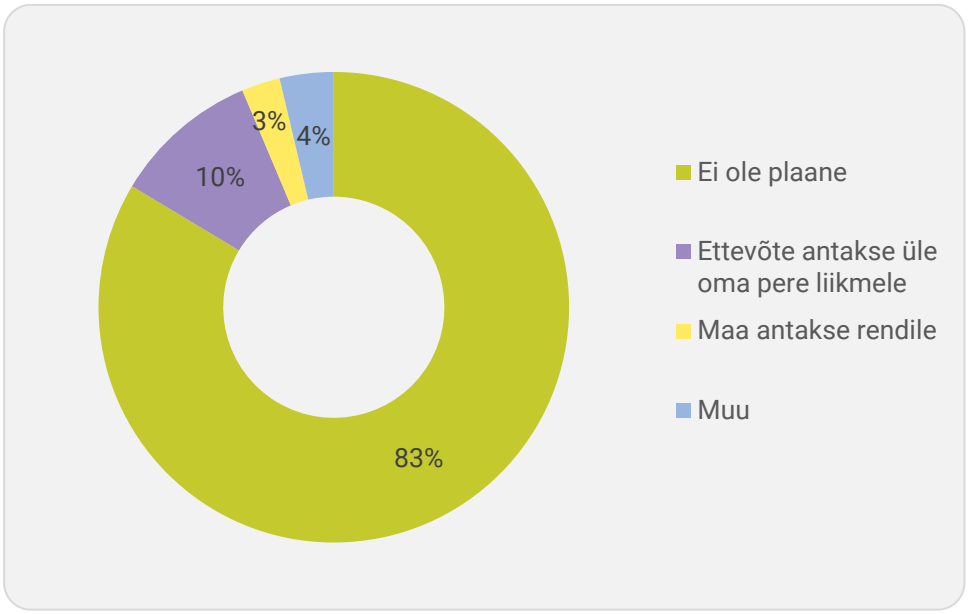

Joonis 8. Üle 60-aastaste juhtide tulevikuplaanid, 2025

Tavapärasest kõrgemate nõuetega tootmispraktikad

Keskkonnaalaste sertifitseerimisskeemide hulka ei kuulu FSDN metoodikas mahepõllumajanduse sertifikaat. Valimis olevatest majapidamistest on sertifikaadid, mis tõendavad tavapärasest kõrgemate

nõuetega tootmispraktikate täitmist viiel, sh üks EMAS sertifikaat[17], kaks süsinikupõllunduse sertifikaati ja kaks muu vabatahtlikku keskkonnalase tootmise sertifikaati. Mahe üleminekul või mahesertifikaati omavaid majapidamisi oli 2025. aastal FSDN valimis 33%.

3. PÕLLUMAJANDUSTOOTJATE STANDARDTULEMUSED

3.1. Valimi esindatus, ettevõtlusvorm, tootmisviis, juhtide ja töötajate sooline jaotus

FSDN standardtulemused (loetelu lisas 7) on EL tasandil metoodikas kokku lepitud keskmise põllumajandusettevõtte majandustegevust kokkuvõtvad näitajad (SE – *Standard Estimates)*, mis põhinevad FSDN valimisse kuuluvate tootjate andmetel. Lisaks on koostatud Eesti spetsiifikat arvesse võtvad standardtulemused (ST).

Standardtulemused on avaldatud METK kodulehel Standardtulemused

Standardtulemused on esitatud kaalutud keskmistena ettevõtte kohta vastavalt nende esindatusele põllumajandustootjate üldkogumis. Põllumajandustootjate üldkogumisse kuulus 2025. aastal 5327 tootjat, FSDNi valimi suurus oli 586, seega esindas iga ettevõte valimis keskmiselt 9,09 tootjat üldkogumis.

2025. aruandeaasta kohta andmeid esitanud ettevõtetest oli 233 (41%) füüsilisest isikust ettevõtjad ja 353 (59%) juriidilised isikud. Mahetootjaid oli valimis 182 (33% valimis olnud ettevõtetest).

Tootmistüüpide lõikes oli esindatus väga erinev. Kõige madalam esindatus oli taimekasvatuses, kus iga valimis olev ettevõte esindas keskmiselt 11,6 taimekasvatajat üldkogumis. Aianduse tootmistüübis oli esindatus keskmiselt 3,2, püsikultuuride tootmistüübis 8,2, piimatootmise tootmistüübis 5,0, segatootmise tootmistüübis 7,2, loomakasvatuse tootmistüübis (v.a piimatootmine) 11,9 ning sea- ja linnukasvatuse tootmistüübis 1,8.

Kuna valimisse kuuluvate ettevõtete jaotus majandusliku suuruse klasside lõikes on ebaühtlane, siis parema esindatuse tagamiseks on kõik valimisse kuulunud tootjad Eestis ühendatud nelja majandusliku suuruse gruppi (vt Tabel 1) järgmiselt:

- klassid 4 ja 5 – standardkogutoodangu väärtus 8000–25 000 eurot;
- klassid 6 ja 7 – standardkogutoodangu väärtus 25 000–100 000 eurot;
- klassid 8 ja 9 – standardkogutoodangu väärtus 100 000–500 000 eurot;
- klassid 10–14 – standardkogutoodangu väärtus rohkem kui 500 000 eurot.

Üldjuhul oli majandusliku suuruse poolest suuremate tootjate esindatus tunduvalt kõrgem kui väiketootjatel. Kõige kõrgem esindatus oli suurtootjate grupis (standardkogutoodangu väärtus rohkem kui 500 000 eurot), kus iga sellesse gruppi kuuluv ettevõte esindas keskmiselt 3,3 suurtootjat üldkogumis. Väga kõrge esindatus (6,3) oli ka grupis standardkogutoodangu väärtusega 100 000–500 000 eurot. Suhteliselt madalam oli esindatus väiksema majandusliku suurusega gruppides: grupis standardkogutoodangu väärtusega 8000–25 000 eurot 15,4 tootjat ja väärtusega 25 000–50 000 eurot 11,6 tootjat üldkogumis.

Tootmistüüpide siseselt on majandusliku suuruse klasside ühendamine tehtud vastavalt tootjate arvule ja jaotusele valimis, sest andmed avaldatakse Eestis, kui gruppi kuulub vähemalt viis ettevõtet (EL tasemel 15 ettevõtet).

FSDN valimis olevate majapidamiste peamiseks juhiks on 24%-l naised ja 76%-l mehed. Samal ajal on nendes majapidamistes töötajatest 59% mehed ja 41% naised. Suurema naiste osakaaluga on aianduse (69% töötajatest), piimatootmise (43%), sea- ja linnukasvatuse (60%) ning segatootmise (43%) tootmistüübi majapidamised.

[17] EMAS (Eco-Management and Audit Scheme) on keskkonnajuhtimise ja auditeerimise skeem, mille nõuded on kehtestatud Euroopa Liidu määrustega. EMAS - EKJA

3.2. Maakasutus

2025. aastal oli põllumajandusmaa kasutus sarnane varasematele aastatele, kuid andmetest on näha mõningaid muutusi rendimaa osakaalus ja makstud renditasudes. Keskmiselt oli kasutuses 182 hektarit põllumajandusmaad, millest enamiku moodustasid söödakultuurid (42%) ja teravili (39%). Õli- ja muud kultuurid moodustasid 16% ning 4% maast oli tootmisest kõrvale jäetud (joonis 9).

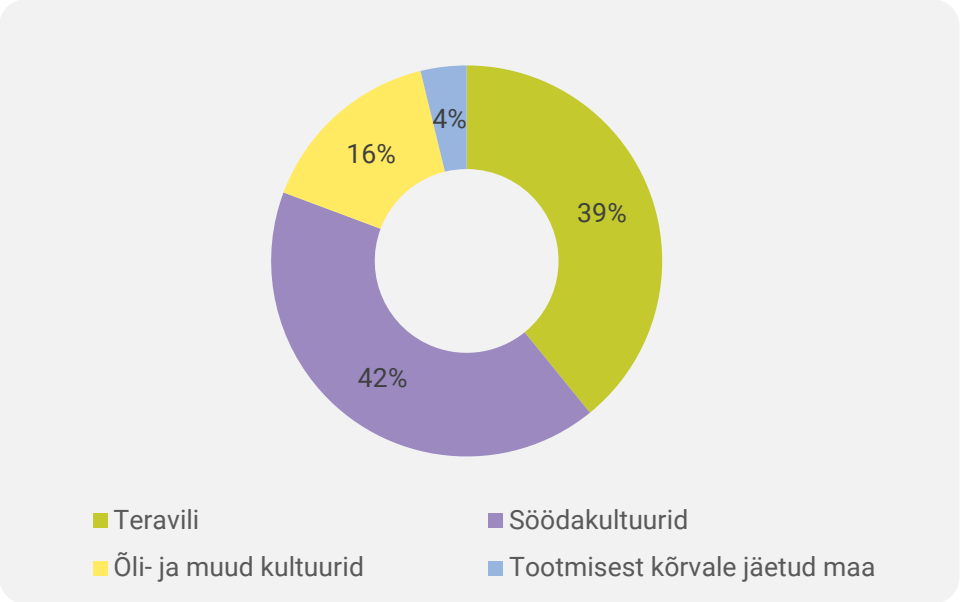

Joonis 9. Põllumajandusmaa kasutamise struktuur, 2025

Keskmiselt 31% kasutatavast põllumajandusmaast oli ettevõtete omandis ning 69% mitte omandis ehk renditud või muudel tingimustel kasutusel (joonis 10). Omandis oleva maa osatähtsus oli majandusliku suuruse lõikes erinev. Väikseima majandusliku suurusega tootjate grupis (standardkogutoodang 8000–25 000 eurot) moodustas omandis olev maa 44% kasutatavast põllumajandusmaast. Väikseim omandis oleva maa osakaal oli ettevõtetes standardkogutoodanguga 100 000–500 000 eurot (24%).

2025. aastal rentis põllumajandusmaad 86% valimisse kuulunud ettevõtetest, neist 23% kasutasid rendimaad tasuta. Suurema majandusliku suurusega ettevõtted kasutasid tasuta mitte omandis olevat maad vähem kui väiksema majandusliku suurusega ettevõtted. Renti maksti keskmiselt 119 eurot hektari kohta, mis on neli eurot enam kui 2024. aastal. Väikseima majandusliku suurusega tootjate grupis (standardkogutoodang 8 000–25 000 eurot) maksti renti keskmiselt 68 eurot/ha. Suurtootjad (standardkogutoodang vähemalt 500 000 eurot) tasusid keskmiselt 141 eurot hektari kohta. See peegeldab suuremate ettevõtete tugevamat konkurentsi põllumajandusmaa pärast ning võimalikku hinnasurvet piirkondades, kus põllumaa pakkumine on piiratud.

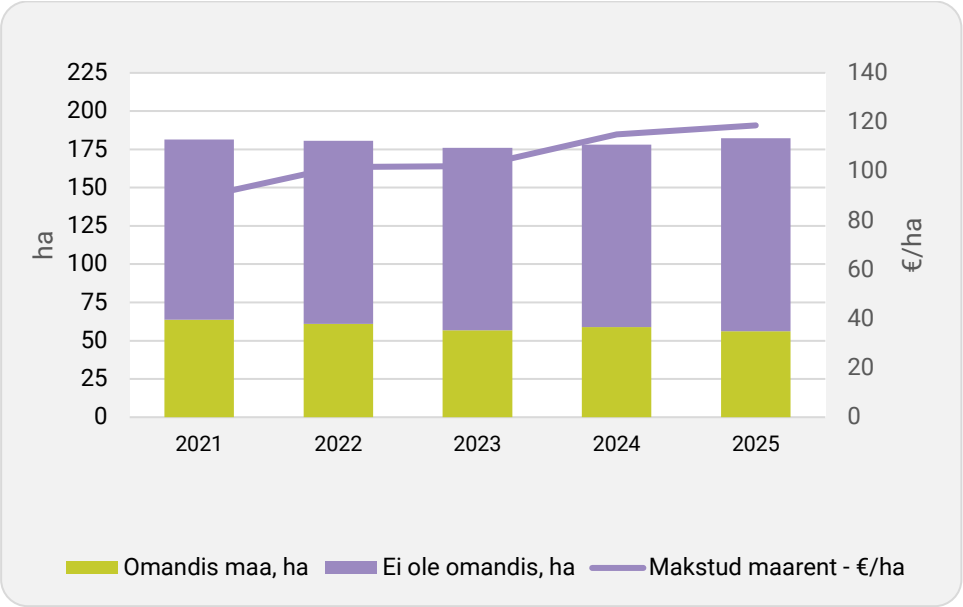

Joonis 10. Põllumajandusmaa kasutusviis ja maarent, 2021–2025

Vaadeldes tava- ja mahetootmist iseloomustab tavatootjate maakasutust teravilja suur osakaal, moodustades 44% kogu põllumajandusmaast, samas kui mahetootmises olid ülekaalus söödakultuurid, (61% mahetootjate kasutatavast maast). Tootmisest kõrvalejäetud maa osatähtsus oli mõlemas tootmisviisis väike, jäädes 4% juurde. Suurima keskmise maakasutusega on piimatootmise tootmistüübi majapidamised (tavatootmises 385 ha, mahetootmises 250 ha), tagasihoidlikuma maakasutusega on tavatootmises aianduse tootmistüübi (10 ha) ning sea- ja linnukasvatuse tootmistüübi (31 ha) majapidamised, samuti mahetootmises püsikultuuride tootmistüübi (25 ha) majapidamised, joonis 11.

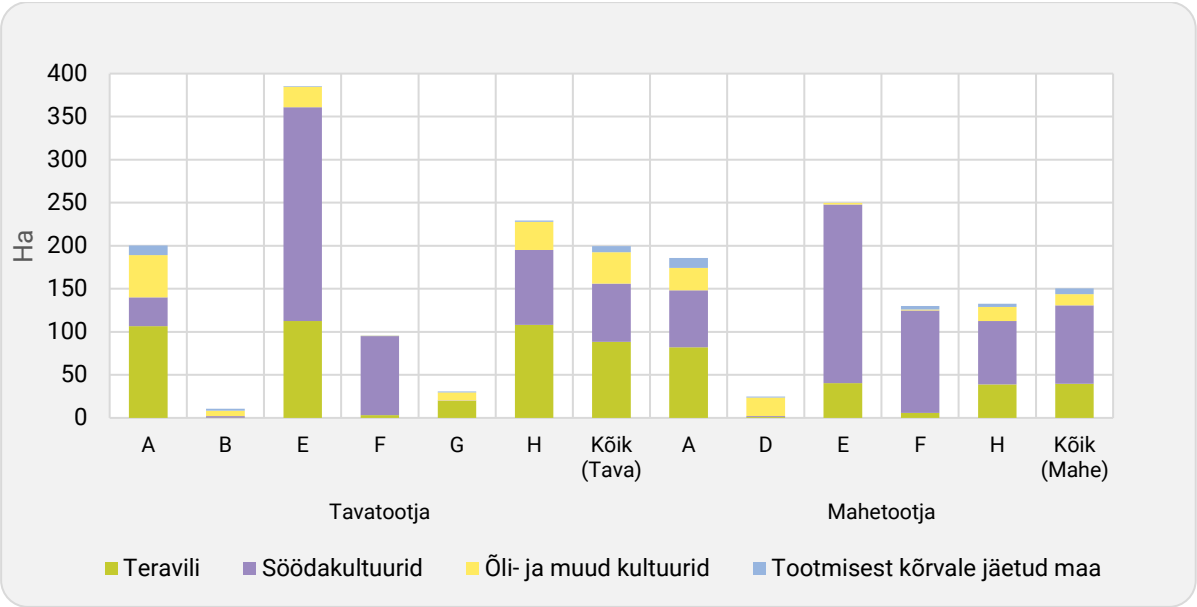

Tootmistüübid: A-Taimekasvatus, B-Aiandus, D-Püsikultuurid, E-Piimatootmine, F-Loomakasvatus, v.a piimatootmine, G-Sea- ja linnukasvatus, H-Segatootmine

Joonis 11. Põllumajandusmaa struktuur tootmistüüpide lõikes tava- ja mahetootmises, 2025

Tähelepanek 5 - Maakasutus ja rendihind

Keskmise põllumajandustootja kasutatav põllumajandusmaa suurenes 178 hektarilt **182 hektarile**, millest **omandis oleva maa osakaal oli 31%** ja mitte omandis oleva maa osakaal 69%.

2025. aasta maakasutuse struktuuris toimusid keskmises majapidamises võrreldes 2024. aastaga järgnevad muutused**:**

- Teravilja pind väheneb 1%, söödakultuuride pind suurenes 4%;
- Tootmisest kõrvalejäetud maa pind suurenes ligikaudu 2 hektari võrra.

Makstud maarent suurenes keskmiselt **4 eurot hektari kohta,** tasuda tuli 119 eurot hektari kohta.

23% majapidamistest, kes kasutavad mitte omandis olevat maad, ei tasu maarenti, vaid kasutavad maad muude kokkulepete alusel.

Omandis oleva maa osakaal on suurem kõige väiksematel (44% maakasutusest) ja kõige suurematel majandusliku suurusega majapidamistel (39% maakasutusest).

3.3. Tööjõud

Tööjõu kasutust väljendatakse FSDNis tööjõu aastaühikutena (tjü) [18]. Tööjõudu oli 2025. aastal keskmiselt 1,77 tjü ettevõtte kohta, sellest 32% oli tasustamata[19]. Võrreldes varasemate aastatega on tasustatud tööjõu osakaal suurenenud, moodustades 2025. aastal 68% kogu tööjõust (2021. aastal 66% ja 2024. aastal 67%).

Kõige rohkem tööjõudu oli sea- ja linnukasvatuse tootmistüübi ettevõtetes (7,76 tjü, sellest 4% tasustamata). Piimatootmise tootmistüübis oli tööjõudu keskmiselt 6,59 tjü, millest 10% oli tasustamata. Kõige suurem tasustamata tööjõu osakaal oli loomakasvatuse (v.a piimatootmine) tootmistüübis (58%, joonis 12).

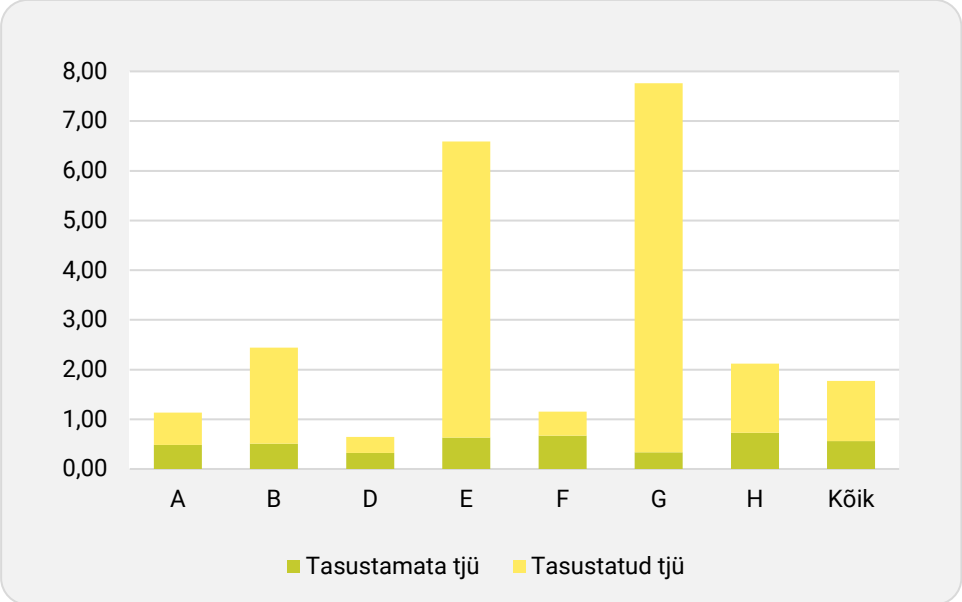

Tootmistüübid: A-Taimekasvatus, B-Aiandus, D-Püsikultuurid, E-Piimatootmine, F-Loomakasvatus, v.a piimatootmine, G-Sea- ja linnukasvatus, H-Segatootmine

Joonis 12. Tööjõu kasutus tootmistüüpide lõikes, tjü, 2025

[18] Tööjõu aastaühik (1 tjü) = 2200 töötundi aastas
[19] Tasustamata tööjõud – oma pere liikmete või omanike tööjõukulu, mille eest tasu ei makstud

Erinevused tööjõukulu tasemetes on suured. 2025. aastal tasustati tööjõudu kõige kõrgemalt piimatootmise tootmistüübis (15,45 euro/h) ja kõige madalamalt püsikultuuride tootmistüübis (9,34 euro/h). Suurtootjatel (standardkogutoodangu väärtus rohkem kui 500 000 eurot) oli tööjõukulu 15,48 eurot tunnis, väiksemate tootjate gruppides (standardkogutoodangu väärtus 8000–100 000 eurot) 8,02–9,52 eurot tunnis. Võrreldes 2024. aastaga, on keskmises majapidamises tööjõukulu suurenenud 2025. aastaks 8,5%.

Tähelepanek 6 – Tööjõu kasutus

Keskmise põllumajandustootja majapidamises tehti 2025. aastal **tasustatud tööd 2699 tundi ja tasustamata tööd 1233 tundi.**
Tööjõukulu tunnis on suurenenud võrdluses 2024. aastaga 8,5%, 2025. aastal kulus keskmiselt **13,58 eurot.**

Majandusliku suuruse klasside ja tootmistüüpide võrdluses on tööjõukulu tunnis varieeruv (keskmiselt 8,02-15,48 eurot tunnis). **Kõrgeim on palgatase piimatootmise tootmistüübis** ning majandusliku suurusega üle 500 000 euro majapidamistes.

3.4. Kogutoodang ja toetused

Põllumajandustootja kogutoodangu väärtus kujuneb vastavalt FSDN metoodikale taimekasvatuse kogutoodangu, loomakasvatuse kogutoodangu ja muu tulutoova tegevuse väärtuse summana (vt joonis 1–3). Tegemist ei ole ettevõtte käibega. Kogutoodangu väärtusele lisanduvad ka toetused (v.a investeeringutoetused).

FSDN metoodika kohaselt kajastatakse ÜPP I samba Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) makstavad toetused vastavalt toetuse määramise aastale ning Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond (EAFRD) makstavad toetused, investeeringutoetused ja muud toetused vastavalt väljamaksmise aastale. Eelkõige hõlmavad toetused (v.a investeeringutele) Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2023–2027[20] raames ja riigiabina makstavaid toetusi.

Kogutoodangu väärtus oli 2025. aastal keskmiselt 259 166 eurot ettevõtte kohta, millest 43% moodustas taimekasvatustoodangu väärtus, 43% loomakasvatustoodangu väärtus ja 14% muu tulutoov tegevus. Kogutoodangu väärtusele lisandus keskmiselt 47 273 eurot toetusi (va investeeringutele). Kogutoodangu ja toetuste summas oli toetuste osakaal 15%.

Taimekasvatustoodangu väärtus oli 2025. aastal keskmiselt 579 eurot hektari kohta ehk 4% madalam kui 2024. aastal (601 euro/ha). Taimekasvatusetoodangu väärtusest 50% on teravilja, 23% söödakultuuride, 15% õlikultuuride kogutoodangu väärtus ja muu taimekasvatustoodang annab 12%. Väärtuse muutust mõjutasid saagikuste ja hindade muutuste kombinatsioonid. FSDN andmetel suurenes suviteraviljade saagikus keskmises ettevõttes 3-14%, suvirapsi ja -rüpsi saagikus vähenes 13%. Taliteraviljade saagikus suurenes 4-33%, talirapsi ja -rüpsi saagikus 80% (2024. aastat mõjutasid tugevalt talvised kahjustused: põlde tuli ümber külvata, mistõttu oli keskmine saagikus madal). Kartuli saagikus jäi 24% madalamaks kui aasta varem. Teravilja realiseerimishinnad alanesid ka 2025. aastal (8% võrdluses 2024. aastaga), rapsi ja rüpsi realiseerimishind oli 2024. aasta tasemel, Kartuli ja aiandustoodangu (köögiviljad) hinnad olid 2025. aastal kõrgemad kui 2024. aastal.

Loomakasvatustoodangu väärtus loomühiku (lü) kohta oli 2704 eurot, mis on 18% kõrgem kui 2024. aastal. Tõusu toetasid nii loomakasvatussaaduste kõrgem realiseerimishind. Loomakasvatuse kogutoodangu väärtuses moodustab lehmapiima ja piimatoodete kogutoodangu väärtus 73%, veiseliha 15%, sealiha 8% ning muude loomakasvatussaaduste kogutoodangu väärtus 4%.

[20] Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava aastateks 2023-2027

Tava- ja mahetootmise kogutoodangu väärtustes hekatri kohta on mitmekordsed erinevused. Tavatootmises oli 2025. aastal kogutoodangu väärtus hektari kohta 1853 eurot hektari kohta, millest taimekasvatus andis 39%, loomakasvatus 49%, muu tulutoov tegevus ligi 13%, toetusi (v.a investeeringutele) lisandus keskmiselt hetari kohta 239 euro väärtuses (11% kogutoodangu ja toetuste summas). Võrreldes 2024. aastaga (1697 euro/ha) suurenes kogutoodangu väärtus hektari kohta 9%, milles peamine mõjutaja oli loomaksvatustoodangu väärtuse suurenemine (joonis 13).

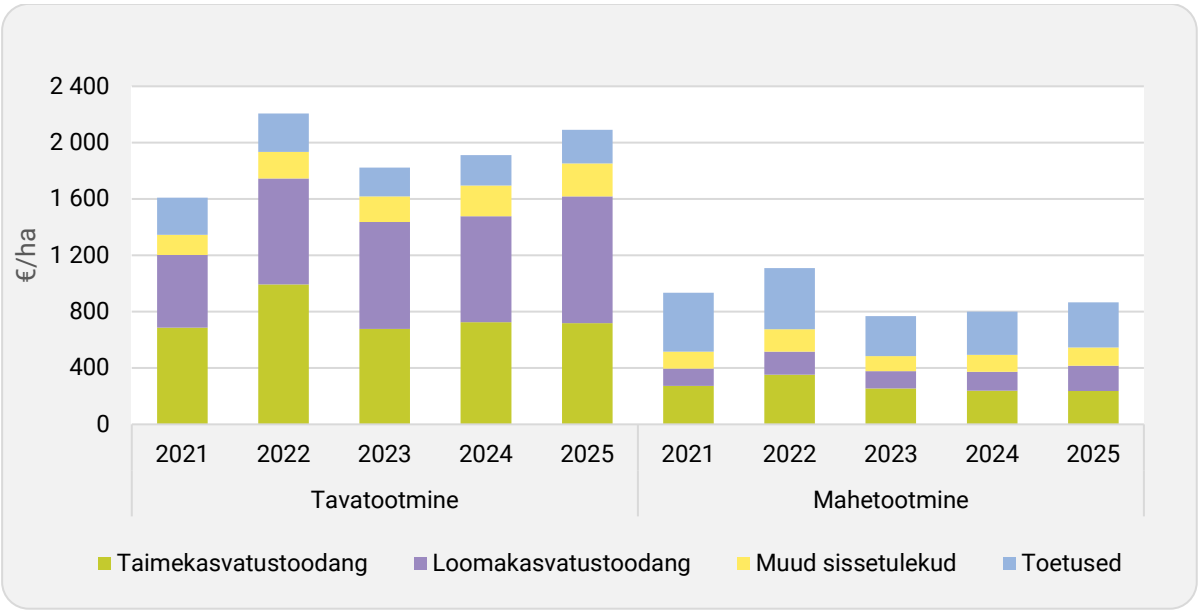

Joonis 13. Kogutoodangu väärtus ja toetused (v.a investeeringutoetused) hektari kohta tava- ja mahetootmises, 2021–2025

Mahetootmises kujunes kogutoodangu väärtus märksa madalamaks – 546 eurot hektari kohta, millest taimekasvatustoodangu väärtus moodustas 43%, loomaksavatustoodangu väärtus 33% ka muu sissetulekud 24%. Kogutoodangu väärtusele lisandus toetusi (va investeeringutele) keskmiselt hektari kohta 319 euro (37% kogutoodangu väärtuse ja toetuste summast). Võrreldes 2024. aastaga (493 euro/ha) suurenes kogutoodangu väärtus hektari kohta 11%, milles peamine mõjutaja oli samuti loomaksvatustoodangu väärtuse suurenemine (joonis 13).

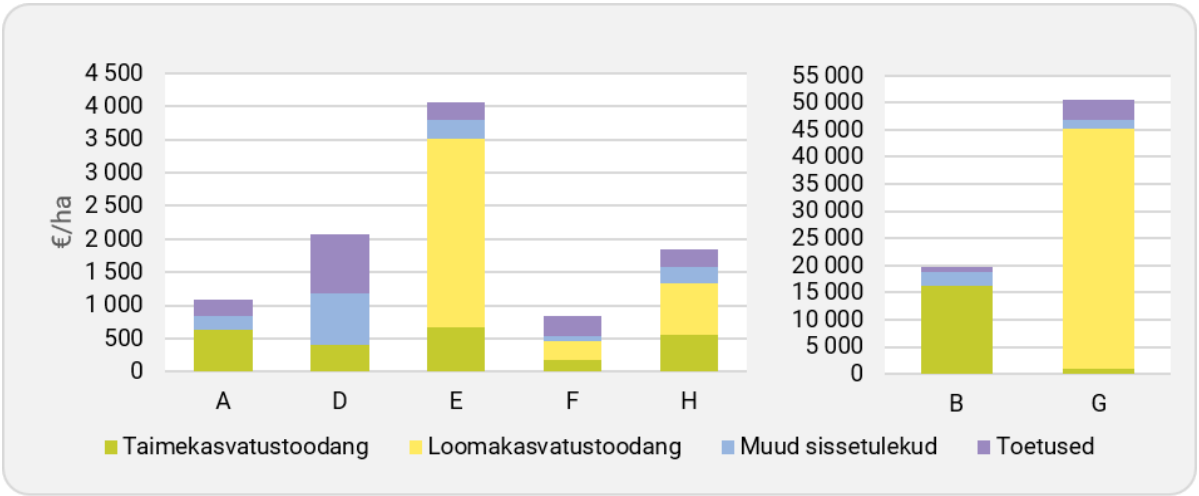

Tootmistüübid: A-Taimekasvatus, B-Aiandus, D-Püsikultuurid, E-Piimatootmine, F-Loomakasvatus, v.a piimatootmine, G-Sea- ja linnukasvatus, H-Segatootmine

Joonis 14. Kogutoodangu väärtus ja toetused (v.a investeeringutoetused) hektari kohta tootmistüüpide lõikes, 2025

Tootmistüüpide võrdluses esinesid kogutoodangu väärtuse ja toetuste (v.a investeeringutele) tasemete hektari kohta suured erinevused (joonis 14), mida suurema majandusliku suurusega majapidamised tootmistüübi keskmist kujundavad, seda kõrgem on ka kogutoodangu väärtus hektari kohta. Üldjuhul on tegu piimatootmise, sea- ja linnukasvatuse tootmistüübi majapidamistega, kus taimekasvatuse toodang väärindatakse loomakasvatuses või kasutatakse maad vähe. Toetustest lisanduv sissetulek annab kogutoodangu väärtusele lisa 4%-st aianduse tootmistüübis (peamiselt tavatootjad) kuni 43%-ni püsikultuuride tootmistüübis (peamiselt mahetootjad).

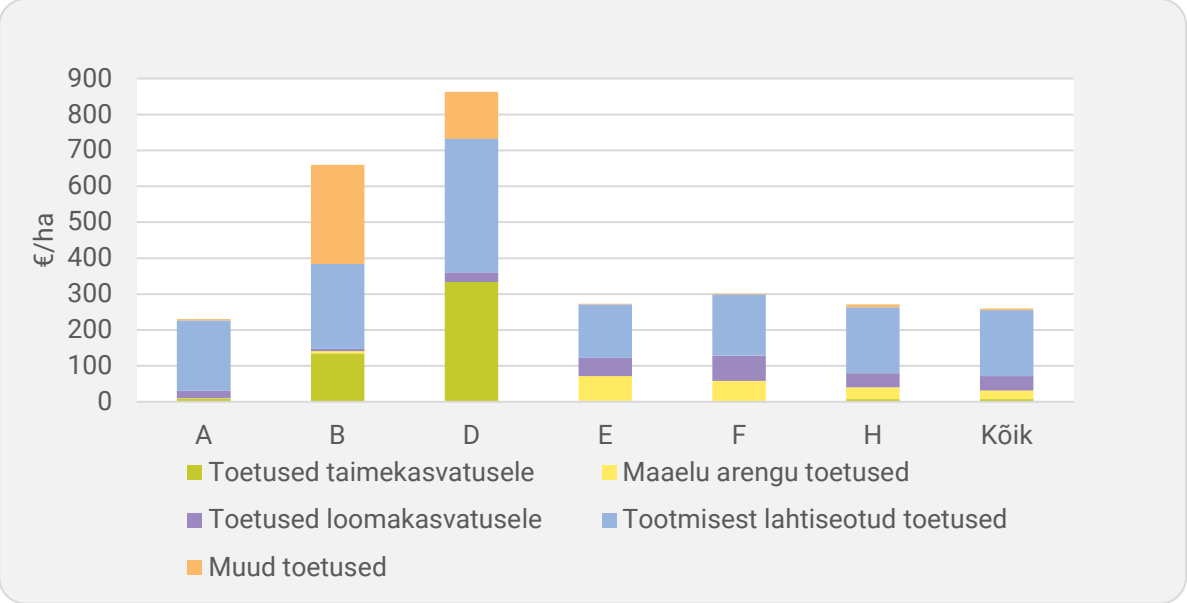

Tootmistüübid: A-Taimekasvatus, B-Aiandus, D-Püsikultuurid, E-Piimatootmine, F-Loomakasvatus, v.a piimatootmine,, H-Segatootmine

Joonis 15. Toetuste (v.a investeeringutoetused) struktuur tootmistüüpide lõikes, 2025

2025. aastal saadi keskmiselt toetusi (v.a investeeringutele) 260 eurot hektari kohta. Sea- ja linnukasvatuses saadi toetusi (v.a investeeringutele) ligikaudu 3625 euro/ha (113 eurot lü kohta), mis selle tootmistüübi maakasutust arvestades ei ole võrreldav teiste tootmistüüpidega. 95% sea- ja linnukasvatuse tootmistüübi ettevõtetes saadud toetustest moodustasid maaelu arengu toetused.

Üle keskmise oli toetuste summa hektari kohta kõigil tootmistüüpidel v.a taimekasvatus. Suurima osakaaluga oli toetuste (v.a investeeringutele) struktuuris tootmisest lahtiseotud toetused (43–85%, joonis 15) välja arvatud sea- ja linnukasvatuses (4%).

Tähelepanek 7 - Kogutoodang ja toetused (v.a investeeringutele)

Loomakasvatussaadused kallinesid ja taimekasvatussaadused odavnesid 2025. aastal võrdluses 2024. aastaga. Saagikused suurenesid (va kartul, kaunvili ja suviraps ning rüps). Aastane piimatoodang piimalehma kohta jõudis 11 747 kilogrammini.

Keskmise põllumajandustootja taimekasvatustoodangu väärtus oli 2025. aastal 579 eurot hektari kohta (4% vähem kui 2024. aastal). Loomakasvatustoodangu väärtus oli 2704 eurot loomühiku kohta (23% enam kui 2024. aastal).

Toetuseid (va investeeringutele) saadi 259 eurot kasutatava põllumajandusmaa hektari kohta (9% enam kui 2024. aastal).

Kogutoodangu väärtus kujuneb taimekasvatuse ja loomakasvatuse kogutoodangu väärtuse ning muu sissetuleku summana. Kogutoodangu väärtusele lisandub toetus (va investeeringutele). Kogutoodangu väärtus ja toetused on potentsiaalne tulu.

Perioodil 2021-2025 on keskmine tulu (kogutoodangu väärtus koos toetusega) hektari kohta tõusva suundumusega, kuid on kõikunud aastate lõikes 1381 eurolt 2021. aastal 1866 euroni 2022. aastal (aastane muutus -29% kuni +35%).

Perioodil 2021-2024 on tulu muutust hektari kohta **mõjutanud enim taimekasvatustoodangu väärtuse muutus**, kuid **2025. aastal loomakasvatustoodangu väärtuse muutus** (joonis 16).

Muu sissetuleku ja toetuste (va investeeringutele) osa muutus on kõikunud aastate lõikes tagasihoidlikumalt.

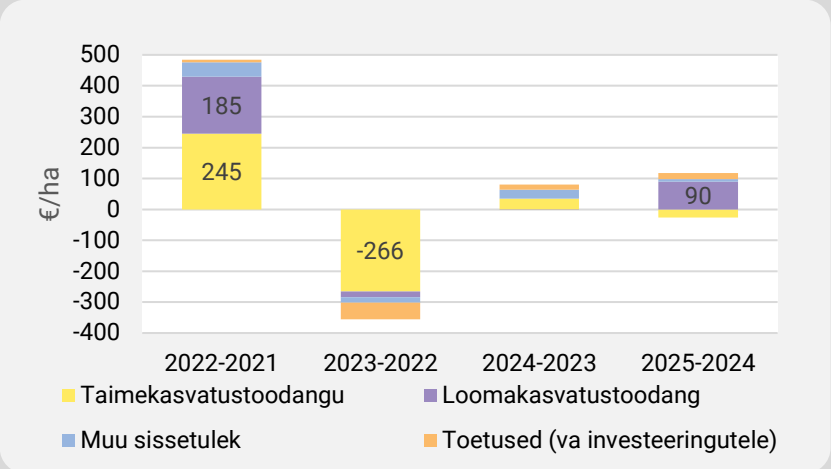

Joonis 16. Tulu komponentide muutus perioodil 2021-2025, €/ha

3.5. Kogukulud

Kogukulud sisaldavad tootmises tehtavaid erikulusid (näiteks seemned, väetised, loomasööt), üldkulusid (näiteks energia, lepingulised tööd või masinate hooldus), kulumit ning väliste tegurite (tööjõu-, intressi- ja rendikulu) kulusid. 2025. aastal olid kogukulud ettevõtte kohta keskmiselt 283 609 eurot ehk 1555 eurot hektari kohta. Kogukuludest moodustasid erikulud 39%, üldkulud 27%, kulum 13% ning tööjõukulud 21%. Olenevalt tootmise eripärast on tootmistüüpide lõikes kulude struktuur märkimisväärselt erinev. Erikulude osakaal oli suurim sea- ja linnukasvatuse tootmistüübis

(61%), üldkulude osakaal oli suurem taimekasvatuse (33%), püsikultuuride (34%) ja loomakasvatuse (32%) tootmistüübis. Tööjõukulude osakaal oli suurim aianduse (28%) tootmistüübis (joonis 17).

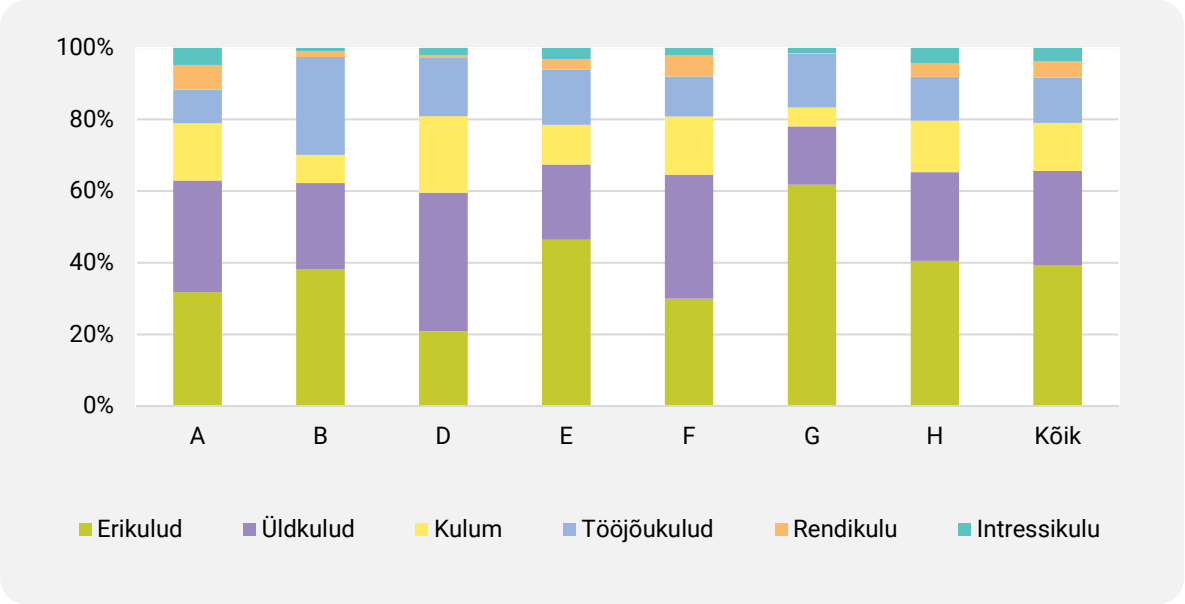

Tootmistüübid: A-Taimekasvatus, B-Aiandus, D-Püsikultuurid, E-Piimatootmine, F-Loomakasvatus, v.a piimatootmine, G-Sea- ja linnukasvatus, H-Segatootmine

Joonis 17. Kogukulude struktuur tootmistüüpide lõikes, 2025

Kogukulud hektari kohta suurenesid oluliselt 2022. aastal võrreldes 2021. aastaga ning jäid seejärel kõrgele tasemele. Tavatootjate kogukulud olid 2025. aastal keskmiselt 1880 eurot hektari kohta, mis on 4% enam kui 2024. aastal. Kogukuludest suurima osa moodustasid erikulud (42%), millest suurenesid söödakulud, samal ajal kui seemnete, väetiste ja taimekaitsevahendite kulud vähenesid. Üldkulude osa oli tavatootmises 26%.Vähenesid energiakulud, kuid suurenesid kulutused lepingulistele töödele ning masinate ja seadmete korrashoiule. Väliste teguritega seotud kulutused (20% kogukuludest) suurenesid samuti, seejuures tööjõukulud 16 eurot hektari kohta. Rendikulu jäi peaaegu 2024. aasta tasemele, kuid intressikulu vähenes 11 eurot hektari kohta (joonis 18).

Mahetootjate kogukulud olid 2025. aastal keskmiselt 754 eurot hektari kohta, mis on 2% vähem kui 2024. aastal. Kogukuludest suurima osa moodustasid üldkulud (33%), milles suurenesid kulutused energiale, masinate ja seadmete korrashoiule ning muudele üldkuludele. Erikulud moodustasid 24%, nende suurenemine oli põhjustatud söödakulu suurenemisest. Väliste teguritega seotud kulutused (24% kogukuludest) jäid hektari kohta taandatuna 2024. aasta tasemele (joonis 18).

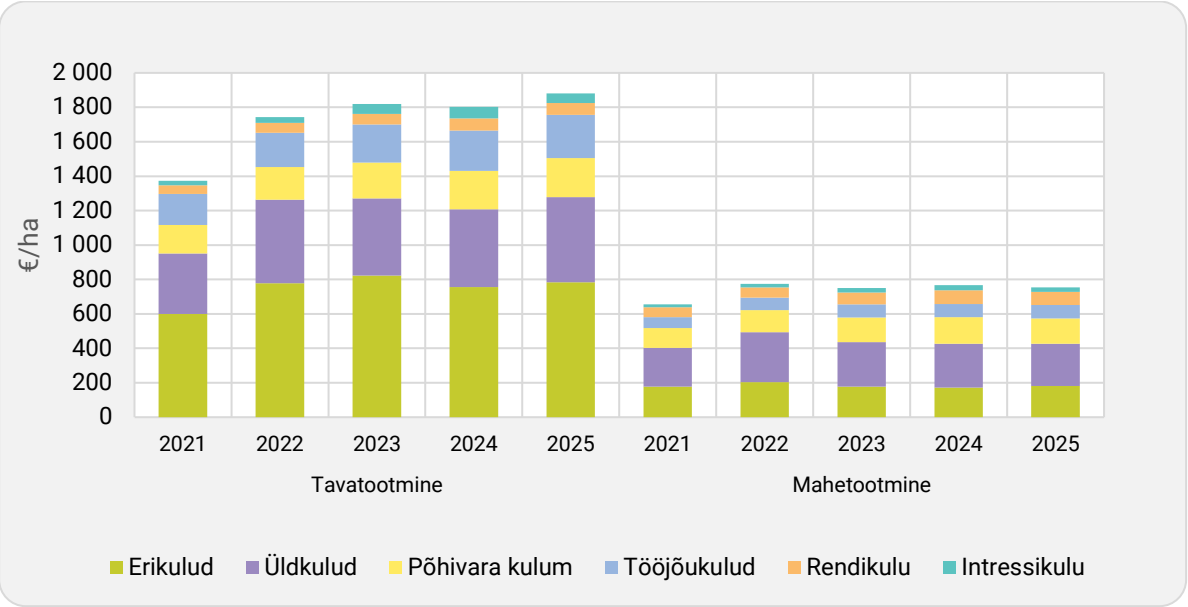

Joonis 18. Kogukulud hektari kohta tava- ja mahetootmises, aastatel 2021-2025

Kogutoodangu väärtuse suhe kogukuludesse näitab, mitu eurot kogutoodangut saadi iga tootmises kulutatud euro kohta. Suhtarv alla ühe viitab olukorrale, kus tootmise kulusid ei kaeta täielikult kogutoodangu väärtusega.

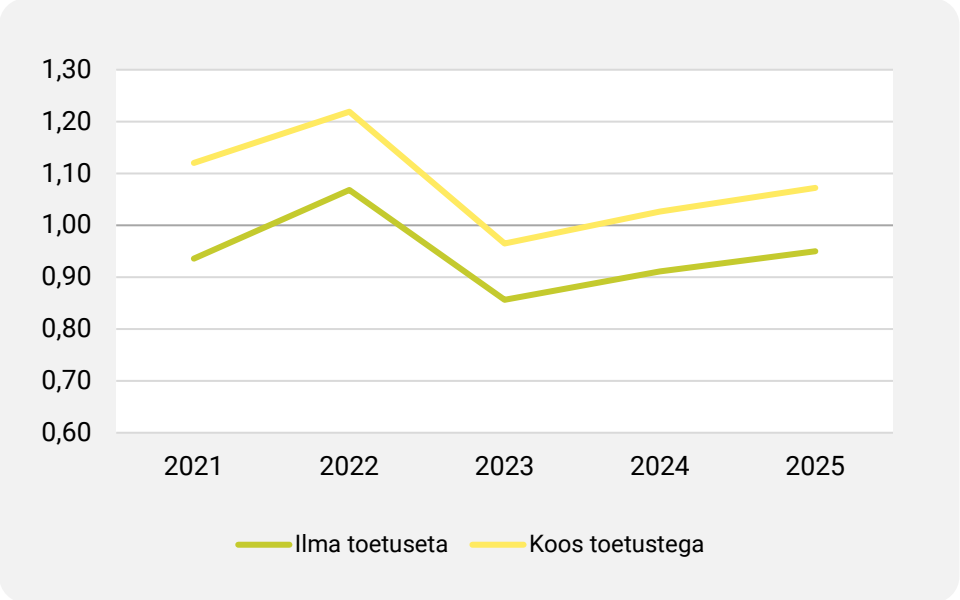

Joonis 19. Kogutoodangu väärtuse ja kogukulude suhe keskmises majapidamises, 2021–2025

Keskmise põllumajandustootja kogutoodangu väärtus kattis 95% tehtud kogukuludest ehk kogutoodangu suhe kogukuludesse oli 0,95. 2024. aastal oli sama suhtarv 0,91. Koos toetustega kujunes vastavaks suhtarvuks 2025. aastal 1,07 (joonis 19).

Kogutoodangu väärtus jääb mahetootmises tagasihoidlikuks, mistõttu iga kulutatud euro kohta saadi 2025. aastal toodanguga tagasi 69 senti ja toetustest lisandus 44 senti. Kogutoodangu ja kogukulude suhtarv paranes 2025. aastal võrdluses 2024. aastaga ka mahetootmises (joonis 20).

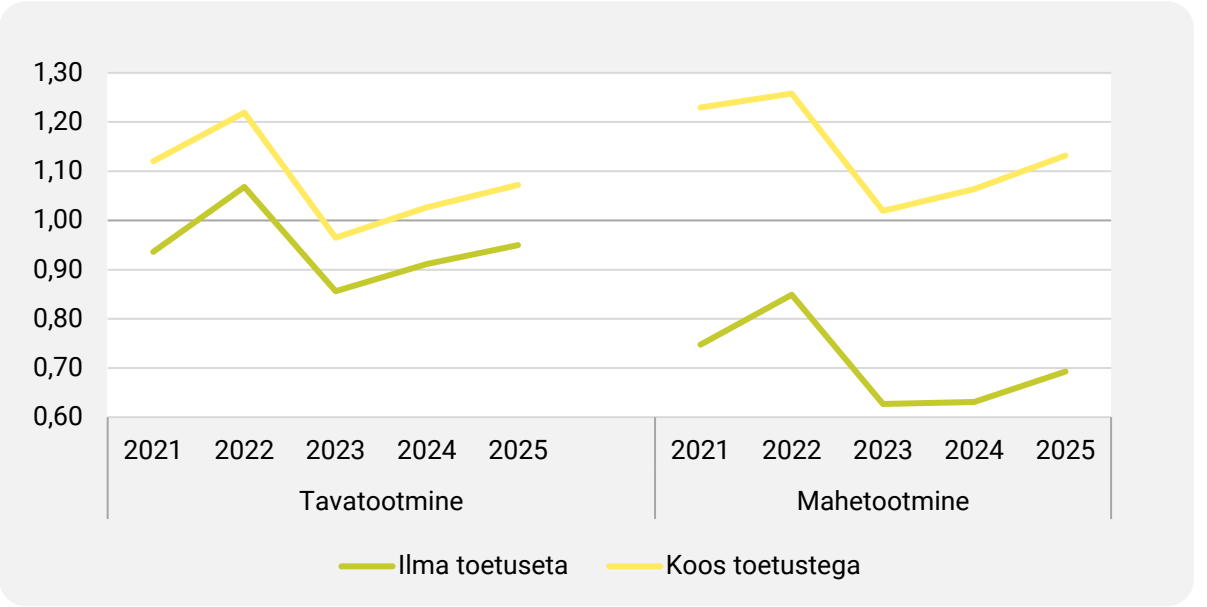

Joonis 20. Kogutoodangu väärtuse ja kogukulude suhe tava- ja mahetootmises, aastatel 2021-2025

Tähelepanek 8 – Kogukulud

Keskmise majapidamise kogukulud olid 2025. aastal **1555 eurot hektari kohta**, mis on 1% rohkem kui 2024. aastal

Kogukulud kaeti nii tavatootmises, kui mahetootmises ja erinevates majanduslike suuruse gruppides kogutoodangu väärtuse ja toetuste (va investeeringutele) abil. Vaid piimatootmise ning sea- ja linnukasvatuse tootmistüübi keskmiste tavatootmise ettevõtete 2025. aastal kulutatud 1 euro tõi tagasi enam kui 1 euro väärtuses kogutoodangut.

3.6. Lisandväärtus

FSDNis eristatakse kolme erineva tasemega lisandväärtuse ja tulu taset (vt. ptk 1.4, joonis 1).

Brutolisandväärtuse (BLV) leidmiseks lisatakse kogutoodangu väärtusele toetuste (v.a investeeringutoetused) ja ettevõtlustegevusega seotud maksude bilanss ning lahutatakse eri- ja üldkulud. Tegu on väärtusega, mis jääb alles peale tootmiskulude mahaarvamist. BLVst peab jätkuma püsikuludeks (intressi-, tööjõu- ja rendikulud) ning investeeriguteks, et tagada varade uuendamine vähemalt kulumi väärtuses.

2025. aastal kujunes brutolisandväärtuseks keskmiselt 116 799 eurot ettevõtte kohta (joonis 21) ja 65 883 eurot tööjõu aastaühiku kohta, mis on 21% enam kui 2024. aastal. Muudatust mõjutas vahetarbimise ja kogutoodangu väärtuse suhte paranemine, toetuste (v.a investeeringutele) suurenemine ning tööjõuühikute vähenemine. Vahetarbimise ja kogutoodangu väärtuse suhe oli 2024. aastal 0,75 ja 2025. aastal 0,73. Toetused (va investeeringutele) suurenesid kasutuses oleva põllumajandusmaa hektari kohta 2025. aastal võrdluses 2024. aastaga 9%. Tööjõuühikud vähenesid 0,11 võrra. Toetuste (v.a investeeringutele) osatähtsus BLVs oli 40% (2024. aastal 42%).

Netolisandväärtuse (NLV) arvutamiseks lahutatakse brutolisandväärtusest põhivara kulum. Kuna osa tööst tehakse põllumajanduses tasuta ehk töö hüvitatakse ettevõtjatulu kaudu ja palka ei maksta, on ettevõtete tulemuslikkuse võrdlemisel otstarbekas kasutada netolisandväärtuse näitajat, sest selles ei arvestata tööjõukulu. Vastasel juhul ei oleks tasustamata tööjõudu kasutavate ettevõtete tulemused võrreldavad tasustatud tööjõuga ettevõtete tulemustega. NLV väärtus peaks katma tööjõu-, intressi- ja

rendikulu. Antud näitaja on põllumajandustatistikas võrreldav tootmistegurituluga.

Põhivara kulum suurenes keskmises ettevõttes 2025. aastal võrdluses 2024. aastaga 0,7%, mistõttu kulumi suhe BLVsse alanes 2024. aasta 0,36lt 2025. aastal 0,32le. Netolisandväärtuseks kujunes 2025. aastal keskmises ettevõttes 79 800 eurot (joonis 21) ehk 45 013 eurot tööjõu aastaühiku kohta, mis on 29% enam kui 2024. aastal. NLVst kulus tööjõu-, intressi- ja rendikuludeks 32%. Ilma toetusteta (va investeeringutoetused) oleks NLV positiivne, kuid nende kulude katteks ei jätkuks.

Ettevõtjatulu (EVT) leidmiseks arvestatakse NLVst maha ka tööjõu- ja rendikulud ning intressikulude ja -tulude bilanss ning lisatakse juurde investeeringutoetused. Tegemist on väärtusega, mis jääb ettevõtjale pärast ettevõtlusega seotud kulude, sealhulgas palgatöötajate tööjõukulude tasumist, ning väljendab ettevõtja enda töö, maa ja omakapitali kasutamisega seotud kasumit või kahjumit. Raamatupidamisarvestuses on EVT võrreldav majandustegevuse kasumiga. 2025. aastal oli positiivse ettevõtjatuluga majapidamisi FSDN valimis 69% (2024. aastal 64%) ning keskmiseks ettevõtjatuluks kujunes 31 438 eurot. Ettevõtjatulu tasustamata tööjõuühiku kohta oli 20 697 eurot, mis on 39% enam kui 2024. aastal. Seejuurses investeeringutoetuste ja investeeringute käibemaksu bilanss suurenes keskmiselt 42%, moodustades ettevõtjatulus 31%. Ilma toetusteta (va investeeringutele) jäi ettevõtjatulu 2025. aastal kolmandat aastat järjest negatiivseks (joonis 21).

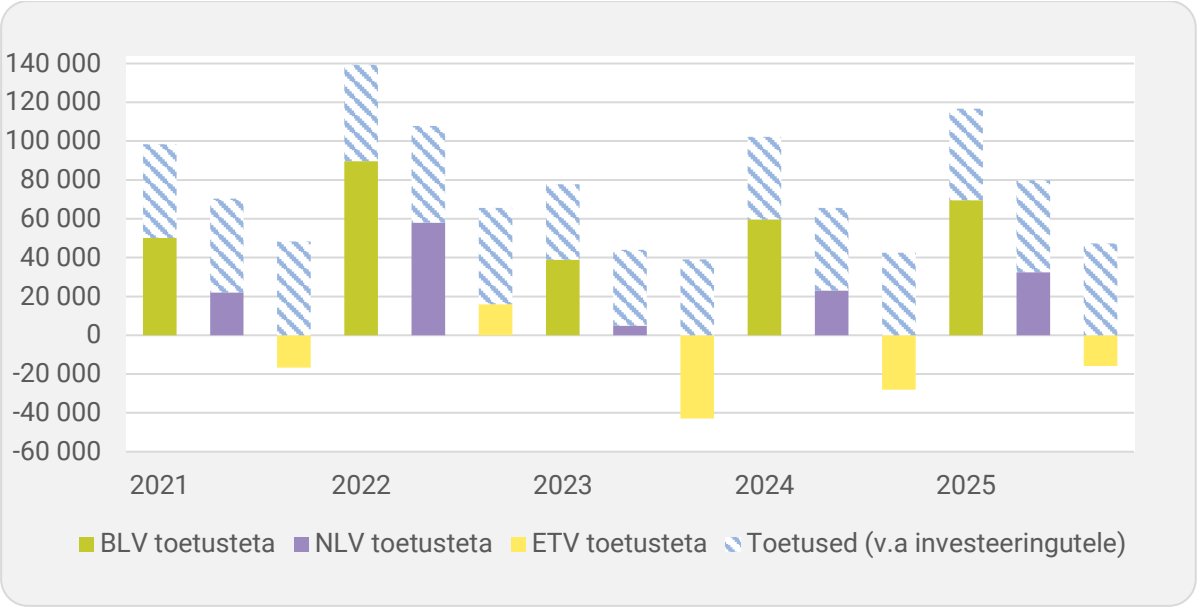

Joonis 21. Brutolisandväärtus, netolisandväärtus ja ettevõtjatulu keskmises majapidamises, 2021-2025, euro

Põllumajandussektori loodavasse **kogunetolisandväärtusesse** panustavad tootmistüübid erinevalt. Suurima osakaaluga olid piimatootmise ja taimekasvatuse tootmistüüp, kelle panus 2025. aastal oli vastavalt 48% ja 28%. Oluliselt suurenes loomakasvatuse tootmistüübi ettevõtete loodava lisandväärtuse osakaal (2024. aastal 6%, 2025. aastal 8% kogu sektori lisandväärtusest), joonis 22.

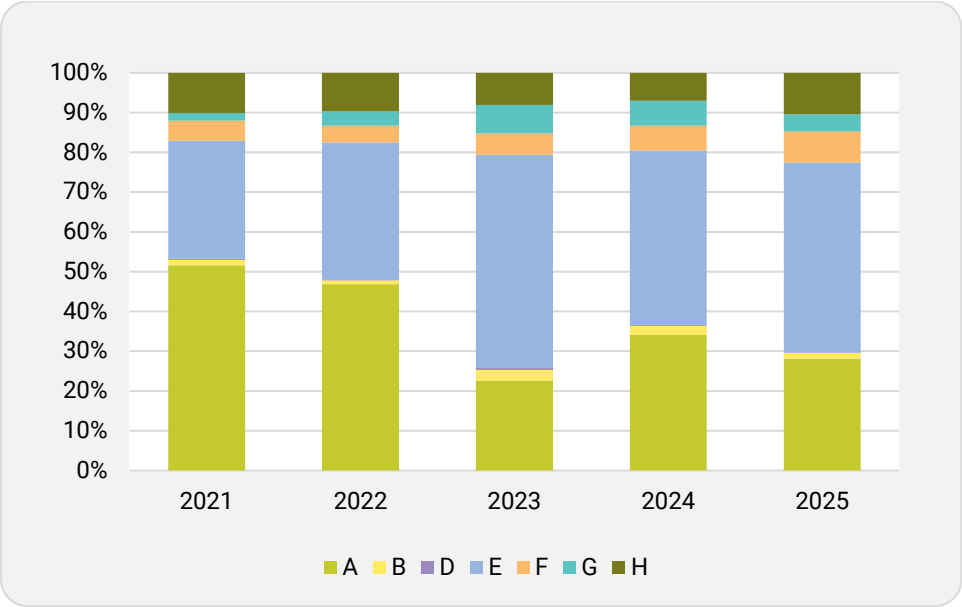

Tootmistüübid: A-Taimekasvatus, B-Aiandus, D-Püsikultuurid, E-Piimatootmine, F-Loomakasvatus, v.a piimatootmine, G-Sea- ja linnukasvatus, H-Segatootmine

Joonis 22. Netolisandväärtuse (NLV) osakaal kogu põllumajandussektori NLV-s tootmistüüpide lõikes, 2021–2025

Mahe- ja tavatootmise tootmistüüpide võrdluses eristub teistest mahepiimatootmine, kus ettevõtjatulu tasustamata tööjõu aastaühiku kohta on kõrgem kui netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta (joonis 23). Tavapiimatootmises on loomühikuid ühe täistööajaga töötaja kohta vähem kui mahepiima-tootmises, kuid need on 92% ulatuses tasustatud, seega hüvitatakse töö eelkõige palgana mitte ettevõtjatuluna. Ka oli tavapiimatootmises tööjõukulu tunnis 2025. aastal euro võrra kõrgem kui mahepiimatootmises.

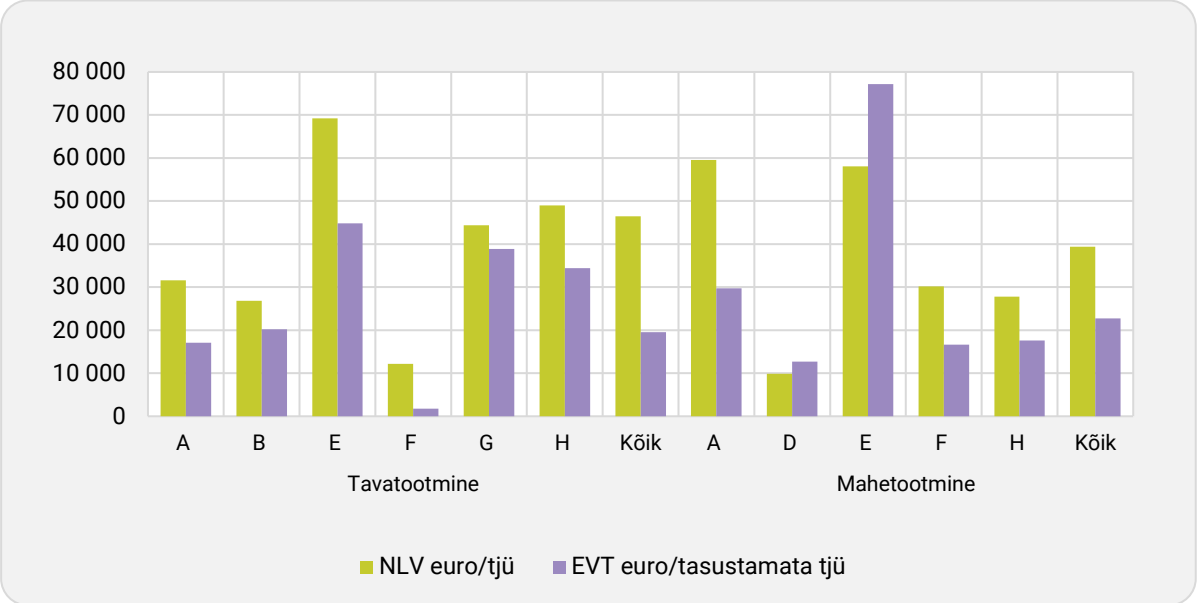

Tootmistüübid: A-Taimekasvatus, B-Aiandus, D-Püsikultuurid, E-Piimatootmine, F-Loomakasvatus, v.a piimatootmine, G-Sea- ja linnukasvatus, H-Segatootmine

Joonis 23. NLV tööjõu aastaühiku kohta ja EVT tasustamata tööjõu aastaühiku kohta tava- ja mahetootmises, 2021–2025

Teiste võrdluses olevate tootmistüüpide puhul on erandiks tavataimekasvatuse ja tavaloomakasvatuse tootmistüübid, kus NLV tööjõu aastaühiku kohta on madalam kui mahetaimekasvatuses (joonis 23). Siin on määravaks toetused (va investeeringutele) ja tootmiseks vajalike kulude intensiivsus.

Tavataimekasvatuses ei katnud kogutoodangu ja toetuste (va investeeringutele) summa 2025. aastal kogukulusid, kuid mahetaimekasvatuses jäi kogutoodangu ja toetuste summas 12% nn boonuseks. Tavataimekasvatuses moodustasid vahetarbimises tehtavad kulud 81% kogutoodangu väärtusest, kuid mahetootmises 78%. Ka on tavatootmises ühe täiskohaga töötaja kohta kasutuses olevat maad vähem. Ühest küljest on tavataimekasvatus intensiivsem, tootes ühikult suuremat väärtust, teisalt tööjõu kasutuse osas vähem efektiivne kui mahetaimekasvatus.

Ka tavaloomakasvatuse tootmistüübis ei jätkunud 2025. aastal kogukulude katteks kogutoodangu ja toetuste (va investeeringutele) summast, samal ajal kui maheloomakasvatuse tootmistüübis jäi toetuste abil 16% nn boonuseks. Samuti on maheloomakasvatuse keskmine ettevõte veidi efektiivsem tööjõu kasutuses, kuna täistööajaga töötaja kohta on loomühikuid enam.

Erinevate majandusliku suuruse gruppide standardtulemuste tõlgendamisel on oluline meeles pidada millise tootmistüübi ettevõtted grupi keskmist näitajat kõige rohkem mõjutavad. Majandusliku suurusega kuni 500 000 eurot on esindatud kõikide tootmistüüpide majapidamised. 17% valimis olevatest majapidamiste majanduslik suurus on suurem kui 500 000 eurot, need on peamiselt piimatootmise ja taimekasvatuse tootmistüübi ettevõtted.

Mida suurem on **majandusliku suuruse grupp**, seda enam ja intensiivsemalt kasutatakse tööjõudu ning seda suurem on tasustatud tööjõu osakaal ja tööjõukulu tunnis. Kogutoodangu ja kogukulude suhe ei ole samas korrelatsioonis. Kõige madalam on suhtarv majandusliku suuruse grupis 50 000 kuni 100 000 eurot, kuigi nii taimekasvatuse erikulud hektari kohta kui loomakasvatuse erikulud loomühiku kohta suurenevad majandusliku suuruse kasvades. Madalam suhtarv tuleb peamiselt loomakasvatuse kogutoodangu tagasihoidlikumast tasemest. Sellises kontekstis oli 2025. aastal NLV tööjõu aastaühiku kohta (66 456 eurot) ja EVT tasustamata tööjõu aastaühiku kohta (317 895 eurot) kõrgeim majandusliku suurusega grupis üle 500 000 euro. Samal ajal kui ettevõttetel, kelle majanduslik suurus on 8000 – 25 000 eurot oli NLV tööjõu aastaühiku kohta 10 144 eurot ja EVT tasustamata tööjõu aastaühiku kohta 4269 eurot.

Naiste juhitud majapidamised on väiksema, ligikaudu ¾ osas ei kuulunud põllumajandusmaa ettevõttele, maakasutusega (kasutuses keskmiselt 119 ha, millest 56% moodustasid söödakultuurid) kui meeste juhitud majapidamised. Nende karjades oli keskmiselt vähem loomühikuid (41,7 lü). Nende töötajad on pigem tasustatud (38% tööjõust on tasustamata). Kogutoodangu väärtuselt põllumajandusmaa hektari kohta ei jääda maha meeste juhitud majapidamistest, kuid kogukulud hektari kohta on suuremad. Samas on naiste juhitud majapidamistes leitud enam võimalusi toetuste (va investeeringutele) saamiseks (281 eurot hektari kohta). Selliselt tegutsedes jäi naiste juhitud majapidamistes 2025. aastal netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta (30 893 eurot) ja ettevõtjatulu tasustamata tööjõu aastaühiku kohta (14 659 eurot) ligikaudu kolmandiku võrra madalamaks kui samad näitajad meeste juhitud majapidamistes.

Tähelepanek 9. Milliseks kujunes 2025. aasta lisandväärtus ja ettevõtjatulu?

Keskmise põllumajandusliku majapidamise netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta oli 2025. aastal **45 013 eurot** ehk 29% enam kui 2024. aastal.

Keskmise põllumajandusliku majapidamise ettevõtjatulu tasustamata tööjõu aastaühiku kohta oli 2025. aastal **20 697 eurot** ehk 39% enam kui 2024. aastal.

Kogu sektori loodavasse lisandväärtusesse panustasid 2025. aastal enim piimatoomise (48%) ja taimekasvatuse tootmistüüp (28%). Loomakasvatuse tootmistüübi osakaal (8%) lisandväärtuse loomisel suurenes kahe protsendi võrra võrdluses 2024. aastaga.

Ilma toetusteta (va investeeringutele) oleks netolisandväärtus olnud keskmises majapidamises positiivne, kuid tööjõu-, intressi- ja rendikulude kulude katteks ei jätkuks.

Ilma toetusteta (va investeeringutele) jäi ettevõtjatulu 2025. aastal kolmandat aastat järjest negatiivseks. Positiivse ettevõtjatuluga majapidamisi FSDN oli valimis 69% (2024. aastal 64%).

Mahe- ja tavatootmise tootmistüüpide võrdluses eristub mahepiimatootmine, kus ettevõtjatulu tasustamata tööjõu aastaühiku kohta (77 175 eurot) on kõrgem kui netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta (58 067 eurot).

Ühest küljest on tavataimekasvatus intensiivsem, tootes ühikult suuremat väärtust, teisalt tööjõu kasutuse osas vähem efektiivne kui mahetaimekasvatus, mistõttu ületab mahetaimekasvatuse netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta (59 530 eurot) tavataimekasvatuse vastava näitaja (31 608 eurot).

Netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta (66 456 eurot) ja ettevõtjatulu tasustamata tööjõu aastaühiku kohta (317 895 eurot) kõrgeim majandusliku suurusega grupis üle 500 000 euro. Majapidamised, kelle majanduslik suurus on 8000 – 25 000 eurot, loovad netolisandväärtust tööjõu aasta ühiku kohta 10 144 eurot ja ettevõtjatulu tasustamata tööjõu aastaühiku kohta 4269 eurot.

Naiste juhitud majapidamistes jäi netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta (30 893 eurot) ja ettevõtjatulu tasustamata tööjõu aastaühiku kohta (14 659 eurot) ligikaudu kolmandiku võrra madalamaks kui samad näitajad meeste juhitud majapidamistes.

3.7. Müügitulu

Põllumajandusettevõtte sissetulekud[21] koosnevad põllumajanduslikust müügitulust, toetustest ning põllumajandusliku tegevusega seotud kõrvaltegevuste müügitulust (teenustööd, toodangu töötlemine, metsandus, energiatootmine jms).

2025. aastal oli keskmise majapidamise müügitulu ja toetuste (va investeeringutele) summa 274 895 eurot, mis on 5% enam kui 2024. aastal[22] (joonis 24). Keskmise majapidamise tulu taimekasvatustoodangu müügist vähenes 14%, tulu loomakasvatustoodangu müügist suurenes 16%, mittepõllumajandusliku müügitulu suurenes 8% ja tulu toetustest (va investeeringutele) suurenes 11%. Mittepõllumajandusliku müügitulu osakaal suureneb järjepidavalt viiendat aastat järjest.

[21] Standardtulemuste ST707 - Taimekasvatustoodangu müük, ST708 - Loomakasvatustoodangu müük, ST713 - Mittepõllumajanduslik müügitulu ja SE605 - Toetused (v.a investeeringutele), summa

[22] Majandusliku suuruse lävendi tõstmine 8000 euroni suurendas keskmise majapidamise sissetulekut 2024. aastal 52 019 euro võrra ehk 25%.

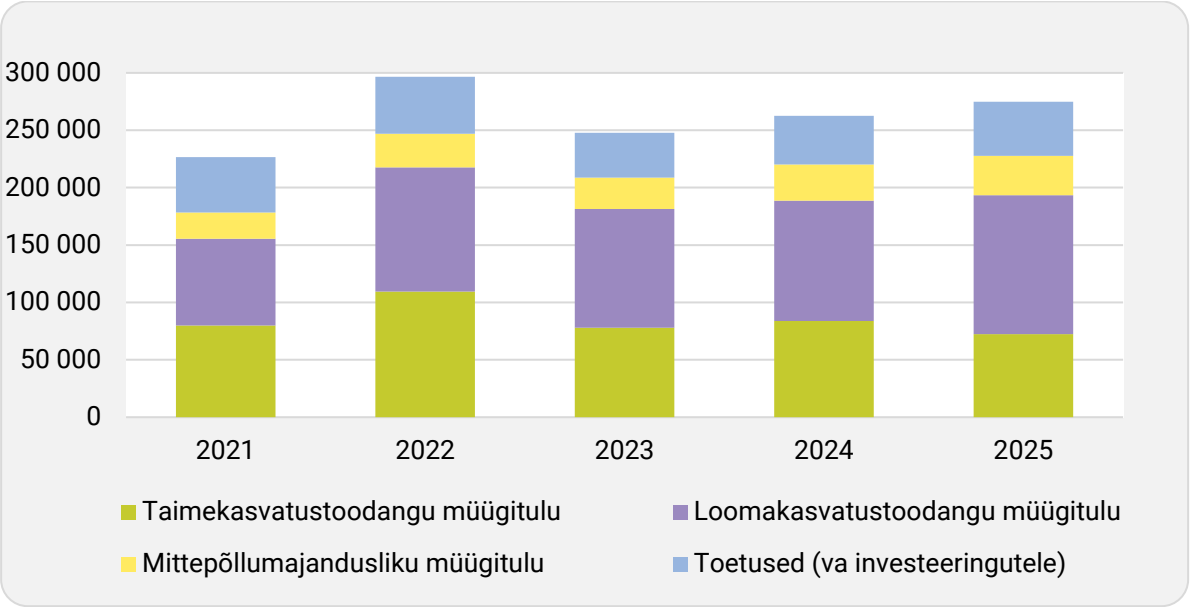

Joonis 24. Müügitulu ja toetused (va investeeringutele) keskmises majapidamises, 2021–2025, euro

Taimekasvatsue erikulud tavatootmises olid 2025. aastal keskmiselt 278 eurot tootmises oleva maa hektari kohta, müügitulu taimekasvatusest saadi seejuures 522 eurot hektari kohta. Üks kulutatud euro seemnetele, väetistele taimekaitsevahenditele tõi müügituluna 1,88 eurot. Tootmistüübiti on taimekasvatustoodangu müügitulu ja taimekasvatuse erikulude suhe erinev, näiteks aianduse tootmistüübis 3,72, kuid piimatootmises, kus taimsed saadused väärindatakse loomakasvatuse kaudu, 0,80. Mahetootmises olid keskmiselt taimekasvatuse erikulud hektari kohta 50 eurot ja müügitulu 140 eurot. Keskmises majapidamises kulutatud üks euro seemnetele, väetisele ja taimekaitsevahenditele päädis müügituluna 2,80 eurot. Seejuures kõrgeim oli suhtarv taimekasvatuses (3,67).

Vaadeldes sarnast lähenemist loomakasvatuse erikulude ja loomakasvatustoodangu müügituu osas loomühiku kohta, on tavatootmises keskmine suhtarv 1,92. Loomakasvatuse erikulud olid 2025. aastal tavatootmises 1600 eurot loomühiku kohta ning loomakasvatustoodangu müügitulu 3077 eurot loomühiku kohta. Loomakasvatusega tegelevates tava tootmistüüpides jääb müügitulu ja erikulude suhe vahemikku 1,23 kuni 1,98. Mahetootmises oli erikulusid loomühiku kohta 712 eurot ning müügitulu 1024 eurot loomühiku kohta. Loomakasvatusega tegelevates mahe tootmistüüpides oli müügitulu ja erikulude suhe 1,02 kuni 1,52 (joonis 25).

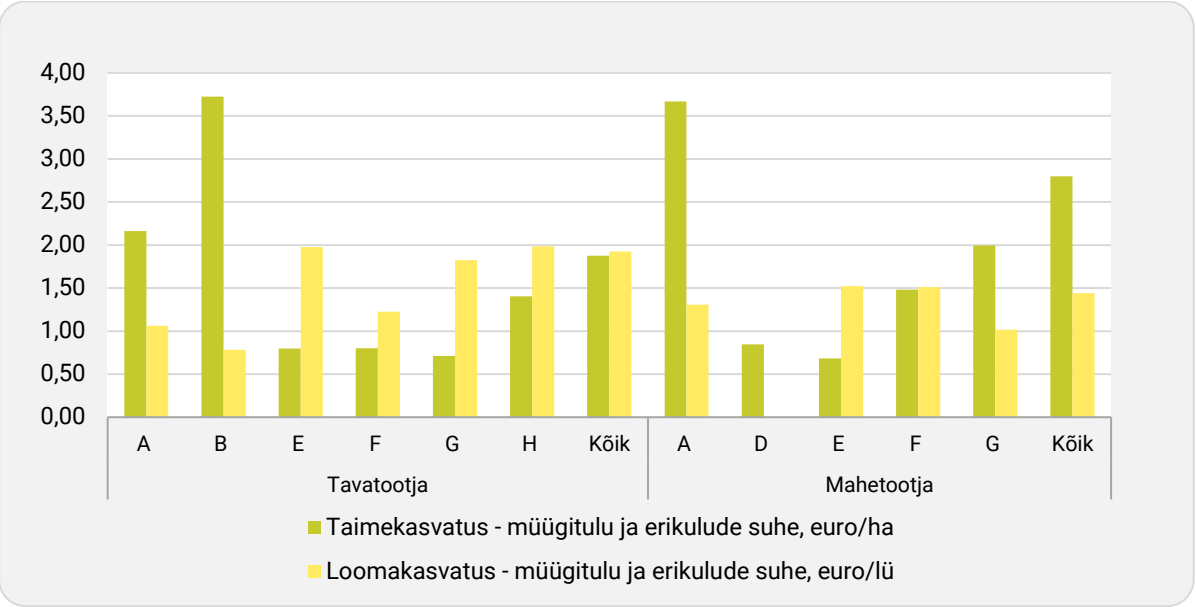

Tootmistüübid: A-Taimekasvatus, B-Aiandus, D-Püsikultuurid, E-Piimatootmine, F-Loomakasvatus, v.a piimatootmine, G-Sea- ja linnukasvatus, H-Segatootmine

Joonis 25. Müügitulu ja erikulude suhe tava- ja mahetootmises tootmistüüpide lõikes, 2025

Tähelepanek 10 - Müügitulu

Keskmine majapidamine müüs 2025. aastal 72 281 euro väärtuses taimekasvatustoodangut, 121 142 euro väärtuses loomakasvatustoodangut ning pakkus teenuseid ja mittepõllumajanduslikke kaupasid 34 199 euro eest.

Loomakasvatustoodangu müügitulu suurenes võrdluses 2024. aastaga 16%, samal ajal taimekasvatustoodangu müügitulu vähenes 14%.

Keskmise tavatootja müügitulu ületab keskmise mahetootja müügitulu üle viie korra.

Mittepõllumajandusliku müügitulu osakaal sissetulekutes suureneb järjepidevalt.

Mida väiksema majandusliku suurusega majapidamiste grupp, seda suurema osakaaluga on müügitulus mittepõllumajanduslik müügitulu (grupil 8000-25 000 eurot 59%, grupil üle 500 000 euro 11%).

3.8. Varad

Ettevõtte koguvara moodustab käibevara ja põhivara väärtuse summa. Käibevara alla kuuluvad raha, nõuded ja ettemaksed, varud ja bioloogilised varad (nt noorloomad). Põhivara moodustavad materiaalne ja immaterjaalne põhivara (maa, mets, ehitised, masinad ja seadmed jne) ning bioloogiline põhivara (nt aretusloomad) ja pikaajalised finantsinvesteeringud.

Keskmisel põllumajandustootjal oli seisuga 31.12.2025. aastal kokku varasid 680 439 eurot, mis oli võõrvahenditega finantseeritud 35% ulatuses (joonis 26). Põhivara moodustas koguvarast 73%. Põhivara struktuuris oli suurima osakaaluga masinate väärtus (165 832 eurot, 34% põhivara väärtusest), maa ja püsikultuuride väärtus (152 608 eurot, 31% põhivara väärtusest) ja ehitiste väärtus (118 016 eurot, 24% põhivara väärtusest). Keskmise majapidamise varade väärtus on suureneva suundumusega (5–15% aastas), vaid vaatlusperioodi majanduslikult kõige keerulisemal 2023. aastal jäi

varade väärtus 2022. aasta tasemele. Maa (va metsamaa) hektariväärtus on perioodil 2021-2025 suurenenud keskmises majapidamises poole võrra.

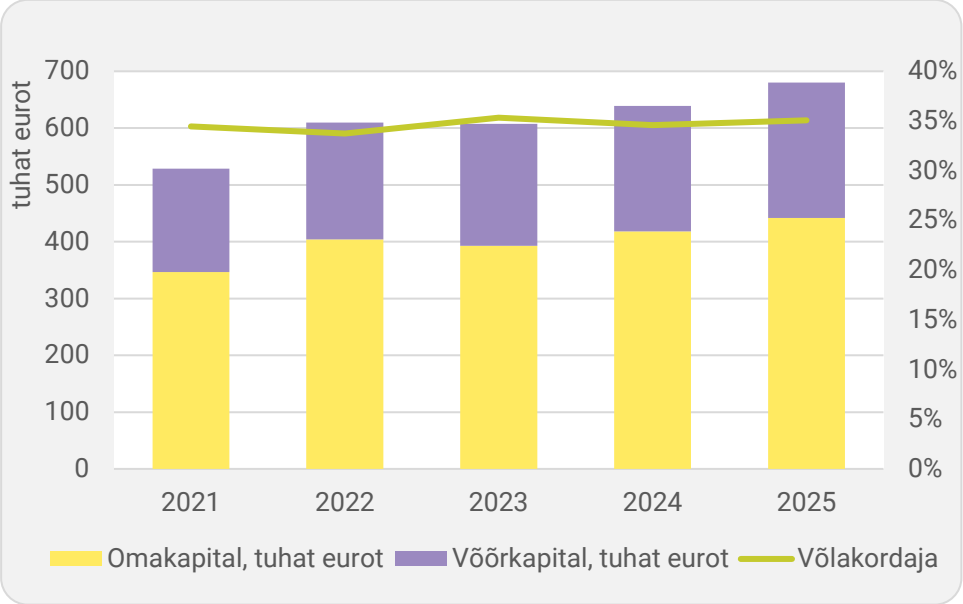

Joonis 26. Kapitalistruktuur seisuga 31.12 ja võlakordaja, 2021–2025

Käibevara oli keskmises majapidamises 31.12.2025 seisuga 187 043 eurot, millest 10% moodustas noorloomade maksumus, 24% tootmisvarud ja 66% muud käibevahendid. Käibevara väärtus on samuti suureneva suundumusega, kuid oluliselt muutlikum. 2022. aasta hinnatõus suurendas käibevara 29%, kuid 2023. aasta langus vähendas 8%, edasine aastane suurenemine 1-9% aastas.

Üldjuhul on põllumajanduses varade kasutamise efektiivsus madal, jäädes tüüpiliselt vahemikku 0,25–0,60. 2025. aasta andmetel jäi varade kasutamise efektiivsus tootmistüüpide ja toomisviiside lõikes vahemikku 0,11 kuni 0,99 keskmiselt 0,46.

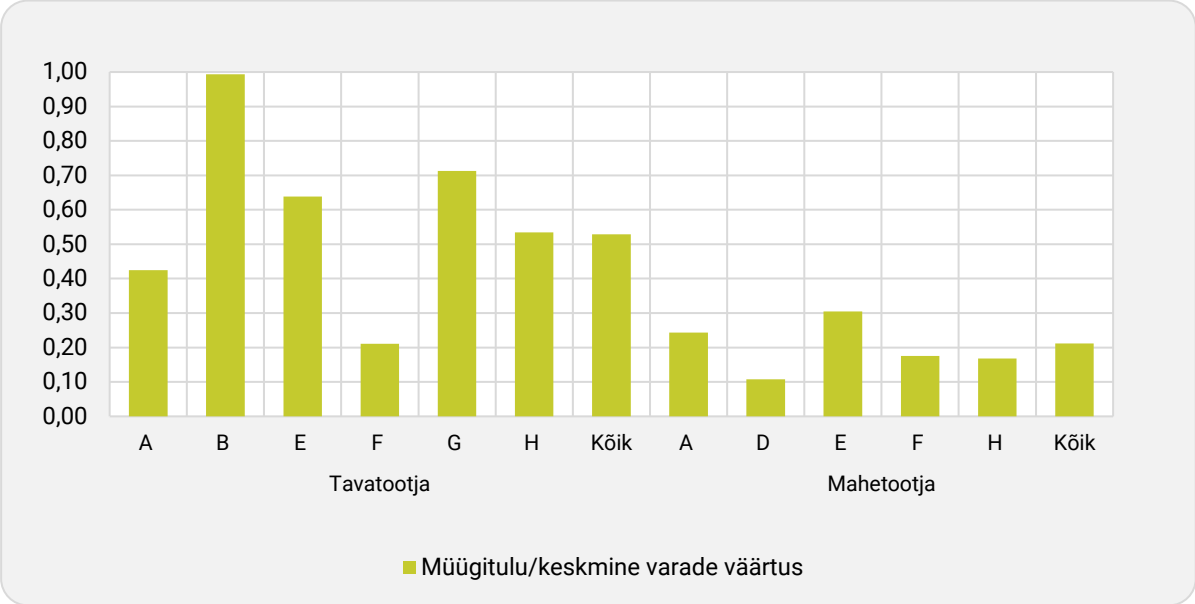

Tootmistüübid: A-Taimekasvatus, B-Aiandus, D-Püsikultuurid, E-Piimatootmine, F-Loomakasvatus, v.a piimatootmine, G-Sea- ja linnukasvatus, H-Segatootmine

Joonis 27. Müügitulu ja varade keskmise väärtuse suhe tootmisviiside ja -tüüpide lõikes, 2025

Majandusliku suuruse gruppide lõikes on varade kasutamise efektiivsus vahemikus 0,27 (majandusliku suuruse grupp 25 000 – 50 000 eurot) kuni 0,61 (majandusliku suuruse grupp 500 000 ja enam eurot). Tootmisviiside ja tootmistüüpide lõikes vaadelduna saadakse müügitulu varade keskmise väärtuse

kohta enim tava aianduses (0,99) ning sea- ja linnukasvatuses (0,71), madalaim mahe püsikultuuride kasvatuse tootmistüübis (0,11), joonis 27.

Brutoinvesteeringuid tehti 2025. aastal keskmises majapidamises 57 406 euro eest ja saadi 9830 eurot investeeringutoetust. Jätkusuutliku tootmise taseme säilitamiseks peaks ettevõte investeerima vähemalt kulumi ulatuses.Arengu seisukohalt on soodne, kui brutoinvesteeringute ja põhivara kulumi suhe on vähemalt 1,20. 2025. aastal tehti brutoinvesteeringuid keskmiselt 1,55 korda suuremas vääringus kui kajastati põhivara kulumit. 2025. aastal uuendati põhivara enim tavatootmises aianduse (brutoinvesteeringu ja põhivara kulumi suhe 2,10) ja piimatootmise tootmistüübis (2,17) ning mahesegatootmises (2,21). Tagasihoidlikumalt investeerisid tava loomakasvatuse ja mahe püsikultuuride tootmistüübi majapidamised (joonis 28).

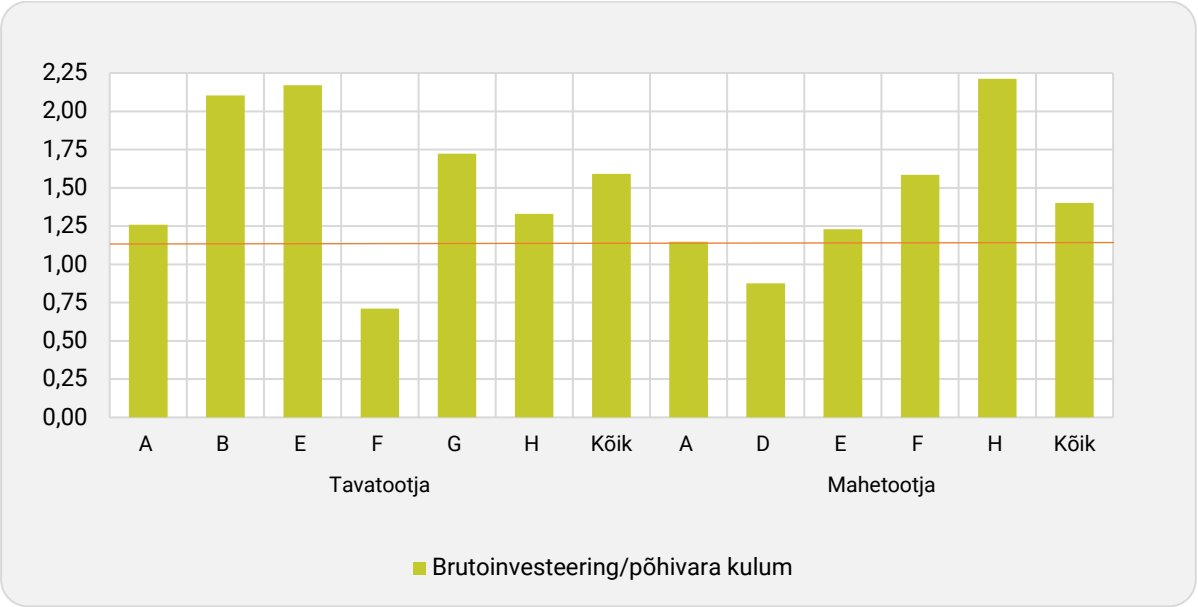

Tootmistüübid: A-Taimekasvatus, B-Aiandus, D-Püsikultuurid, E-Piimatootmine, F-Loomakasvatus, v.a piimatootmine, G-Sea- ja linnukasvatus, H-Segatootmine

Joonis 28. Brutoinvesteeringu ja põhivara kulumi suhe tootmisviiside ja -tüüpide lõikes, 2025

Majandusliku suuruse gruppide lõikes on põhivara 2025. aastal rohkem uuendanud majapidamised, kelle majanduslik suurus on kuni 50 000 eurot (1,45-2,21) või 500 000 ja enam eurot (1.74). Keskmise majandusliku suurusega majapidamiste brutoinvesteeringute ja põhivara kulumi suhe jääb tagasihoidlikumaks (1,13-1,27).

Meeste juhitud majapidamised uuendasid põhivara 2025 aastal enam kui naiste juhitud majapidamised, brutoinvesteeringute ja põhivara kulumi suhe vastavalt 1,61 ja 1,21.

Tähelepanek 11 – Varad ja investeeringud

Keskmise majapidamise varade väärtus on suureneva suundumusega. Seisuga 31.12.2025. aastal kokku varasid 680 439 eurot, millest põhivara moodustas 73%.

Võlakordaja püsib keskmiselt 35% juures, kõikudes erinevate tootmistüüpide ja -viiside puhul vahemikus 21% (maheloomaksvatus) kuni 39% (mahesegatootmine ja tavataimekasvatus).

Majandusliku suuruse kasvades võlakordaja suureneb.

Maa (va metsamaa) hektariväärtus on perioodil 2021-2025 suurenenud keskmises majapidamises poole võrra.

Varade kasutamise efektiivsus tootmistüüpide ja toomisviiside lõikes jäi 2025. aastal vahemikku 0,11 kuni 0,99, keskmiselt 0,46.

Brutoinvesteeringuid tehti 2025. aastal keskmiselt 1,55 korda suuremas vääringus kui kajastati põhivara kulumit.

Meeste juhitud majapidamised uuendasid põhivara 2025. aastal rohkem kui naiste juhitud majapidamised, brutoinvesteeringute ja põhivara kulumi suhe vastavalt 1,61 ja 1,21.

Majandusliku lävendi tõus 8000 eurole suurendas keskmist varade väärtus 2024. aastal 119 651 euro võrra (23%), brutoinvesteeringute väärtust 10 068 euro võrra (25%).

3.9. Majanduslik jätkusuutlikkus

Majapidamise jätkusuutlikkus hõlmab üldjuhul nii majanduslikku, keskkonna- kui ka sotsiaalset mõõdet. Seniste FADNi/FSDNi andmete alusel saab hinnata eelkõige põllumajandusettevõtete majanduslikku jätkusuutlikkust. Kui uute näitajate kohta lisandub rohkemate aastate andmeid, saab tulevikus hinnata ka keskkonnaalast ja sotsiaalset jätkusuutlikkust.
Majandusliku jätkusuutlikkuse analüüsis võeti alternatiivkulu hindamisel aluseks järgnev:

- **Oma maa hinnanguline renditasu**, mida põllumajandusettevõte oleks võinud teenida, kui ta oleks oma maa ise majandamise asemel teistele rentinud. FADNi/FSDNi andmetel kasutatava põllumajandusmaa hektari eest makstud keskmine renditasu aastatel 2021–2025 on esitatud tabelis 6. Alternatiivkulu arvutamisel võeti aluseks vastava aasta rendihind ning ettevõtte kasutatava põllumajandusmaa pindala, millest lahutati rendile võetud maa pindala.
- **Oma tööjõu (tasustamata peretööjõu) kaudne kulu**, mille hindamisel lähtuti töötasust, mida põllumajandusettevõtja ja tema tasustamata pereliikmed oleksid võinud teenida väljaspool põllumajandusettevõtet töötades. Analüüsis võeti aluseks FADNi/FSDNi andmetel tasustatud tööjõu keskmine tunnitasu koos maksudega ning tasustamata tööjõu töötundide arv aastatel 2021–2025 (tabel 6).
- **Oma kapitali kaudne kulu**, mida hinnati Eesti Panga andmetel põhineva intressimäära alusel[23]. Intressimäära tõus suurendab ettevõtja laenukohustistega seotud kulusid, kuid alternatiivkulu seisukohalt tähendab see, et oma kapitali mujale investeerides oleks võinud teenida suuremat tulu. Arvutuses ei arvestatud omanduses oleva maa väärtust, sest selle alternatiivkulu on juba arvesse võetud oma maa hinnangulise renditasu kaudu (tabel 6).

[23] Eesti Panga statistika

Tabel 6. Oma tööjõu, kapitali ja maa alternatiivkulu arvutamise alused aastatel 2021–2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Tasustatud tööjõu tunnitasu (k.a sotsiaalmaks), eurot*	9,76	11,09	11,97	12,52	13,58
Kasutatava põllumajandusmaa hektari rendihind, eurot**	89	102	102	115	119
Laenude intressimäär, %***	2,75%	3,44%	6,14%	6,33%	4,93%

** Tasustamata tööjõu töötundide arv (SE 016) × tasustatud tööjõu keskmine tunnitasu koos sotsiaalmaksuga (FADN/FSDN).*
*** (Kasutatav põllumajandusmaa kokku (SE 025) – renditud põllumajandusmaa (SE 030)) × kasutatava põllumajandusmaa hektari rendihind (FADN/FSDN).*
**** (Varad kokku (SE 436) – kohustised (SE 485) – maa väärtus (SE 447)) × laenude intressimäär.*

Tuginedes eespool kirjeldatud eeldustele, jaotati põllumajandusettevõtted aastate 2021–2025 FADNi/FSDNi andmete alusel nelja gruppi:

- **Grupp 1 – majanduslikult jätkusuutlikud põllumajandusettevõtted**, mis suudavad katta kõik kulud, sealhulgas oma tööjõu, maa ja kapitali alternatiivkulud.
- **Grupp 2 – piiratud majandusliku jätkusuutlikkusega põllumajandusettevõtted**, mis suudavad katta kõik kulud, välja arvatud oma tööjõu, maa ja kapitali alternatiivkulud.
- **Grupp 3 – vähem majanduslikult jätkusuutlikud põllumajandusettevõtted**, mille tulud ei kata kõiki kulusid, sealhulgas põhivara kulumit. Kulumit arvestamata võib nende ettevõtete majandustulemus olla positiivne, kuid teenitud tulust ei piisa vara uuendamiseks arvestusliku kulumi ulatuses.
- **Grupp 4 – kõige vähem majanduslikult jätkusuutlikud põllumajandusettevõtted**, mille tulud ei kata isegi vahetarbimise kulusid. Seetõttu on selle grupi ettevõtetel raskusi juba tootmises kasutatavate kaupade ja teenuste kulude katmisega.

FADNi/FSDNi tootmistüüpide keskmised tulemused iseloomustavad põllumajandussektori majanduslikku jätkusuutlikkust. Majanduslikult jätkusuutlike ettevõtete (grupp 1) osakaal suurenes 2025. aastal võrreldes 2024. aastaga, samal ajal kui kõige vähem jätkusuutlike ettevõtete (grupp 4) osakaal vähenes (joonis 29).

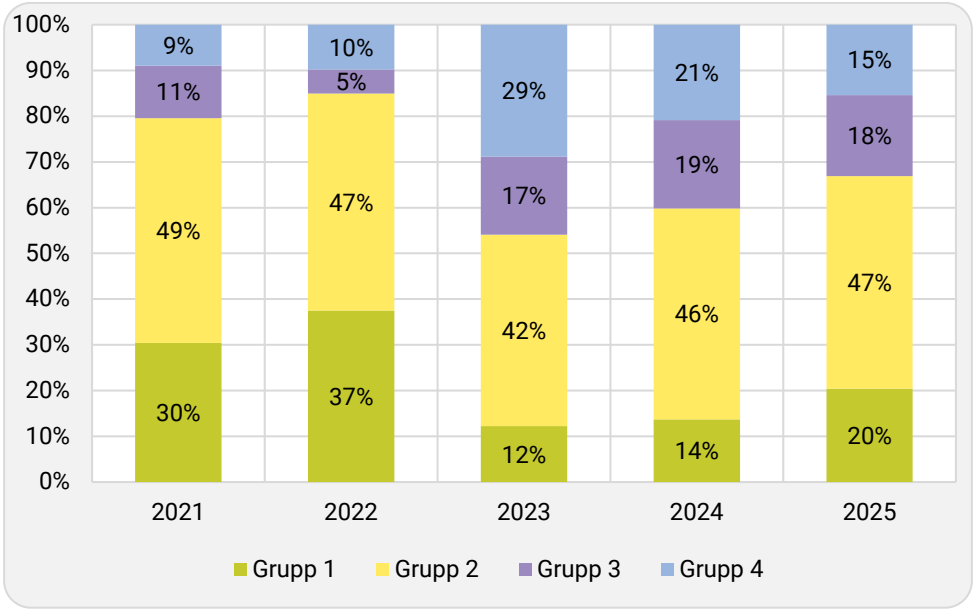

Joonis 29. Põllumajandusettevõtete jaotumine majandusliku jätkusuutlikkuse gruppidesse aastatel 2021–2025

Grupp 1 (20% põllumajandusettevõtetest) – majanduslikult jätkusuutlikud ettevõtted. Selle grupi ettevõtteid iseloomustas 2025. aastal keskmisest suurem tootmismaht. Nende kasutuses oli keskmiselt

331 ha maad ja karjades keskmiselt 133,5 loomühikut. Maakasutus oli intensiivne, mistõttu oli ka kogutoodangu väärtus hektari kohta kõrge (2325 €/ha). Kogutoodangu väärtusest 10% jäi oma tööjõu, maa ja kapitali alternatiivkulude katmiseks. Oma tööjõu osakaal oli 9% (706 töötundi), omandis oleva maa osakaal 30% ja omakapitali osakaal koguvaras 63%. Ettevõtjatulu oli grupi keskmises majapidamises 165 989 eurot, millest alternatiivkulud moodustasid 55 630 eurot (34%). Grupis olid ülekaalus taimekasvatuse (58% grupi majapidamistest), piimatootmise (17%) ja loomakasvatuse (14%) tootmistüübi majapidamised.

Grupp 2 (47% põllumajandusettevõtetest) – piiratud majandusliku jätkusuutlikkusega ettevõtted. Selle grupi ettevõtteid iseloomustas 2025. aastal keskmisest väiksem tootmismaht. Nende kasutuses oli keskmiselt 107 ha maad ja karjades keskmiselt 20 loomühikut. Kogutoodangu väärtus hektari kohta oli suhteliselt väike (894 €/ha). Kogutoodangu väärtusest jäi kogukulude katmiseks puudu 10%, mis kaeti toetustega (v.a investeeringutoetused). Oma tööjõu osakaal oli 33% (1543 töötundi), omandis oleva maa osakaal 34% ja omakapitali osakaal koguvaras 74%. Ettevõtjatulu oli grupi keskmises majapidamises 16 516 eurot, millest ei piisanud alternatiivkulude (33 829 eurot) täielikuks katmiseks. Grupis olid ülekaalus taimekasvatuse (49% grupi majapidamistest), loomakasvatuse (26%) ja segatootmise (11%) tootmistüübi majapidamised.

Grupp 3 (18% põllumajandusettevõtetest) – vähem majanduslikult jätkusuutlikud ettevõtted. Selle grupi ettevõtteid iseloomustas 2025. aastal keskmisest suurem maakasutus ja suurema loomühikute arvuga karjad. Nende kasutuses oli keskmiselt 230 ha maad ja karjades keskmiselt 29 loomühikut. Kogutoodangu väärtus hektari kohta oli 981 €/ha. Kogutoodangu väärtusest jäi kogukulude katmiseks puudu 30%. Puudujääki kaeti osaliselt toetustega (v.a investeeringutoetused), kuid sellest ei piisanud põhivara uuendamiseks arvestusliku kulumi ulatuses. Oma tööjõu osakaal oli 27% (1113 töötundi), omandis oleva maa osakaal 29% ja omakapitali osakaal koguvaras 69%. Ettevõtjatulu oli grupi keskmises majapidamises negatiivne (–13 638 eurot) ning alternatiivkulude arvestamine suurendaks kahjumit 39 649 euro võrra. Grupis olid ülekaalus taimekasvatuse (64% grupi majapidamistest) ja loomakasvatuse (22%) tootmistüübi majapidamised.

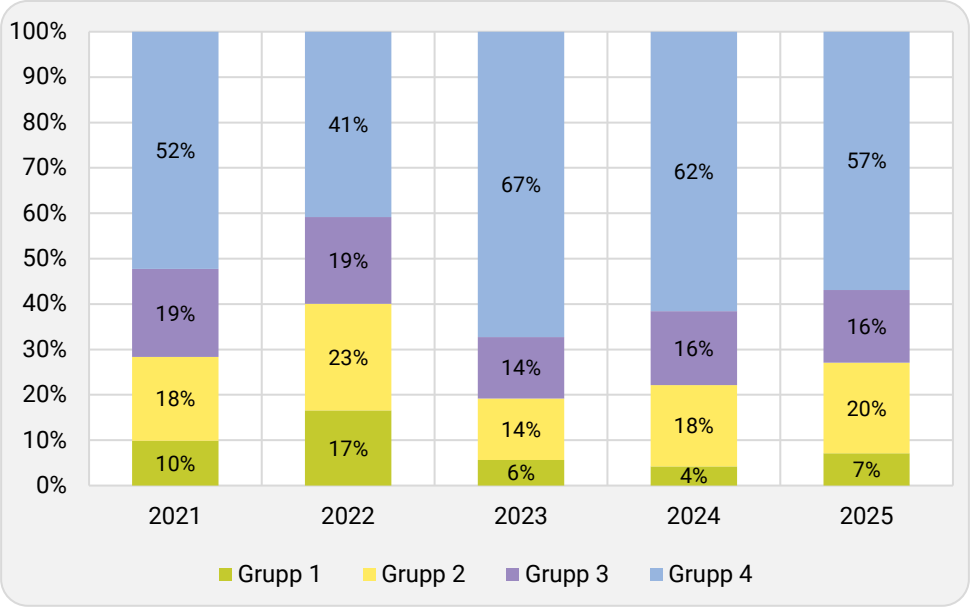

Joonis 30. Põllumajandusettevõtete jaotumine majandusliku jätkusuutlikkuse gruppidesse aastatel 2021–2025, jättes arvestusest välja toetused (v.a investeeringutoetused)

Grupp 4 (15% põllumajandusettevõtetest) – kõige vähem majanduslikult jätkusuutlikud ettevõtted. Selle grupi ettevõtteid iseloomustas 2025. aastal keskmisest väiksem maakasutus ja väiksema loomühikute arvuga karjad. Nende kasutuses oli keskmiselt 159 ha maad ja karjades keskmiselt 22 loomühikut. Kogutoodangu väärtus hektari kohta oli 731 €/ha. Kogutoodangu väärtusest jäi kogukulude katmiseks puudu 40%. Puudujääki kaeti osaliselt toetustega (v.a investeeringutoetused), kuid ka koos toetustega ei piisanud tuludest põhivara uuendamiseks ja tootmistaseme säilitamiseks. Oma

tööjõu osakaal oli 36% (1130 töötundi), omandis oleva maa osakaal 30% ja omakapitali osakaal koguvaras 52%, mis viitab suhteliselt kõrgele võlakordajale. Ettevõtjatulu oli grupi keskmises majapidamises negatiivne (–50 136 eurot) ning alternatiivkulude arvestamine suurendaks kahjumit 29 783 euro võrra. Grupis olid ülekaalus taimekasvatuse (51% grupi majapidamistest) ja loomakasvatuse (31%) tootmistüübi majapidamised.

Kui toetused (v.a investeeringutoetused) arvestusest välja jätta ja muud tingimused jäävad samaks, kuuluks 2025. aastal hinnanguliselt 57% põllumajandusettevõtetest kõige vähem majanduslikult jätkusuutlikku gruppi (grupp 4). Vaid 7% ettevõtetest oleks majanduslikult jätkusuutlikud (grupp 1) ka ilma nende toetusteta (joonis 30).

Tähelepanek 12 – Majanduslik jätkusuutlikkus 2025. aastal

Viiendik (20%) põllumajandusettevõtetest olid 2025. aastal majanduslikult jätkusuutlikud, suutes katta kõik kulud, sealhulgas oma tööjõu, maa ja kapitali alternatiivkulud.

Ligi pooled (47%) põllumajandusettevõtetest olid piiratud majandusliku jätkusuutlikkusega, suutes katta kõik kulud, välja arvatud oma tööjõu, maa ja kapitali alternatiivkulud.

18% põllumajandusettevõtetest kuulus vähem majanduslikult jätkusuutlike ettevõtete gruppi. Nende ettevõtete majandustulemus võib põhivara kulumit arvestamata olla positiivne, kuid teenitud tulust ei piisa vara uuendamiseks arvestusliku kulumi ulatuses.

15% põllumajandusettevõtetest kuulus kõige vähem majanduslikult jätkusuutlike ettevõtete gruppi. Nende ettevõtete kogutoodangu väärtusest ja toetustest (v.a investeeringutoetused) ei piisanud isegi vahetarbimise kulude katmiseks.

Majanduslikult jätkusuutlikke ja piiratud majandusliku jätkusuutlikkusega ettevõtteid oli suhteliselt kõige rohkem piimatootmise ja segatootmise tootmistüübi majapidamiste hulgas (joonis 31).

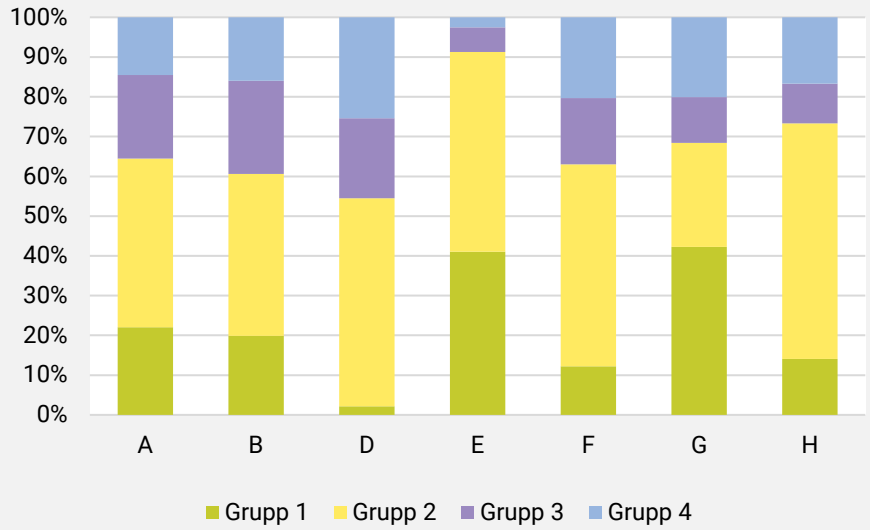

Tootmistüübid: A – taimekasvatus, B – aiandus, D – püsikultuurid, E – piimatootmine, F – loomakasvatus (v.a piimatootmine), G – sea- ja linnukasvatus, H – segatootmine.

Joonis 31. Põllumajandusettevõtete jaotumine majandusliku jätkusuutlikkuse gruppidesse tootmistüüpide lõikes 2025. aastal

4. EUROOPA KOMISJONI FINANTSPERIOODI 2028-2034 ETTEPANEKU MÕJU EESTI PÕLLUMAJANDUSTOOTJATE MAJANDUSTULEMUSTELE

Finantsperioodiks 2028–2034 kavandatakse senise põhilise sissetulekutoetuse jätkusuutlikkuseks (PST) jätkamist väheneva pindalapõhise sissetulekutoetusena. Euroopa Komisjoni 17. juuli 2025 ettepaneku[24] eesmärk on suunata sissetulekutoetusi senisest sihipärasemalt, arvestades põllumajandustootjate erinevat toetusvajadust. Selleks kavandatakse toetussumma järkjärgulist vähendamist ja ülemmäära kehtestamist, mis piiravad eelkõige suuremate toetussummade maksmist.

Kavandatavad muudatused mõjutavad erineva toetusaluse pindalaga põllumajandustootjaid erinevalt. Tootjale makstav summa sõltub toetusalusest pindalast, ühikumäärast ning toetuse vähendamise ja piiramise tingimustest. Toetussumma muutus mõjutab ettevõtete sissetulekut ning võimalusi katta tootmiskulusid, tasustada tööjõudu ja uuendada põhivara.

Muudatuse majanduslik mõju sõltub nii toetussumma muutusest kui ka toetuste osatähtsusest ettevõtte tuludes ja senisest kulude katmise võimest. Seetõttu ei piisa mõju hindamiseks üksnes keskmise toetustaseme võrdlemisest, vaid oluline on vaadelda tulemusi ettevõtete suurusgruppide ja tootmistüüpide lõikes.

Esialgse mõju hindamiseks koostati analüüs, mille aluseks on aastate 2023–2025 FSDN kaalutud keskmised tulemused. Kolme aasta andmete kasutamine vähendab üksiku aasta ilmastikuoludest, saagikusest ning toodangu ja sisendite hindadest tulenevate kõikumiste mõju. Ettevõtted on rühmitatud:

- PST toetusaluse pindala järgi kuude gruppi: kuni 100 ha, üle 100 kuni 250 ha, üle 250 kuni 500 ha, üle 500 kuni 1000 ha, üle 1000 kuni 2000 ha ning üle 2000 ha;
- kuue peamise tootmistüübi (A – taimekasvatus, B – aiandus, E – piimatootmine, F – loomakasvatus, G – sea- ja linnukasvatus ning H – segatootmine) järgi majandusliku suuruse klassidesse.

Arvutustes asendati baasperioodil (2023–2025) makstud PST kavandatava väheneva pindalapõhise sissetulekutoetuse arvutusliku summaga. Et hinnata üksnes toetuse tingimuste muutumise mõju, eeldati, et tootmisstruktuur, toetusalune pindala, tööjõukasutus, kogutoodangu väärtus, kulud ja muud toetused jäävad muutumatuks. Tulemused väljendavad seega toetuse tingimuste muutumise otsest mõju baasperioodi tingimustes. Teiste sekkumiste võimalikke muutusi ja ettevõtete kohanemist ei arvestatud, mistõttu ei ole tegemist kogu tulevase toetussüsteemi mõju ega aastate 2028–2034 majandustulemuste prognoosiga.

Baasperioodi tulemusi võrreldi kahe stsenaariumi tulemustega.

1) **Algne stsenaarium** põhineb Euroopa Komisjoni ettepanekul: ettevõtte toetussumma 20 000–50 000 euro vahele jäävat osa vähendatakse 25%, 50 000–75 000 euro vahele jäävat osa 50% ja 75 000 eurot ületavat osa 75%. Pärast vähendamisi on toetuse ülemmäär 100 000 eurot aastas.
2) **Alternatiivne stsenaarium** põhineb 10. oktoobri 2026. aasta läbirääkimisvariandil: toetussumma 100 000–125 000 euro vahele jäävat osa vähendatakse 15%, 125 000–150 000 euro vahele jäävat osa 25% ning 150 000 eurot ületavat osa 50%. Alternatiivses stsenaariumis vabatahtlikku toetuse ülemmäära ei rakendata.

Mõlema stsenaariumi mõju hinnati kolme ühikumäära korral: **90, 130 ja 240 eurot hektari kohta**. Algse stsenaariumi puhul on 90 euro suurune ühikumäär täiendav arvutuslik võrdlus, sest see jääb komisjoni algses ettepanekus nimetatud vahemikust allapoole. Võrdlus baasperioodiga näitab ühikumäära muutuse ja vähendamisreeglite koosmõju, kahe stsenaariumi võrdlus sama ühikumäära juures aga vähendamisreeglite erinevuse mõju.

[24] European Fund for economic, social and territorial cohesion, agriculture and rural, fisheries and maritime, prosperity and security - European Commission

Majandustulemuste võrdlemisel kasutati NLV-d tööjõu aastaühiku kohta, mis väljendab tööjõu, maa ja kapitali tasustamiseks jäävat väärtust. Seda täiendab kogutoodangu ja toetuste (v.a investeeringutoetused) summa suhe kogukuludesse. Ühest suurem suhtarv näitab kulude kaetust ja ülejääki, ühest väiksem väärtus aga seda, et kogutoodangust ja toetustest ei piisa kõigi kulude katmiseks.

Muutused, kui väheneva pindalapõhise sissetulekutoetuse ühikumäär on 90 eurot hektari kohta

Ühikumäära 90 eurot hektari kohta korral väheneb NLV tööjõu aastaühiku kohta mõlema stsenaariumi korral kõigis pindalagruppides (joonis 32). Kuni 250 ha gruppides on stsenaariumide tulemused võrdsed. Suuremates gruppides jääb alternatiivse stsenaariumi korral langus väiksemaks, kuna toetuse vähendamine algab kõrgemalt tasemelt ja vähendusprotsendid on väiksemad.

Algse stsenaariumi puhul väheneb üle 250 ha gruppides NLV ligikaudu 11–12%. Suurim rahaline langus tööjõu aastaühiku kohta esineb üle 2000 ha grupis, ulatudes ligikaudu 7200 euroni. Alternatiivse stsenaariumi korral on sama grupi langus ligikaudu 4000 eurot ehk 6,7%. Alternatiivses stsenaariumis on protsentuaalne langus suurim 100–250 ha grupis, kus NLV väheneb 9,5%.

Toetuse vähenemine halvendab ka kulude katmist. Algse stsenaariumi korral jääb kogutoodangu ja toetuste summa kogukuludest väiksemaks neljas pindalagrupis, alternatiivse stsenaariumi korral kolmes. Üle 2000 ha grupis on kulude katmise suhtarv vastavalt 0,99 ja 1,01. **Alternatiivsed vähendamisreeglid leevendavad seega suuremate ettevõtete sissetuleku langust, kuid selle ühikumäära juures ei säili üheski grupis baasperioodi NLV tase.**

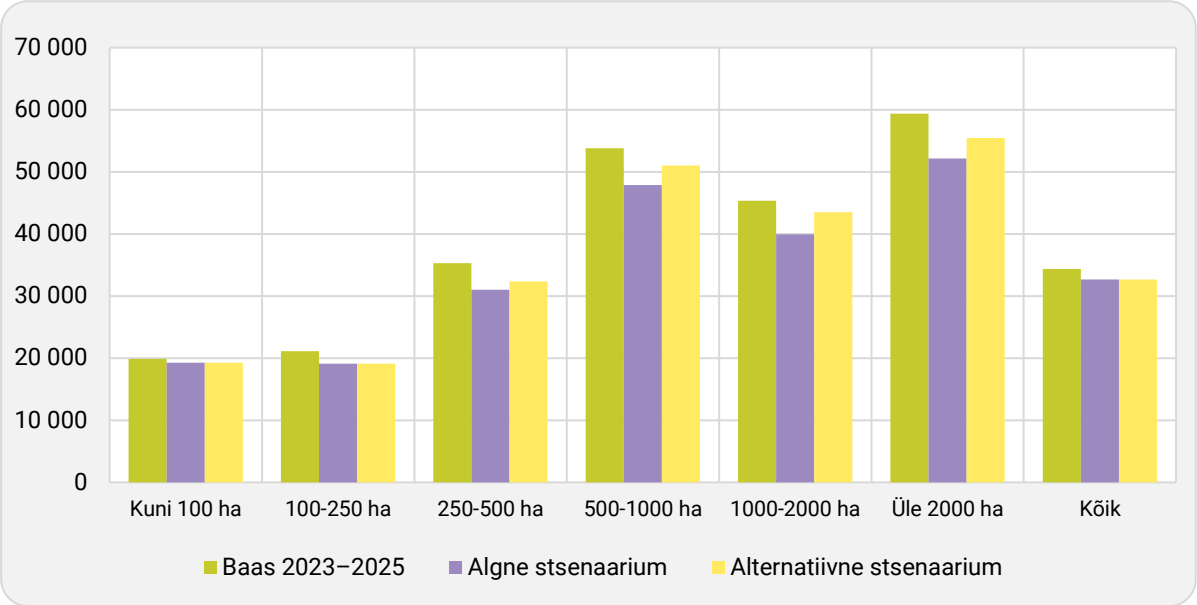

Joonis 32. Netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta toetusaluse pindala gruppides baasperioodil 2023–2025 ja ühikumäära 90 €/ha korral, euro

Muutused, kui väheneva pindalapõhise sissetulekutoetuse ühikumäär on 130 eurot hektari kohta

Ühikumäära 130 eurot hektari kohta korral erineb mõju suund sõltuvalt ettevõtte toetusalusest pindalast ja rakendatavast stsenaariumist (joonis 33). Algse stsenaariumi korral suureneb NLV kuni 500 ha gruppides, kuid väheneb kõigis suuremates gruppides. Alternatiivses stsenaariumis suureneb näitaja kõigis gruppides peale üle 2000 ha grupi.

Stsenaariumide erinevus avaldub selgelt 500–1000 ha grupis: algse stsenaariumi korral väheneb NLV tööjõu aastaühiku kohta 6,6%, alternatiivse stsenaariumi puhul suureneb aga 6,9%. Grupis 1000–2000 ha tähendab algne stsenaarium ligikaudu kümnendiku suurust langust, alternatiivse stsenaariumi korral jääb NLV baasperioodi lähedasele tasemele. Üle 2000 ha grupis jääb NLV mõlemal juhul baastasemest madalamaks, kuid langus on alternatiivses stsenaariumis väiksem: algses stsenaariumis 12,2% ja alternatiivses 3,3%.

Algse stsenaariumi korral ei kata kogutoodang ja toetused kahes suurimas pindalagrupis kõiki kulusid.

Suhtarv on 1000–2000 ha grupis 0,98 ja üle 2000 ha grupis 0,99. Alternatiivse stsenaariumi korral jäävad need grupid kulude katmise piiri lähedale, vastavate näitajatega 1,00 ja 1,01. Ümardatud väärtus 1,00 ei võimalda eristada väikest puudujääki või ülejääki.

.

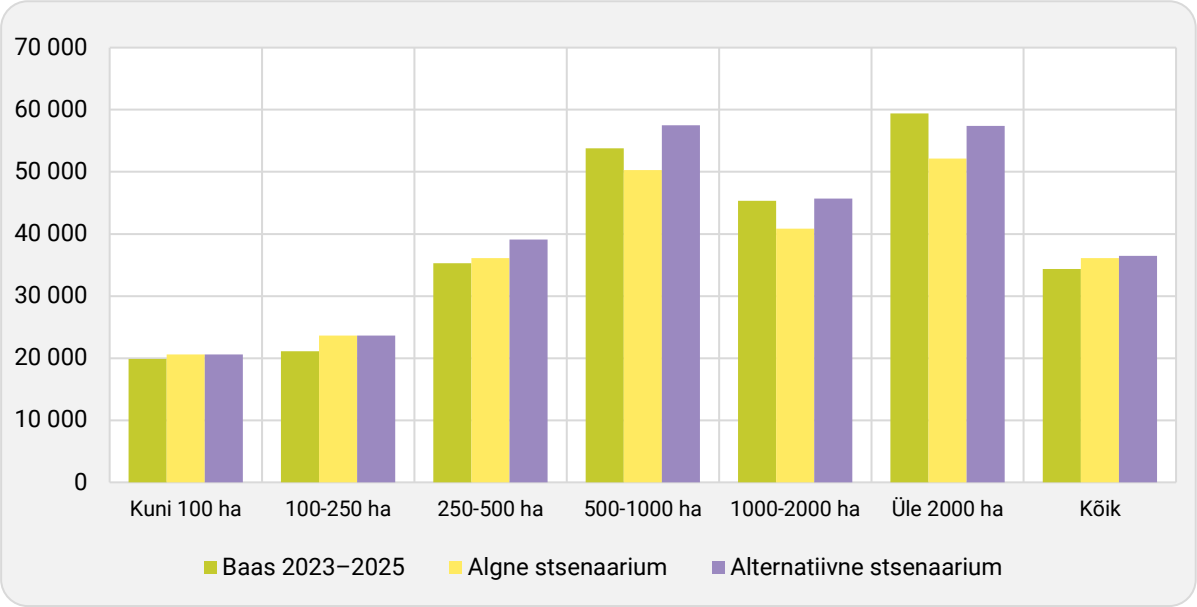

Joonis 33. Netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta toetusaluse pindala gruppides baasperioodil 2023–2025 ja ühikumäära 130 €/ha korral, euro

Muutused, kui väheneva pindalapõhise sissetulekutoetuse ühikumäär on 240 eurot hektari kohta

Ühikumäära 240 eurot hektari kohta korral suureneb NLV alternatiivses stsenaariumis kõigis pindalagruppides, algses stsenaariumis aga kuni 1000 ha gruppides (joonis 34). Mõlema stsenaariumi puhul on protsentuaalne kasv suurim 100–250 ha grupis: algses stsenaariumis 56,0% ja alternatiivses 70,4%. Alternatiivse stsenaariumi suurim rahaline kasv tööjõu aastaühiku kohta esineb 250–500 ha grupis, kus NLV suureneb ligikaudu 22 500 eurot.

Suuremates gruppides piiravad algse stsenaariumi vähendamisreeglid ja ülemmäär kõrgemast ühikumäärast saadavat lisatulu. Grupis 500–1000 ha suureneb NLV vaid 1,7%, samal ajal kui alternatiivses stsenaariumis on kasv 32,2%. Grupis 1000–2000 ha jääb NLV algses stsenaariumis baastasemest 7,2% madalamaks, alternatiivses stsenaariumis suureneb aga 11,9%.

Üle 2000 ha grupis on algse stsenaariumi NLV kõigi kolme ühikumäära korral sama, sest toetussumma on ülemmäära tasemel. Alternatiivse stsenaariumi korral suureneb selle grupi NLV kõrgeima ühikumäära juures 5,9%. Ka kulude katmise tulemus erineb: alternatiivses stsenaariumis ületab suhtarv ühe kõigis pindalagruppides, algses stsenaariumis jääb see kahes suurimas grupis endiselt alla ühe.

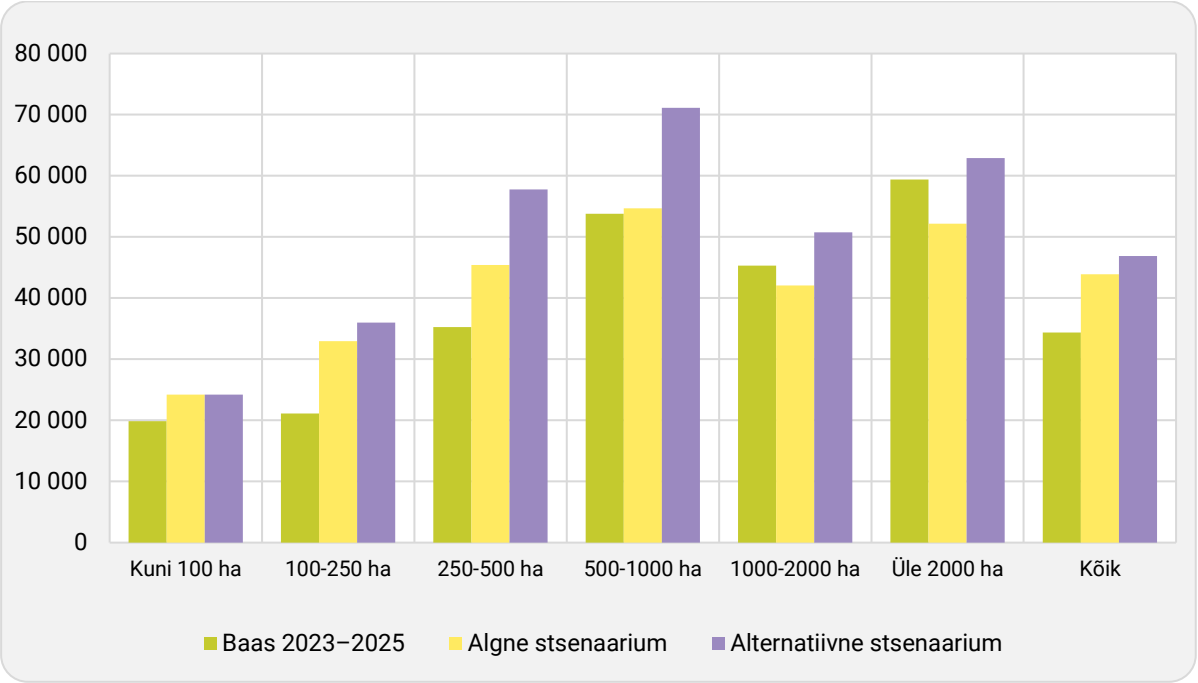

Joonis 34. Netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta toetusaluse pindala gruppides baasperioodil 2023–2025 ja ühikumäära 240 €/ha korral, euro

Esitatud tulemused kirjeldavad pindalagruppide keskmisi. NLV suurenemine või kulude kaetus grupi tasandil ei tähenda, et kõigi sellesse gruppi kuuluvate ettevõtete olukord paraneb samal määral. Mõju sõltub ka tootmissuunast, tööjõukasutusest ja senisest majandustulemusest. Tulemuste tõlgendamisel tuleb seega arvestada nii gruppidevahelisi erinevusi kui ka ettevõtete erinevat olukorda sama pindalagrupi sees.

Tähelepanek 13 – Erineva väheneva pindalapõhise sissetulekutoetuse ühikumäära rakendamise mõju

Kolme ühikumäära võrdlus näitab, et **90 euro suuruse ühikumäära korral väheneb NLV kõigis pindalagruppides**, sõltumata rakendatavast vähendamisskeemist.

Ühikumäär 130 eurot annab erineva tulemuse sõltuvalt ettevõtte toetusalusest pindalast ja rakendatavast stsenaariumist. Algses stsenaariumis suureneb NLV väiksema toetusaluse pindalaga gruppides, suuremates gruppides aga väheneb. Alternatiivses stsenaariumis suureneb NLV kõigis gruppides, välja arvatud üle 2000 ha grupis, kus see jääb baasperioodi tasemest madalamaks.

Ühikumäär 240 eurot Koos alternatiivse vähendamisskeemiga annab vaadeldud variantidest kõige soodsama tulemuse kõigis pindalagruppides. See on ainus kombinatsioon, mille korral suureneb NLV ning kogutoodangu ja toetuste summa ületab kogukulusid kõigis kuues grupis. Samas on kasv ebaühtlane: väiksema ja keskmise toetusaluse pindalaga gruppides suureneb NLV suhteliselt rohkem kui kahes suurimas grupis.

Algse stsenaariumi puhul ei kõrvalda ühikumäära tõstmine suuremate ettevõtete sissetuleku langust. Üle 2000 ha grupis ei muuda kõrgem ühikumäär väljamakstavat toetust ega NLV taset ning 1000–2000 ha grupis jääb NLV ka 240 euro juures baasperioodist madalamaks. Seega mõjutab **suuremate ettevõtete majandustulemusi lisaks ühikumäärale olulisel määral toetuse ülemmäär.**

Soodsamad majandustulemused ei tähenda siiski automaatselt, et sama variant oleks olemasoleva eelarve piires rakendatav või kogu põllumajanduspoliitika seisukohalt eelistatav. Kõrgem ühikumäär ja väiksemad vähendamised suurendavad toetuse rahastamisvajadust. Kui lisaraha tuleks teiste sekkumiste arvelt, mõjutaks see omakorda tootjate tulemusi, kuid sellist ümberjaotust analüüsis ei arvestata. Seetõttu saab võrrelda variantide otsest mõju eri suurusega ettevõtetele, mitte nende täielikku mõju Eesti põllumajandusele.

Tabelisse 7 on koondatud kahe stsenaariumi ja kolme erineva ühikumäära mõju eri tootmistüüpide ja majandusliku suuruse klasside majapidamiste majandustulemustele.

Ühikumäär 90 eurot hektari kohta vähendab NLV-d tööjõu aastaühiku kohta mõlema stsenaariumi korral enamiku tootmistüüpide kõigis majandusliku suuruse klassides. Aianduse ning sea- ja linnukasvatuse tootmistüübis on vähemalt 25 000 euro suuruse majandusliku suurusega majapidamistes mõju väike või puudub, sest nende maakasutus on suhteliselt tagasihoidlik ning toetuste (v.a investeeringutoetused) osakaal tuludes väike.

Ühikumäära 130 eurot hektari kohta korral mõjutab Euroopa Komisjoni algne stsenaarium negatiivselt taimekasvatuse, piimatootmise ja segatootmise ettevõtteid, kelle majanduslik suurus on vähemalt 500 000 eurot. Need ettevõtted on toidutootmises olulisel kohal. Selle suurusklassi taimekasvatusettevõtted annavad 41% tootmistüübi kogutoodangust ning 31% netolisandväärtusest. Piimatootmise tootmistüübis annavad vähemalt 500 000 euro suuruse majandusliku suurusega ettevõtted 93% nii kogutoodangust kui ka netolisandväärtusest. Samuti annavad suurimasse majandusliku suuruse klassi kuuluvad sea- ja linnukasvatusettevõtted 91% tootmistüübi kogutoodangust ja 90% netolisandväärtusest. Oktoobri 2026. aasta läbirääkimisvariandil põhineva alternatiivse stsenaariumi korral nendes ettevõttegruppides NLV vähenemist ei esine (tabel 7).

Ühikumäära 240 eurot hektari kohta korral suureneb NLV tööjõu aastaühiku kohta alternatiivses stsenaariumis kõigis vaadeldud tootmistüüpides ja majandusliku suuruse klassides. Algse stsenaariumi korral jääb NLV siiski baasperioodi tasemest madalamaks suurima majandusliku suuruse klassi taimekasvatus-, piimatootmis- ja segatootmisettevõtetes. Suurim protsentuaalne kasv esineb mitmes tootmistüübis väikseimas majandusliku suuruse klassis, kus baasperioodi NLV oli suhteliselt väike

(ligikaudu 2000–5000 eurot tööjõu aastaühiku kohta).

Tabel 7. Väheneva pindalapõhise sissetulekutoetuse mõju NLV-le tööjõu aastaühiku kohta tootmistüüpide ja majandusliku suuruse klasside lõikes (muutus baasperioodiga võrreldes, %)

Ühiku-määr €/ha	Tootmis tüüp	Majandusliku suuruse grupid							
		Algne stsenaarium				Alternatiivne stsenaarium			
		8-25 tuhat €	25-100 tuhat €	100-500 tuhat €	500-... tuhat €	8-25 tuhat €	25-100 tuhat €	100-500 tuhat €	500-... tuhat €
90	A	-10,3%	-8,8%	-13,4%	-30,8%	-10,3%	-8,8%	-9,7%	-10,5%
	B	-3,1%	-0,3%	-0,2%	-0,2%	-3,1%	-0,3%	-0,2%	-0,2%
	E	-12,5%	-5,9%	-3,4%	-4,4%	-12,5%	-5,9%	-3,4%	-1,7%
	F	-31,0%	-11,2%	-13,0%		-31,0%	-11,2%	-8,6%	
	G	-1,8%	-0,3%	0,0%	-0,2%	-1,8%	-0,3%	0,0%	-0,2%
	H	-3,0%	-8,6%	-9,0%	-10,5%	-3,0%	-8,6%	-6,6%	-3,6%
130	A	12,2%	12,1%	3,8%	-25,2%	12,2%	12,1%	13,2%	6,7%
	B	3,9%	0,4%	0,2%	0,2%	3,9%	0,4%	0,2%	0,2%
	E	16,7%	7,3%	3,6%	-3,4%	16,7%	7,3%	3,6%	1,9%
	F	39,3%	13,7%	1,2%		39,3%	13,7%	10,3%	
	G	2,3%	0,6%	0,0%	0,2%	2,3%	0,6%	0,0%	0,2%
	H	3,8%	10,8%	2,3%	-8,6%	3,8%	10,8%	8,4%	2,3%
240	A	73,9%	67,0%	39,7%	-13,3%	73,9%	69,8%	76,1%	37,6%
	B	23,1%	2,2%	1,4%	1,4%	23,1%	2,2%	1,4%	1,4%
	E	96,9%	43,6%	19,0%	-0,8%	96,9%	43,6%	23,0%	8,1%
	F	232,5%	73,3%	22,5%		232,5%	82,2%	62,3%	
	G	13,6%	2,8%	0,0%	1,3%	13,6%	2,8%	0,0%	1,3%
	H	22,5%	64,2%	26,0%	-4,5%	22,5%	64,2%	49,9%	12,9%

KOKKUVÕTTEKS

Koostatud ülevaade Eesti põllumajandustootjate majanduslikust olukorrast ja jätkusuutlikkusest aastatel 2021–2025 tugineb põllumajanduse kestlikkuse andmevõrgu (FSDN) andmetele. FSDN on Euroopa Liidu ühisel metoodikal toimiv süsteem, mille eesmärk on hinnata põllumajandusettevõtete majanduslikku, keskkonnaalast ja sotsiaalset kestlikkust ning ühise põllumajanduspoliitika mõju. Eestis koguti 2025. aasta kohta andmeid 586 majapidamiselt, kelle tulemusi laiendati 5327 põllumajandusettevõttest koosnevale üldkogumile.

2025. aastal toimus oluline muudatus FSDN valimis. Majandusliku suuruse alampiir tõsteti 4000 eurolt 8000 eurole ning valimi suurus vähenes 658 majapidamiselt 580-ni. Muudatus suurendas keskmise majapidamise näitajaid, sest valimisse jäid suuremad ja turule rohkem suunatud ettevõtted. Samas säilis väga kõrge esinduslikkus: üle 8000 euro majandusliku suurusega ettevõtted hõlmavad 94% kasutatavast põllumajandusmaast, 99% loomühikutest ja 98% põllumajandussektori standardtoodangust.

Aruandeaastat mõjutasid oluliselt ilmastikutingimused ja jätkuvalt ka Venemaa-Ukraina sõja kaudne mõju. 2025. aasta oli keskmisest soojem ning sajuse ja jaheda kasvuperioodi tõttu kannatasid mitmel pool saagikus ja saagi kvaliteet. Samal ajal püsisid tootmissisendite kulud kõrgel tasemel ning teraviljahinnad olid surve all.

Ka laienes FSDN andmestik 2025. aruande aasta kohta märkimisväärselt. Lisandusid andmed loomade heaolu, sotsiaalse kaasamise, tööohutuse, põlvkondade vahetuse, interneti kättesaadavuse, turustuskanalite ja keskkonnaalaste sertifikaatide kohta. Selgus, et peamise saaduse müümisel kasutatakse kõige sagedamini hulgimüüjaid ja vahendajaid ning ligi pooltel ettevõtetel puudub kirjalik müügileping suurima müügituluga toodangu müümisel. Põlvkondade vahetuse planeerimisel puudub aga üle 60-aastaste juhtidega ettevõtete seas 84%-l plaan, samas kui ainult 10% kavandab ettevõtte üleandmist pereliikmele.

Majandusnäitajatest nähtub, et keskmisel põllumajandusettevõttel oli 2025. aastal kasutada 182 hektarit põllumajandusmaad, millest 69% oli renditud või muul viisil kasutatav maa. Keskmine maa rendihind ulatus 119 euroni hektari kohta. Tööjõudu kasutati keskmiselt 1,77 tööjõu aastaühikut ettevõtte kohta, millest ligikaudu kolmandik oli tasustamata pere- või omaniku töö. Tööjõukulu kasvas aastaga 8,5%, ulatudes 13,58 euroni töötunni kohta.

Keskmise ettevõtte kogutoodangu väärtus oli 259 166 eurot ning sellele lisandus 47 273 eurot toetusi. Kogutoodangu väärtusest moodustasid võrdselt 43% taime- ja loomakasvatustoodang ning 14% muu tulutoov tegevus. Loomakasvatussektori majandustulemused paranesid märgatavalt tänu kõrgematele müügihindadele, samal ajal kui taimekasvatuse kogutoodangu väärtus hektari kohta vähenes 4%. Toetused moodustasid keskmiselt 15% kogutoodangu ja toetuste kogusummast ning olid jätkuvalt olulised ettevõtete majandusliku tasakaalu tagamisel.

Keskmise ettevõtte kogukulud ulatusid 283 609 euroni ehk 1555 euroni hektari kohta. Kogukuludest moodustasid suurima osa erikulud (39%) ja üldkulud (27%). Kogutoodangu väärtus kattis 95% tootmiskuludest, kuid koos toetustega paranes suhtarv tasemele 1,07.

Põllumajandussektori tulukus paranes 2025. aastal märgatavalt. Netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta ulatus 45 013 euroni, suurenedes aastaga 29%, ning ettevõtjatulu tasustamata tööjõu aastaühiku kohta 20 697 euroni ehk 39% rohkem kui 2024. aastal. Kõige suurema panuse kogu sektori lisandväärtuse loomisse andsid piimatootmine (48%) ja taimekasvatus (28%). Samas jääks ettevõtjatulu ilma toetusteta jätkuvalt negatiivseks.

Keskmise majapidamise varade väärtus kasvas 680 439 euroni, millest 73% moodustas põhivara. Võlakordaja püsis 35% juures. Erilist tähelepanu väärib maa väärtuse kasv. Aastatel 2021–2025 suurenes põllumajandusmaa hektariväärtus ligikaudu 50%. Varade kasutamise efektiivsus on kõrgem tavaaianduse ning sea- ja linnukasvatuse tootmistüübis. Kas suureneb varade kasutamise efektiivsus majandusliku suuruse kasvades. Investeeringud olid suhteliselt aktiivsed, sest brutoinvesteeringud ületasid

põhivara kulumit keskmiselt 1,55 korda, mis tagab põhivara piisava uuendamise. Suurima aktiivsusega olid tavaaianduse, tavapiimatootmise ja mahesegatootmise ettevõtted. Meeste poolt juhitud ettevõtetes oli investeerimisaktiivsus suurem kui naiste poolt juhitud majapidamistes.

Majandusliku jätkusuutlikkuse analüüs näitas, et ainult 20% ettevõtetest olid täielikult jätkusuutlikud ehk suutsid katta kõik kulud, sealhulgas oma tööjõu, maa ja kapitali alternatiivkulud. 47% ettevõtetest olid piiratud jätkusuutlikkusega ning sõltusid osaliselt toetustest. Kui toetused välja jätta, kuuluks 57% ettevõtetest kõige vähem jätkusuutlikku gruppi ning vaid 7% oleksid jätkusuutlikud ka ilma toetusteta.

Hinnati Euroopa Komisjoni 2028–2034 finantsperioodi ettepaneku ja 2026. aasta oktoobri Eesti ettepaneku mõju põllumajandustootjate netolisandväärtusele tööjõu aastaühiku kohta ja kuludega toimetulekule. Toetuste vähenemine või tugevam piiramissüsteem vähendaks eelkõige suurte ettevõtete netolisandväärtust, mis survestaks kogu toidutootmist, kuna suurima majandusliku suurusega ettevõtete kogutoodang ja loodav lisandväärtus on väga suure osakaaluga kogu sektori vaates. Kõige soodsama tulemuse annaks 240 euro suurune pindalapõhine toetus koos leebemate vähendamistingimustega, mis parandaks kõigi ettevõtete gruppide majandustulemusi. Suuremate ettevõtete majandustulemusi mõjutab lisaks ühikumäärale olulisel määral toetuse ülemmäär.

Soodsamad majandustulemused ei tähenda siiski automaatselt, et sama variant oleks olemasoleva eelarve piires rakendatav või kogu põllumajanduspoliitika seisukohalt eelistatav. Kõrgem ühikumäär ja väiksemad vähendamised suurendavad toetuse rahastamisvajadust. Kui lisaraha tuleks teiste sekkumiste arvelt, mõjutaks see omakorda tootjate tulemusi, kuid sellist ümberjaotust analüüsis ei arvestata. Seetõttu saab võrrelda variantide otsest mõju eri suurusega ettevõtetele, mitte nende täielikku mõju Eesti põllumajandusele.

Kokkuvõttes iseloomustab 2025. aastat Eesti põllumajanduses majandustulemuste paranemine, eriti loomakasvatussektoris, kuid toetuste roll on turult saadava tulu kõrval endiselt oluline. Kuigi netolisandväärtus ja ettevõtjatulu kasvasid ning investeeringute aktiivsus säilis, näitab majandusliku jätkusuutlikkuse analüüs, et ilma toetusteta oleks suur osa põllumajandusettevõtetest raskustes kulude katmisega.

Põhjalikku informatsiooni FSDNi kontseptsiooni ja metoodika kohta ning andmeid ja analüüse ELi liikmesriikide lõikes saab Euroopa Komisjoni veebilehelt: https://agriculture.ec.europa.eu/data-and-analysis/farm-structures-and-economics/fsdn_en.

Lähemat informatsiooni FSDNi kohta Eestis leiab Maaelu Teadmuskeskuse veebilehelt: https://metk.agri.ee/fsdn

SUMMARY

The review of the economic situation and sustainability of Estonian agricultural producers for the years 2021-2025 is based on data from the Farm Sustainability Data Network (FSDN). FSDN is a system operating under a common European Union methodology, designed to assess the economic, environmental, and social sustainability of agricultural holdings and the impact of the Common Agricultural Policy. In Estonia, data were collected from 586 farms, and the results were extrapolated to a population of 5,327 agricultural holdings.

A significant change was introduced to the FSDN sample in 2025. The lower threshold for economic size was increased from €4,000 to €8,000, and the sample size was reduced from 658 to 580 farms. This change increased the average indicators of holdings, as larger and more market-oriented farms remained in the sample. Nevertheless, representativeness remained very high: farms with an economic size above €8,000 account for 94% of utilised agricultural area, 99% of livestock units, and 98% of the agricultural sector's standard output.

The reporting year was significantly influenced by weather conditions and the continuing indirect effects of the Russia-Ukraine war. The year 2025 was warmer than average, but crop yields and quality suffered

in many areas due to a cool and rainy growing season. At the same time, production input costs remained high and grain prices continued to face downward pressure.

The FSDN dataset for the 2025 reporting year was also substantially expanded. New information was collected on animal welfare, social inclusion, occupational safety, generational renewal, internet access, marketing channels, and environmental certifications. The results showed that wholesalers and intermediaries are the most common channels for selling the main agricultural product, while nearly half of all farms do not have a written sales contract for the product generating their highest sales revenue. Succession planning remains a challenge: among holdings managed by individuals over 60 years of age, 84% have no succession plan, while only 10% plan to transfer the farm to a family member.

The economic indicators show that the average agricultural holding in 2025 operated 182 hectares of agricultural land, of which 69% was rented or otherwise used under non-ownership arrangements. The average rent amounted to €119 per hectare. Labour use averaged 1.77 annual work units per holding, approximately one-third of which consisted of unpaid family or owner labour. Labour costs increased by 8.5% compared to the previous year, reaching €13.58 per hour worked.

The average holding generated total output worth €259,166 and received an additional €47,273 in subsidies. Crop and livestock production each accounted for 43% of total output value, while other gainful activities contributed 14%. Economic performance in the livestock sector improved significantly due to higher market prices, whereas crop output value per hectare declined by 4%. Subsidies represented, on average, 15% of the combined value of total output and support payments and continued to play an important role in maintaining the economic balance of farms.

Average total costs amounted to €283,609 per holding, or €1,555 per hectare. Specific costs accounted for the largest share of total costs (39%), followed by overhead costs (27%). The value of total output covered 95% of production costs, but when subsidies were included, the ratio improved to 1.07.

Profitability in the agricultural sector improved markedly in 2025. Net value added per annual work unit reached €45,013, representing a 29% increase compared with the previous year, while entrepreneurial income per unpaid annual work unit increased to €20,697, or 39% higher than in 2024. The largest contributions to total sectoral value added came from dairy farming (48%) and crop production (28%). However, entrepreneurial income would remain negative without subsidies.

The value of assets held by the average farm increased to €680,439, of which 73% consisted of fixed assets. The debt ratio remained stable at 35%. Attention should be paid to the increase in land values. Between 2021 and 2025, the value of agricultural land per hectare rose by approximately 50%. Asset utilisation efficiency was highest in horticulture and pig and poultry production systems, and it increased with farm economic size. Investment activity remained relatively strong, as gross investments exceeded depreciation of fixed assets by an average factor of 1.55, ensuring adequate renewal of capital assets. The highest investment activity was observed in horticultural, conventional dairy, and organic mixed-production farms. Farms managed by men also exhibited higher investment activity than those managed by women.

The analysis of economic sustainability revealed that only 20% of farms were fully sustainable, meaning they were able to cover all costs, including the opportunity costs of labour, land, and capital. A further 47% were classified as conditionally sustainable and depended partly on subsidies. Without subsidies, 57% of holdings would fall into the least sustainable category, while only 7% would remain sustainable.

The impact of the European Commission's proposal for the 2028-2034 financial period and Estonia's October 2026 proposal was assessed in terms of net value added per annual work unit and the ability of farms to cover their costs. A reduction in support payments or the introduction of stricter capping mechanisms would primarily reduce the net value added of large farms, thereby affecting overall food production, since holdings with the largest economic size account for a substantial share of total output and value added in the sector. The most favourable outcome would be achieved with an area-based payment of €240 per hectare combined with less restrictive reduction conditions, which would improve economic performance across all farm groups. For larger farms, economic outcomes are influenced not only by the payment rate but also significantly by the support ceiling.

More favourable economic outcomes do not automatically mean that a given option would be feasible within the available budget or preferable from the perspective of agricultural policy. Higher payment rates and less restrictive reductions increase funding requirements. If additional funding were to be reallocated from other interventions, this would in turn affect producers' performance, but such redistribution was not considered in the analysis. Consequently, the analysis compares only the direct effects of alternative support models on farms of different sizes, not their full impact on Estonian agriculture.

In conclusion, 2025 was characterised by improved economic performance in Estonian agriculture, particularly in the livestock sector, although subsidies remained an important source of income alongside market revenues. While net value added and entrepreneurial income increased and investment activity remained strong, the sustainability analysis indicates that a large proportion of agricultural holdings would face difficulties covering their costs without subsidy support.

Detailed information on the FSDN concept and methodology, as well as data and analyses for EU Member States, can be found on the European Commission's website: https://agriculture.ec.europa.eu/data-and-analysis/farm-structures-and-economics/fsdn_en

Further information on FSDN in Estonia is available on the website of the Rural Knowledge Centre: https://metk.agri.ee/fsdn

LISAD

Tabel 8. Standardtoodangu koefitsiendid, 2020
Standard output coefficients, 2020

Kood / *Code*	Toodangu liik / *Type of production*	Euro*
SOC_CLND004	Nisu ja speltanisu / *Common wheat and spelt* - ha	904
SOC_CLND006	Rukis / *Rye* - ha	615
SOC_CLND007	Oder / *Barley* - ha	698
SOC_CLND008	Kaer ja suvisegavili / *Oats and summer cereal mixes* - ha	541
SOC_CLND010	Muu terade saamiseks kasvatatav teravili / *Other cereals for the production of grain* - ha	645
SOC_CLND014	Kaunvili ja valgukutuurid terade (sh seemne ning tera- ja kaunvilja segude) tootmiseks / *Dried pulses and protein crops for the production of grain (including seed and mixtures of cereals and pulses)* - ha	534
SOC_CLND017	Kartul (sh varajane- ja seemnekartul) / *Potatoes (including early potatoes and seed potatoes)* - ha	4 388
SOC_CLND019	Sööda- ja muguljuurvili (v.a seeme) / *Fodder roots and brassicas (excluding seed)* - ha	635
SOC_CLND022	Raps ja rüps / *Rape and turnip rape* - ha	1 159
SOC_CLND025	Linaseemned (õlilina) / *Linseed (oil flax)* - ha	613
SOC_CLND026	Muud õliseemnekultuurid (k.a õlikanep) / *Other oil seed crops (oil hemp)* - ha	718
SOC_CLND034	Ravim-, vürtsi- ja lõhnataimed / *Aromatic plants, medicinal and culinary plants* - ha	2 020
SOC_CLND044	Põllul kasvatatav avamaa köögivili, melonid ja maasikad / *Fresh vegetables, melons and strawberries outdoor or under low protective cover: Open field* - ha	10 650
SOC_CLND045	Aias kasvatatav avamaa köögivili, melonid ja maasikad / *Fresh vegetables, melons and strawberries outdoor or under low protective cover: Market gardening* - ha	10 650
SOC_CLND081	Katmikalal (sisseminekuvõimalusega) kasvatatav värske köögivili, melonid ja maasikad / *Fresh vegetables, melons and strawberries under glass or other (accessible) protective cover* - ha	64 608
SOC_CLND046	Avamaal või madalal katmikalal kasvatatavad lilled ja ilutaimed (v.a puukoolid) / *Flowers and ornamental plants (excluding nurseries): outdoor or under low (not accessible) protective cover* - ha	9 730
SOC_CLND082	Katmikalal (sisseminekuvõimalusega) kasvatatavad lilled ja ilutaimed / *Flowers and ornamental plants: under glass or other (accessible) protective cover* - ha	289 639
SOC_CLND038	Lühiajaline rohumaa / *Temporary grass* - ha	292
SOC_CLND039	Muud haljalt koristatud taimed / *Other plants harvested green* - ha	693
SOC_CLND047	Heina- ja muu seemnekasvatus / *Arable land seeds and seedlings* - ha	889
SOC_CLND051	Püsirohumaa, v.a looduslik rohumaa / *Pasture and meadow, excluding rough grazing* - ha	151
SOC_CLND055	Puuviljaistandikud / *Fruit plantations* - ha	1 559
SOC_CLND059	Marjad, v.a maasikad / *Berry platnations* - ha	2 127
SOC_CLND067	Lauaviinamarjad / *Grapes for table use* - ha	4 760
SOC_CLND063	Veiniviinamarjad / *Grapes for wines* - ha	1 900
SOC_CLND070	Puukoolid / *Nurseries* - ha	28 953
SOC_CLND071	Muud püsikultuurid / *Other permanent crops* - ha	1 920
SOC_CLND084	Püsikultuurid katmikalal / *Permanent crops under glass* - ha	63 504
SOC_CLVS001	Alla ühe aasta vanused isased ja emased veised - pea / *Bovine animals, under one year old, male and female - head*	368
SOC_CLVS003	Vähemalt ühe, kuid alla kahe aasta vanused pullid - pea / *Male bovine animals, one but less than two years old - head*	884
SOC_CLVS004	Vähemalt ühe, kuid alla kahe aasta vanused lehmmullikad - pea / *Female bovine animals, one but less than two years old - head*	544
SOC_CLVS005	Vähemalt kaheaastased pullid - pea / *Male bovine animals, two years old and over - head*	302
SOC_CLVS007	Vähemalt kaheaastased lehmmullikad - pea / *Heifers, two years old and over - head*	1 194
SOC_CLVS009	Piimalehmad - pea / *Dairy cows - head*	3 683
SOC_CLVS010	Muud lehmad - pea / *Other cows - head*	482
SOC_CLVS013	Uted, aretusloomad - pea / *Breeding females - head*	197
SOC_CLVS014	Muud lambad - pea / *Other sheep - head*	119
SOC_CLVS016	Emased kitsed, aretusloomad - pea / *Breeding females - head*	352
SOC_CLVS017	Muud kitsed - pea / *Other goats - head*	75
SOC_CLVS018	Põrsad, eluskaaluga alla 20 kg - pea / *Piglets having a live weight of under 20 kilograms - head*	95
SOC_CLVS019	Aretusemised eluskaaluga vähemalt 50 kg - pea / *Breeding sows weighing 50 kilograms and over - head*	682
SOC_CLVS020	Muud sead - pea / *Other pigs - head*	227
SOC_CLVS021	Broilerid - 100 pead / *Broilers - 100 head*	1 073
SOC_CLVS022	Munakanad -100 pead / *Laying hens - 100 head*	2 521
SOC_CLVS023	Muud kodulinnud - 100 pead / *Other poultry - 100 head*	456
SOC_CLVS029	Küülikud, emased aretusloomad - pea / *Rabbits, breeding females - head*	159
SOC_CLVS030	Mesilased - pere / *Bees - hive*	131

* aastate 2018-2022 keskmine / *average of years 2018-2022*

Tabel 9. Standardtulemuste loetelu
List of standard results

Põllumajandustootjate üldkogum ja valim / *Sample and Population*
SYS 02 Esindatud põllumajandustootjad üldkogumis / *Farms represented*
SYS 03 Põllumajandustootjate arv valimis / *Sample farms*
Tööjõud, tootmisstruktuur ja saagikus / *Labour, structure and yields*
SE 010 Tööjõud kokku - aastaühikutes / *Total labour input - AWU*
SE 015 - tasustamata tööjõud aastaühikutes / *unpaid labour input*
SE 020 - tasustatud tööjõud aastaühikutes / *paid labour input*
SE 030 Renditud põllumajandusmaa / *Rented utilized agricultural area (UAA) - ha*
SE 025 Kasutatav põllumajandusmaa kokku / *Total UAA - ha*
SE 035 - teravili / *cereals - ha*
SE 041 - teised põllukultuurid / *other field crops - ha*
SE 046 - köögivili ja lilled / *vegetables and flowers - ha*
SE 054 - püsikultuurid / *permanent crops - ha*
SE 071 - söödakultuurid / *forage crops - ha*
SE 074 - tootmisest välja jäetud põllumajandusmaa / *total agricultural area out of production - ha*
ST 711 - muu põllumajandusmaa / *other UAA - ha*
SE 075 Metsamaa / *Woodland area - ha*
SE 080 Kokku loomühikuid - LÜ / *Total livestock units - LU*
SE 085 - piimalehmad - LÜ / *dairy cows - LU*
SE 090 - muud veised - LÜ / *other cattle - LU*
SE 095 - lambad ja kitsed - LÜ / *sheep and goats - LU*
SE 100 - sead - LÜ / *pigs - LU*
SE 105 - linnud - LÜ / *poultry - LU*
SE 110 Nisu saagikus - ts/ha / *Yield of wheat - 100 kg/ha*
SE 120 Loomkoormus LÜ/ha (söödakultuurid) / *Stocking density - LU per ha of forage crops*
SE 125 Piimatoodang lehma kohta - kg / *Milk yield - kg/cow*
Toodang / *Output - euro*
SE 131 Kogutoodang / *Total output*
SE 132 Kogutoodangu suhe kogukuludesse / *Output-input ratio*
SE 135 Taimekasvatustoodang / *Total output crops & crop production*
SE 140 - teravili / *cereals*
SE 145 - valgukultuurid / *protein crop*
SE 150 - kartul / *potatoes*
SE 160 - õlikultuurid / *oil-seed crops*
SE 165 - tehnilised kultuurid / *industrial crops*
SE 170 - köögivili ja lilled / *vegetables & flowers*
SE 175 - puuvili / *fruit*
SE 185 - viinamarjad / *grapes*
SE 195 - söödakultuurid / *forage crops*
SE 200 - muu taimekasvatustoodang / *other crop output*
SE 136 Taimekasvatustoodangu väärtus / *Total crop output per ha - euro/ha*
SE 206 Loomakasvatustoodang / *Total output livestock & livestock products*
SE 216 - lehmapiim ja -piimatooted / *cows' milk & milk products*
SE 220 - veiseliha / *beef & veal*
SE 225 - sealiha / *pigmeat*
SE 230 - lamba- ja kitseliha / *sheep & goats*
SE 235 - linnuliha / *poultrymeat*
SE 240 - munad / *eggs*
SE 245 - lamba- ja kitsepiim / *ewes' & goats' milk*
SE 251 - muu loomakasvatustoodang / *other livestock & products*
SE 207 Loomakasvatustoodangu väärtus / *Total livestock output - euro/LU*
SE 256 Muu toodang ja sissetulekud / *Other output and income*
SE 260 Loonustasu ja omatarve / *Farmhouse consumption*
SE 265 Ettevõttesisene kasutamine / *Farm use*
Kulud / *Input - euro*
SE 270 Kulud kokku / *Total inputs*
SE 275 Vahetarbimine (eri- ja üldkulud) / *Total intermediate consumption*
SE 281 Erikulud / *Total specific costs*
SE 285 - seemned ja istikud / *seeds & plants*
SE 290 - sellest omakasvatatud / *of which home-grown*
SE 295 - väetised / *fertilizers*
SE 300 - taimekaitsevahendid / *crop protection*
SE 305 - muud taimekasvatuse erikulud / *other crop specific costs*
SE 310 - söödad koresööda söójatele (karjatatavatele loomadele) / *feed for grazing livestock*
SE 315 - sellest omatoodetud / of which home-grown
SE 320 - söödad sigadele ja lindudele / *feed for pigs & poultry*
SE 325 - sellest omatoodetud / *of which home-grown*
SE 330 - muud loomakasvatuse erikulud / *other livestock specific costs*
SE 332 - sellest veterinaarkulud / *of which veterinary expenses*
SE 331 - metsanduse erikulud / *forestry specific costs*
ST 712 - kõrvaltegevuse erikulud / *specific costs for other gainful activities*
SE 284 Taimekasvatuse erikulud / *Specific crop costs - euro/ha*
SE 309 Loomakasvatuse erikulud / *Specific livestock costs - euro/LU*
SE 336 Üldkulud / *Total farming overheads*
SE 340 - masinate ja ehitiste korrashoid / *machinery & building current costs*
SE 345 - energia (mootorikütus, elekter, kütteained) / *energy (motor fuels and lubricants, electricity, heating fuels)*

Tabel 9. Standardtulemuste loetelu
List of standard results

SE 350 - lepingulised tööd / *contract work*
SE 356 - muud põllumajanduse üldkulud / *other direct inputs*
SE 360 Põhivara kulum / *Depreciation*
SE 365 Tööjõu-, rendi- ja intressikulud / *Total external factors*
SE 370 - tööjõukulud / *wages paid*
SE 375 - rendikulud / *rent paid*
SE 380 - intressikulud / *interests*
Põllumajandustulu / *Income - euro*
SE 131 Kogutoodang / *Total output*
SE 275 Vahetarbimine (eri- ja üldkulud) / *Total intermediate consumption*
SE 600 Toetuste (v.a investeeringutele) ja maksude bilanss / *Balance current subsidies & taxes*
SE 605 Toetused (v.a investeeringutele) / *Total subsidies (excluding on investments)*
SE 610 - toetused taimekasvatusele / *total subsidies on crops*
SE 615 - toetused loomakasvatusele / *total subsidies on livestock*
SE 616 - toetused piimatootmisele / *subsidies dairying*
SE 617 - toetused muudele veistele / *subsidies other cattle*
SE 618 - toetused lammastele ja kitsedele / *subsidies sheep & goats*
SE 619 - muud loomakasvatustoetused / *other livestock subsidies*
SE 624 - maaelu arengu toetused (v.a investeeringutele) / *total support for rural development (excl. on investments)*
SE 621 - keskkonnatoetused / *environmental subsidies*
SE 622 - ebasoodsamate piirkondade toetus / *LFA and ANC subsidies*
SE 623 - muud maaelu arengu toetused / *other rural development payments*
SE 625 - toetused vahetarbimisele / *subsidies on intermediate consumption*
SE 626 - palga-, rendi- ja intressitoetus / *subsidies on external factors*
SE 630 - tootmisest lahtiseotud toetused / *decoupled payments*
SE 699 - muud toetused / *other subsidies*
SE 410 Brutolisandväärtus / *Gross farm income*
SE 360 Põhivara kulum / *Depreciation of fixed assets*
SE 415 Netolisandväärtus / *Farm net value added*
SE 365 Tööjõu-, rendi- ja intressikulud / *Total external factors*
SE 405 Investeeringutoetuste ja investeeringute käibemaksu bilanss / *Balance subsidies & taxes on investments*
SE 420 Ettevõtjatulu / *Family farm income*
SE 425 Netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta / *Farm net value added per AWU*
Bilanss seisuga 31. detsember / *Balance Sheet - euro*
SE 436 Varad kokku / *Total assets*
SE 441 Põhivara / *Total fixed assets*
SE 446 - maa ja püsikultuurid / *land & permanent crops*
SE 448 - sellest metsamaa ja kasvav mets / *of which forest land including standing timber*
SE 450 - ehitised / *buildings*
SE 455 - masinad / *machinery*
SE 460 - põhikari / *breeding livestock*
ST 464 - muu põhivara / *other fixed assets*
SE 465 Käibevara / *Total current assets*
SE 470 - noorkari / *non-breeding livestock*
SE 475 - tootmisvarud / *stock of agricultural products*
SE 480 - muu käibevara / *other circulating capital*
SE 485 Kohustised / *Total liabilities*
SE 490 - pikaajalised kohustised / *long & medium-term liabilities*
SE 495 - lühiajalised kohustised / *short-term liabilities*
SE 501 Omakapital / *Net worth*
Finantsnäitajad / *Financial indicators - euro*
SE 510 Keskmine varade maksumus (v.a maa ja mets) / *Average farm capital (excluding value of land)*
SE 516 Brutoinvesteering / *Gross investment on fixed assets*
SE 521 Netoinvesteering / *Net investment on fixed assets*
SE 406 Investeeringutoetus / *Subsidies on investment*
Kõrvaltegevus (OGA) / *Other gainful activities (OGA) - euro*
SE 700 Kõrvaltegevuse kogutoodang / *Total output from OGA*
SE 705 - töödeldud loomakasvatustoodang / *processing of animals & animals' products*
SE 710 - töödeldud taimekasvatustoodang / *processing of crops*
SE 715 - metsandustoodang / *forestry and wood processing*
SE 720 - lepingulised tööd ja teenused / *contractual work*
SE 725 - taluturism / *agritourism*
SE 730 - muu kõrvaltegevus / *other output from OGA*
SE 750 Kõrvaltegevuse erikulud / *Specific costs for OGA*
Lisanäitajad / *Additional data*
SE 011 Töötatud tunnid kokku / *Total labour input - hours*
SE 016 Tasustamata tööjõu töötatud tunnid kokku / *Unpaid labour input - hours*
SE 021 Tasustatud tööjõu töötatud tunnid kokku / *Paid labour input - hours*
ST 701 Tööjõukulu tasustatud tööjõule tunnis / *Wages of paid labour per hour - euro*
ST 715 Müügitulu kokku - euro / *Total sales - euro*
ST 714 - põllumajanduslik müügitulu / *Sale of agricultural products - euro*
ST 707 - sellest taimekasvatustoodangu müük / *sale of crops & crop production - euro*
ST 708 - sellest loomakasvatustoodangu müük / *sale of livestock & livestock products - euro*
ST 713 Mittepõllumajanduslik müügitulu / *Non-agricultural sales - euro*

Tabel 10. FSDN valimiplaani struktuur tootmistüübi ja majandusliku suuruse klasside lõikes, 2025*
Structure of the FSDN sample by type of farming and economic size class, 2025

			Majandusliku suuruse klass											Kõik	%
			4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14		
A	15	Teravilja, õli- ja valgukultuuride kasvatamine	13	10	22	26	67	29	10	5	11	6	1	**200**	34,6
	16	Üldine taimekasvatus	15	11	12	11	14	5	2	1	2	2		**75**	12,9
B	21	Aiandus katmikalal	2	1	1	2	2	1						**9**	1,6
	22	Aiandus avamaal	1				1					1		**3**	0,5
	23	Muu aiandus (k.a puukoolid)		1	1	1	1		2					**6**	1,0
D	36	Puuviljakasvatus	3	2	3	2	4	1	1	1				**17**	2,9
	38	Erinevate püsikultuuride kasvatamine													
E	45	Piimatootmine	3	2	2	4	11	8	7	2	15	22	22	**98**	16,9
	46	Lihaveisekasvatus	8	8	16	9	12	3	4					**60**	10,4
F	47	Piima- ja lihaveisekasvatus	2	2	3	2	4	1	1					**15**	2,6
	48	Lamba- ja kitsekasvatus, muud karjatatavad loomad	7	4	4	2	1							**18**	3,1
	51	Seakasvatus	1	1	1	1	1	3	2	3	2	3	2	**20**	3,4
G	52	Linnukasvatus	1	1	1	1	1				1	1	1	**8**	1,4
	53	Erinevate teratoiduliste kasvatamine	1		1									**2**	0,3
	61	Segataimekasvatus (põllukultuurid, aiandus, püsikultuurid)	2	2	1									**5**	0,9
	73	Segaloomakasvatus, peamiselt karjatatavad loomad													
H	74	Segaloomakasvatus, peamiselt teratoidulised													
	83	Segataimekasvatus, lisaks karjatatavad loomad	2	2	2	3	8	4	3	1	1	3	2	**31**	5,3
	84	Muud taime- ja loomakasvatuse kombinatsioonid	3	2	2	1	2			1	1	1		**13**	2,2
	Kõik		**64**	**49**	**72**	**65**	**129**	**55**	**32**	**14**	**33**	**39**	**28**	**580**	*100*
	%		11,0	8,4	12,5	11,2	22,3	9,5	5,5	2,4	5,7	6,7	4,8	100	

** Informatsioon tootmistüüpide liigituse ja majandusliku suuruse klasside kohta on tabelites 1 ja 3*